

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ

I. ÓVODÁNK JELLEMZŐ ADATAI

1. Óvodánk rövid leírása

II. A NEVELÉS, FEJLESZTÉS CÉLJA, FILOZÓFIAI ALAPJAI

1. Célunk: A harmonikus személyiségfejlődés

2. Gyermekképünk

3. Nevelési filozófiánk: Keresztyén szellemű nevelés

III. A NEVELÉS, FEJLESZTÉS PEDAGÓGIAI KONCEPCIÓJA

1. A harmonikus személyiségfejlődés

1.1. A lelki fejlődés elősegítése

1.2. Az érzelmi fejlődés elősegítése

1.2.1. Szeretetteljes, családi légkör megteremtése

1.2.2. A gyermekek pozitív énképének alakítása

1.3. A társas kapcsolatok fejlődésének elősegítése

1.3.1. A gyermekek társas kapcsolatainak alakítása

1.3.2. Új attitűdök; erkölcsi, etikai értékek kialakítása

1.3.3. Sajátos törődést igénylő gyermekek nevelése

1.4. Az értelmi fejlődés elősegítése

1.4.1. A potenciális tanulási zavarok megelőzése (Fejlesztőprogram)

1.5. A fizikai fejlődés elősegítése

1.5.1. Az egészséges életmód szokásainak alakítása

1.5.2. A gyermekek gondozása

1.5.3. A gyermekek testi képességeinek fejlesztése, edzettségük biztosítása

1.5.4. Egészségvédelem

1.5.5. Biztonságos környezet kialakítása

2. A gyermek tevékenységformái, ezek összefüggései, hatásuk a nevelés, fejlesztés folyamatára

2.1. Mozgás

2.1.1. Mozgásfejlesztés a szabad játékban

2.1.2. Mozgásfejlesztés a mozgásos tevékenységek és a mindennapi mozgásos játékok során

2.2. Játék

2.2.1. A játékhoz szükséges feltételek megteremtése

2.2.2. A játék fejlődésének elősegítése, a különböző játékfajták kiteljesedésének biztosítása

2.2.3. Megfelelő játékirányítási módszerek alkalmazása a szabad játék kibontakozása érdekében

2.3. Munka jellegű tevékenységek

2.3.1. A munkajellegű tevékenységek alapvető feltételeinek megteremtése

2.3.2. Különböző típusú munkajellegű tevékenységek fejlődésének biztosítása

2.4. Tanulás

2.4.1. A tanulás különböző formáinak biztosítása

2.4.2. A szervezett tanulási forma szervezeti kereteinek biztosítása

IV. A FEJLESZTÉS TARTALMI ESZKÖZEI

- 1. A külső világ tevékeny megismerése - a környezet megismerése, természetvédelem**
 - 1.1. A gyermekek érdeklődésének, életkori sajátosságainak megfelelő tevékenységek, tapasztalat- és ismeretszerzési lehetőségek biztosítása
 - 1.2. A tevékenységek szervezeti formáinak biztosítása
 - 1.3. Természetvédelem
- 2. A külső világ tevékeny megismerése - matematikai tapasztalatok**
 - 2.1. A gyermekek megismerő képességeinek fejlesztése változatos tevékenységek során
 - 2.2. A tevékenység szervezeti kereteinek biztosítása
- 3. Verselés, mesélés**
 - 3.1. Értékes irodalmi anyag kiválasztása
 - 3.2. A gyermekek irodalmi érdeklődésének felkeltése, érzelmi, értelmi, erkölcsi és anyanyelvi nevelése a különböző irodalmi művekkel
 - 3.3. A vers-, és mesehallgatás szervezeti kereteinek biztosítása
 - 3.4. A kommunikációs készségek fejlesztése
- 4. Ének-zene, énekes játék, gyermektánc**
 - 4.1. A gyermekek életkorának, képességeinek megfelelő zenei anyag kiválasztása
 - 4.2. Élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek, és azok szervezeti kereteinek biztosítása
- 5. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka**
 - 5.1. A gyermekek aktivitásából adódó játékos ábrázoló tevékenységek feltételeinek megteremtése
 - 5.2. A gyermekek vizuális és képi-plasztikai képességeinek fejlesztése, tér-, forma- és színeképzeteinek gazdagítása, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítása az ábrázoló tevékenységek segítségével
 - 5.3. Az ábrázoló tevékenységek szervezeti formáinak biztosítása
- 6. Mozgásfejlesztés (ld. a 2.1. "Mozgás" fejezetben)**
 - 6.1. Mozgásfejlesztés a szabad játékban
 - 6.2. Mozgásfejlesztés a mozgásos tevékenységek és a mindennapi mozgásos játékok során
- 7. A bibliai igazságok megismertetése**
 - 7.1. Bibliai történet
 - 7.2. Imádság

V. AZ ÓVODAI ÉLET, A TEVÉKENYSÉGEK SZERVEZETI KERETEI, TERVEZÉS

1. A program alkalmazásának feltételrendszere

- 1.1. Személyi feltételek
- 1.2. Tárgyi feltételek
- 1.3. Szervezeti és időkeretek
 - 1.3.1. Csoportszervezés
 - 1.3.2. Napirend, hetirend
 - 1.3.3. Tevékenységi formák idő és szervezési jellemzői
- 1.4. Az ellenőrzés és értékelés rendszere
 - 1.4.1. Óvodánk irányítási, szervezeti felépítése
 - 1.4.2. A gyermekek fejlődésének nyomonkövetése és értékelése
 - 1.4.3. A gyermek érési folyamatához igazított differenciált tervezés

1.4.4. A pedagógiai munka ellenőrzése, értékelése

1.4.5. Programellenőrzés, értékelés

2. Az óvoda kapcsolatrendszere

2.1. Kapcsolat a szülőkkel

2.2. Kapcsolat az iskolával, zeneiskolával

2.3. Kapcsolat a pedagógiai szakmai szolgáltató intézményekkel

2.4. Kapcsolat a fenntartóval, a szakszolgálati, egészségügyi és kulturális intézményekkel

3. Gyermekvédelem

4. Az óvoda hagyományos ünnepei, rendezvényei

5. Az óvoda sajátosságai, speciális szolgáltatásai

6. Az óvodába, és az iskolába lépés feltételei

6.1. Az óvodába lépés feltételei

6.2. Az iskolába lépés feltételei

VI. FELHASZNÁLT IRODALOM

Mellékletek:

1. A felmérések, vélemények összegzése
2. Társadalmi, családi háttér
3. Fejlesztőprogram
4. Ének- zenei fejlesztés
5. Eszközjegyzék

Bevezetés

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (ÓNOAP) értelmében az óvoda a családi nevelés kiegészítője, tudatosan tervezett és szervezett nevelési helyzetek megteremtésével nevelő intézmény.

Óvodánkban a szülők és a társadalom által fontosnak tartott értékek – hit, szeretet, egészség, tudás, kultúra, boldogság – közvetítésében nyújtunk segítséget a 3-7 éves gyermekek nevelésében.

Programunk címében egybefoglaltuk a nevelőmunkánkat leginkább meghatározó két tényezőt:

a) A gyermek fejlődésében, képességeinek kibontakoztatásában meghatározó szerepe van az óvodáskornak. Egyre inkább kezdi érdekelni mindaz, ami a szűkebb családi környezetén kívül van. Az óvoda jelenti számára először a „nagybetűs életet”. Ebben az életszakaszban szerzi meg az – egész életében begyűjtött - ismereteinek kb. 60%-át. Ekkor kezdi elsajátítani mindazokat az ismereteket, amelyek másokkal való sikeres együttműködésre, az életben való helytállásra készítik fel őt.

b) A Biblia megfogalmazása szerint: „A bölcsesség kezdete az Úrnak félelme, és a Szentnek a megismerése ad értelmet.” (Példabeszédek 9:10). Ezzel az állítással egyetértve szeretnénk úgy nevelni a gyermekeket, hogy biztosítsuk számukra a lehetőséget a bibliai igazságoknak, és Isten lényének megismerésére. Meggyőződésünk, hogy az az ember élhet boldog, kiegyensúlyozott, teljes életet, aki életét Isten bölcs útmutatásához igazítja. A tudás csak Isten erkölcsi értékrendjének alkalmazásával együtt válik bölcsességgé. ”Mert az Úr ad bölcsességet, az Ő szájából tudomány, értelem és bölcsesség származik.” (Példabeszédek 2:6)

Ezen programot a társadalmi, családi háttérnek, valamint a gyermekek sajátosságainak figyelembevételével, és a már meglévő óvodai értékekre, kialakult tevékenységi rendszerekre építve dolgozta ki óvodánk nevelőtestülete.

A program kidolgozása közben véleményt kértünk a szülőktől, az iskolától, valamint felmérést, háttérelvezést készítettünk. Ezek összesítése megtalálható a mellékletekben.

I. ÓVODÁNK JELLEMZŐ ADATAI

Az intézmény hivatalos elnevezése:

Bölcsesség Kezdeté Óvoda, Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Az óvoda tagintézmény rövid neve:

Bölcsesség Kezdeté Óvoda

Az óvoda fenntartója:

Jó az Úr Bodrogi Baptista Gyülekezet

7439 Bodrog, Kossuth Lajos u. 155.

Óvodai csoportok száma: **1**

1. Óvodánk rövid leírása

Óvodánk a Bölcsesség Kezdeté Óvoda, Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola intézményegysége. Ez a többcélú intézmény világnézetileg elkötelezett, de vallásfelekezetektől független. Fenntartónk a Jó az Úr Bodrogi Baptista Gyülekezet. Nevelési filozófiánk elsődleges alapelve a bibliai igazságokra alapozott keresztyén szellemű nevelés.

Kiemelt hangsúlyt helyezünk a megkülönböztetés nélküli szeretettel történő nevelésre, a gyermekek egész személyiségét, életterét átfogó védelem biztosítására, a család értékének hangsúlyozására, a családi és óvodai nevelés minél teljesebb összehangolására.

Nevelőmunkánk alapvető célkitűzése: a gyermeki személyiség sokoldalú, harmonikus fejlődése.

Ennek megfelelően az általános nevelési feladatokon túl célunk:

- a bibliai igazságok megismertetése,
- a potenciális tanulási zavarok megelőzése (Fejlesztőprogram).

Óvodánk sajátos értéke még a kiemelt zenei nevelés, melynek keretében a gyermekekkel elvégezzük a zeneóvodai programot. Ez a zeneiskolai képzés első lépcsőfoka.

Az iskolánkkal, zeneiskolánkkal szoros együttműködésre törekszünk.

Nevelési programunkat az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja figyelembevételével készítettük el.

II. A NEVELÉS, FEJLESZTÉS CÉLJA, FILOZÓFIAI ALAPJAI

1. Célunk: A harmonikus személyiségfejlődés

Minden gyermek azzal az Istentől kapott képességgel és belső ösztönzéssel születik, hogy fejlődjön, mégpedig egyszerre több különböző területen: **fizikai, értelmi, kapcsolati, érzelmi és lelki téren**. A lelki növekedésnek az egyéni fejlődés másik négy területével összhangban kell végbennie, hiszen a fejlődés minden egyes összetevője szoros kapcsolatban és kölcsönhatásban áll az összes többivel.

2. Gyermekképünk

- A gyermek Isten ajándéka. Isten a gyermekeket egyszeri, páratlan személyiségeknek teremtette, akiket szeret, és akikkel jó terve van.
- A szülők és nevelők felelőssége, hogy ennek a jó tervnek a kibontakozását elősegítsék a gyermek életében.
- A gyermek fejlődésben lévő ember, nem kicsinyített felnőtt. Fejlődésének sajátos törvényszerűségeit nem hagyhatjuk figyelmen kívül.

3. Nevelési filozófiánk: keresztyén szellemű nevelés

„Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon, ha megöregszik, akkor sem tér el attól.”
(Biblia: Példabeszédek 22:6)

„Ti gyermekek, engedelmesskedjétek szüleiteknek minden tekintetben, mert ez kedves az Úrban. Ti apák, ne ingereljétek gyermekeiteket nehogy bátortalanokká legyenek.”
(Biblia: Kolossé 3:20-21)

„Mindenkinek már a gyermeknek is szüksége van az életben olyan biztos pontra, amelyhez igazodhat, amelyhez képest tájékozódhat, amelyre nézve élni tud. Aki ezt nélkülözi, az csak sodródik, sokszor elbizonytalanodik, célt téveszt.

Ennek a szilárd pontnak értelemszerűen az ember fölött állónak kell lennie. Az ember fölött viszont csak a hatalmas Isten, minden élet teremtője állhat szilárd támpontként. Azoknak az életét, akik Őt elveszítették, tudatosan vagy esetleg öntudatlanul elutasították, olyan szempontok határozzák meg, amelyek közös vonása a stabilitás hiánya. Ide tartoznak például az embert mozgató ideológiák, a hivatás, a szórakozások mindig változó követelményei. Ha minden változik, ugyanazon dolgok jelentősége hol megnő, hol megkopik. Szükségszerűen felmerül a kérdés, hogy mi adhat tulajdonképpen értelmet az életnek.

Ez a mai generáció központi problémája.

A semleges nevelés, amely nem ad a gyermeknek minden helyzetben egyaránt érvényes támpontot, nem is nevezhető igazán nevelésnek. Végző soron magára hagyja a gyermeket, az embert, s ezzel kiszolgáltatja minden kívülről jövő hatásnak, véleménynek, hangulatnak és szenvedélynek. Ha az ember nem ismer objektív mértéket, nehezen vagy egyáltalán nem tud eligazodni az élet dolgaiban, és könnyen gátlástalanná válhat.

A keresztény nevelés arra a kérdésre próbál választ adni, hogy mihez vagy kihez szabja az ember az életét.

Mint szülők és nevelők felelősek vagyunk a következő generációért, ezért óhatatlanul fölmerül a kérdés: mi vezérli az életünket, és van-e valamink, amit tovább adhatunk a gyermekeinknek. A látható élet területeiről megszerezhető értékek - láthatjuk - elégtelenek, kevésnek bizonyulnak. Ilyenek pl. a pénz, a műveltség, a hivatás, a siker, a baráti kör.

A gyermek számára az a legnagyobb segítség, ha - ezeken a viszonylagos, múltó dolgokon túl - önmagukban is megálló, állandó értékeket tudunk nyújtani neki, amelyekre támaszkodhat. Isten és a tőle származó értékek tölthetik csak be ezt a szerepet.

„A keresztény nevelésnek az a feladata, hogy eligazítást és segítséget nyújtson az élet nagy és végső kérdéseiben, utat mutasson az igazi cél felé, de mindezt kényszer nélkül tegye. Isten sem kényszeríti az embert, hogy Őt elismerje, ezért ez a nevelőknek is határokat szab. E határok alatt a keresztényen hitnek azt az alapvető jellemzőjét értjük, hogy tiszteletben tartja az embert mint személyiséget, annak döntési szabadságával együtt.”

(Gerhart Schaefer)

Az élet nem bontható fel szent és világi dolgokra. Isten mindenható és mindenütt jelenvaló. Az a célunk, hogy a gyermekek megtanulják az életet Isten szemszögéből nézni, s felfogják parancsainak értelmét. Egységes, harmonikus képet próbálunk kialakítani Istenről, a teremtett világról és az emberről.

Nevelési programunk egyik fő törekvése, hogy a gyermekek megtapasztalják mit jelent keresztényen világszemlélettel élni (Istenhit, feltétel nélküli szeretet, megbocsátás, bűnrendezés...) Meggyőződésünk és tapasztalatunk szerint ezek az értékek adhatnak olyan mintát a gyermekeknek, amelyre nézve szilárd alappal rendelkező, kiegyensúlyozott, boldog, reményteljes életet építhetnek majd fel.

Ezeket az értékeket a bibliai igazságok megismertetésével kívánjuk átadni a nevelők személyes életpéldáján, a szokás és szabályrendszer kialakításán, a program tartalmi részének szemléletmódján és a bibliai történeteken keresztül.

Elsősorban tehát a nevelés eszközeivel, és nem tanítással.

III. A NEVELÉS, FEJLESZTÉS PEDAGÓGIAI KONCEPCIÓJA

1. A harmonikus személyiségfejlődés

Óvodai nevelésünk alapvető feladata a **gyermekek lelki, érzelmi, szociális, értelmi és fizikai szükségleteinek kielégítése.**

A gyermek környezetével való kapcsolata mindig a felnőttek közvetítésével valósul meg. Nem elég csak a kapcsolat, hanem a viszony minősége is fontos tényező. **A környezet az öröklés mellett a fejlődés egyik potenciális forrása.**

A családdal való együttnevelés során figyelembe vesszük, hogy különböző otthoni környezetből érkeznek óvodai környezetbe a gyermekek. Tekintettel vagyunk a családban kialakult kulturális, világnézeti, etnikai hagyományokra, figyelemmel kísérjük és -jó esetben- elősegítjük ezek spontán gyermeki megnyilvánulásait, egymásra való hatását.

1.1. A lelki fejlődés elősegítése

Nevelésfilozófiánk alapján törekszünk a keresztyén igazságok, életszemlélet és gyakorlat bemutatására, megélésére a gyermekek előtt. Célunk nem elsősorban a keresztyénséggel kapcsolatos tények megismertetése, hanem az, hogy a gyerekek saját tapasztalatokra tegyenek szert Isten szeretetéről és jelenlétének valóságáról.

A gyermekek először szüleiken, nevelőiken keresztül alkotnak képet Istenről. Óvodás korig a gyermek helyes istenképének, lelki fejlődésének fő forrása a:

- biztonság, bizalom,
- feltétel nélküli szeretet, megbocsátás

megtapasztalása.

A szülei szeretetét, gondoskodását csecsemőkora óta tapasztaló gyermek óvodáskorra már kezdi mélyebben megérteni az olyan alapigazságokat, mint: Isten a Szeretet, Isten jó, Isten az Atya, adni, gondoskodni... .

Az óvodáskort fokozott érzékenység, megnövekedett intellektuális érdeklődés jellemzi. A lelki fejlődés is ugrásszerűen felgyorsul.

Az óvodában is újra és újra **éreztetnünk kell vele feltétel nélküli szeretetünket, megbocsátásunkat** helytelen viselkedés esetén is. **Így cselekedeteit nem a büntetéstől való félelem,** hanem az irántunk érzett szeretet és tisztelet **motiválja.** Ha ezt következetesen gyakoroljuk **kiformálódik benne a lelkiismeret** és Isten jelenlétének tudata.

A **megbocsátás és kegyelem** alapfogalma így nem pusztán teológiai szakkifejezés marad, hanem **élő tapasztalattá válik.** Ez alapvető célunk.

A lelki- fejlődést elősegítjük ha:

- szelídséggel válaszolunk haragjára,
- minden adandó alkalommal megdicsérjük, bátorítjuk,
- bármilyen gonddal, kudarccal, bűnnel hozzánk fordul elfogadjuk. **(Nem büntetést elkerülő stratégiát, hanem érzékeny lelkiismeretet szeretnénk kialakítani benne)**

1.2 Az érzelmi fejlődés elősegítése

Célunk a gyermekek érzelmi szükségének kielégítése, érzelmeik differenciálódásának elősegítése, a szocializáció biztosítása. Tanuljanak meg harmóniában élni önmagukkal, társaikkal és Istennel.

Az érzelmi fejlődés a személyiség mélyén végbemenő folyamatokat tükrözi. Az életünk első 6 évében végbemenő érzelmi alapozás különösen a személyiség későbbi lelki (hitbeli) növekedését határozza meg. Az óvodai évek jellemző sajátossága a gyermek életében a magatartás érzelmi vezéreltsége. Az egész személyiségen belül az érzelmek dominálnak. Ezért elengedhetetlen a gyermekek érzelmi szükségleteinek kielégítése, érzelmeik differenciálódásának elősegítése.

Óvodánk történetében kiemelt jelentőségű volt az állami gondozott gyermekek nevelése. A nevelőszülők kérésére a kezdetektől törekedtünk arra, hogy az óvodai idő alatt is elősegítsük lelki, érzelmi terheltségük rendeződését, gyógyulását. Speciális szakember feladatát nem tudtuk átvállalni, de szeretttük volna azt naponta pótolni, amiben hiányok keletkeztek a gyermekek életében (pl. bizalom-függés, kötődésre való képesség, védettségérzés, kudarc-tűrési területén). Ebben a nevelőcsaládokat maximálisan támogattuk.

Mára már kifutott ez a generáció és a faluból, illetve a környező településekről járatták óvodánkba a családok gyermekeit.

1.2.1. Szeretetteljes, családi légkör megteremtése

Meggyőződésünk a Biblia alapján, hogy Isten a gyermekeket elsősorban a szülők felelőssége alá helyezte. A gyermek elsősorban a családban nevelődik. Jó esetben az óvodában folytatjuk és kiegészítjük a megkezdett nevelési folyamatot. Törekszünk a családdal való szoros együttműködésre.

Fontosnak tartjuk a gyermek korai (óvodás kort megelőző) testi-lelki fejlődésének alapos feltérképezését, az óvodába lépés előtti családlátogatás és a közösen kitöltött személyiséglap által.

Ezekből információt kapunk az anya-gyermek és család-gyermek kapcsolatáról, a gyermek élettörténetéről, melyeket a későbbiek során – a napi tapasztalatokkal kiegészítve – hasznosítjuk a gyermek jobb megismerésének érdekében, a fejlesztési feladatok megtervezésében.

Beszoktatás

A beszoktatási időszak rendkívül fontos, mivel meghatározza a gyermek óvodához való viszonyát. Éppen ezért nagy figyelmet fordítunk arra, hogy a gyermeket már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások érijék. Megkönnyíti a gyermek-óvó kapcsolat kialakulását a korábbi – a gyermek saját környezetében létrejött – ismerkedés.

Az óvodában - részben átvállalva az anya szerepét - empatikus, meleg, elfogadó, szeretetteljes kapcsolatot alakítunk ki a gyermekkel. Külön odafigyeléssel, törődéssel elégtételt teszünk a gyermek szükségleteit, kihasználva a gondozási teendők kínálta lehetőségeket a személyes beszélgetésekre.

Minden újonnan érkezőt bemutatunk a többieknek, ezzel is éreztetve velük, hogy fontosnak tartjuk őket. A bátortalan gyermekkel játékot kezdeményezünk, melybe más gyermeket is bevonunk, így megkönnyítjük a társakkal való ismerkedést. Altatáskor a gyermekek közé ülve simogatással, énekléssel igyekszünk megteremteni a nyugalmat, biztonságérzetet. Megengedjük, hogy kedvenc játékuk is velük legyen. Ez a viszony nyújtja azt az **érzelmi biztonságot** a gyermek számára, amely **jó közérzetet, nyugodt, harmonikus tevékenységet** tesz lehetővé.

Az óvodai légkör mellett a gyermek kötődése a másik fontos tényező. Ez határozza meg, hogy milyen módon és tempóban történhet a beszoktatás. Az adott helyzetnek megfelelően indokolt a szülő jelenléte, valamint a fokozatosság (1-2 óra – fél nap – heti néhány nap). El kell kerülni tehát az erőltetett (beadom a gyereket) "beszoktatást", amely lelki traumát okozhat a gyermeknek, és ez hamar visszaüthet az óvodától való iszonyodás formájában.

A gyermekkel való kapcsolatunk

Ennek alapja a feltétel nélküli szeretet. Isten gyermekeinket egyszeri, páratlan személyiségeknek teremtette, akiket szeret, és akikkel jó terve van. A gyermekeknek érezniük, tapasztalniuk kell, hogy sem Isten, sem a nevelők szeretetét, megbocsátását nem kell kiérdemelniük, ezt feltétel nélkül élvezhetik. Ez ad számukra védettséget, biztonságérzetet, amelynek talaján képesek fejlődésre, változásra. Minden gyermeknek van ún. "érzelmi tankja", azaz vannak érzelmi szükségletei. A gyermek csak akkor nyújtja képességeinek legjavát, ha "érzelmi tankja" tele van. Szeretetünket kifejezhetjük szavainkkal, tekintetünkkel (szemkapcsolat), testi érintés útján tanúsított melegséggel, egyedül a gyermek felé irányuló osztatlan figyelemmel és fegyelmezővel. Nagy a felelősségünk, hiszen a gyermekek rajtunk keresztül tapasztalják meg Isten szeretetét.

A nevelés terén egyedül dicsérettel, bátorítással nem boldogulunk. A nevelésre nem lenne szükség, ha az ember nem fordult volna el Istentől (bűneset). Mivel azonban már a kisgyermek sem a Paradicsomban élnek – tehát ők is Istentől elszakadt, bűnös természetet örökölték - szükségük van útbaigazításra, szabályokra, védő korlátokra.

Az egyértelműen meghúzott határok biztonságot adnak a gyermekeknek, mert tudják, hogy ezeken belül szabadon mozoghatnak.

Az indulat nélküli fegyelmezés a mentő szeretetünkből következik.

Természetesen bölcs belátással úgy kell a szabályokat alkalmaznunk, hogy azoknak a gyermekek az adott fejlettségi szintjükön már képesek legyenek megfelelni. Ellenkező esetben meddő hadakozásba bonyolódunk, ami falat épít közénk, s ezáltal megnehezítjük saját munkánkat. Ösztönös elutasítással, fenntartással fognak reagálni a további közeledésünkre, kéréseinkre.

A szeretet és a fegyelmezés együttes hatásaként képesek lesznek felismerni saját helyüket a csoportban, képessé válnak az önálló helyzetmegoldásokra (autonómok), hatékonyan (kompetensnek) érzik, észlelik magukat. Így önérvényesítésük többnyire szociálisan elfogadható módon, pozitív teljesítményeken és viselkedéseken keresztül történik.

Az óvodai évek alatt a világról, önmagukról alkotott képük, erkölcsi értékrendjük egyre inkább rendeződik, s az óvodás kor végére megkezdődik az értékek, szabályok belsővé válása.

A csoport légkörét a gyermek-gyermek kapcsolatok is meghatározzák

A közös tevékenységek, élmények, szokások, hagyományok családiassá teszik az óvodai közösséget, segítenek a gyermekeknek, hogy jobban megismerjék egymást és barátokat találjanak maguknak.

1.2.2. A gyermekek pozitív énképének alakítása

A gyermekek énképe a társas környezetük visszajelzéseinek hatására alakul. Az éntudat kialakulásával párhuzamosan fejlődik a másokról való tudás, illetve a gyermek szociális érzékenysége, empátiás készsége. Az éntudat fejlődésével együtt jár a gyermekek önállósodási törekvése, amit bizonyos határok között engednünk kell.

A gyermekek kommunikációs képességének fejlesztése többek között azért fontos, mert a biztonságos önkifejezés segíti a társas kapcsolatok alakulását, az énkép pozitív irányú fejlődését.

Hogyan segíthetjük a gyermek énképének pozitív fejlődését?

Minden gyermek Isten egyedi, megismételhetetlen, értékes teremtménye. Ezért tisztelettel és érdeklődéssel fordulunk feléjük.

- Elismerés: arra törekszünk, hogy minden gyermeket naponta megdicsérjünk, hiszen a legproblémásabb gyermek is csinál jót.
- A pozitívumokra támaszkodás (Az állandó helytelenítés helyett azt kell keresni, mit csinál jól. Ezzel építjük a gyermeket).
- Megértés, megismerés: Figyelembe vesszük a gyermek életkori és egyéni sajátosságait, korlátait. Nem lehetnek túl nagy elvárásaink. Fontos, hogy megismerjük indítékait, hogy mit miért csinál.

A gyermeknek gyakran nehéz elfogadnia önmagát. Az önelfogadás könnyebb, ha mi is elfogadjuk őt. Egyikünk sem tökéletes, de Isten segít változni. Úgy szeret bennünket,

amilyenek vagyunk. Ha ezt a szeretetet megérti, az segíti őt mások elfogadásában, megértésében.

A másság elfogadása nagyon is gyakorlati kérdés, mivel óvodánkban cigány származású vagy enyhén értelmi fogyatékos gyermekek is járnak. A gyermekközösség természetes módon fogadja el a másságot addig a pontig, amíg az nem teremt rendkívüli helyzetet, vagy nem nyilvánul meg agresszivitásban. Ilyenkor az óvó igényes türelme, következetessége, elvárása, bizalma, elismerése nemcsak az egyes gyermeket formálja, hanem általában az egész csoportot is. szinte, természetes magatartásával mintát mutat, és viselkedésével jelzi elvárásait.

Felhívjuk a gyermekek figyelmét arra, hogy Isten mindenkit szeret, azokat is, akik mások, mint mi. Nem engedjük a csúfolódást a gyermekek között.

1.3. A társas kapcsolatok fejlődésének elősegítése

1.3.1. A gyermekek társas kapcsolatainak alakítása

Óvodás korban a gyermekek egyre inkább társaik felé fordulnak. Fontos feladatunk a csoportok közös életének megszervezése, a szokás – és szabályrendszerek kialakítása. A szocializáció egyik fő területe a játék. Emellett sok közös élményt igyekszünk biztosítani a gyermekek számára, amelyek mind segítik a “mi-tudat” kialakulását. Ilyen tevékenységek a kirándulások, közös ünnepek, pl. a gyermekek születésnapjának megünneplése. A reggeli áhítatokon megemlékezünk a hiányzókról, imádkozunk értük. Az ünnepekre közösen készülünk, együtt éljük át a várakozás örömét. A közös tevékenységek során a gyerekek megtanulnak másokra figyelni, együttműködni, alkalmazkodni. A jó csoportlégkör kedvező hatással van a gyermekek beszédkedvére. A közös tevékenységek alkalmat adnak a párbeszédnek gyakorlására, a szabad önkifejezésre. A gyerekek megtanulják egymást végighallgatni.

A közösségi magatartás kialakítása során az óvodapedagógus és a munkáját segítők feladata, hogy őszinte, igazságos és szeretetteljes magatartásukkal mintát mutassanak, valamint viselkedésükkel jelezzék elvárásaikat, és következetesen érvényt szerezzenek azoknak.

Ez feltételezi a szeretetteljes fegyelmezést.

„Ti apák pedig ne ingereljétek gyermekeiteket, hanem neveljétek az Úr tanítása szerint fegyellemmel és intéssel.” (Bibliából Efézusi levél 6:4)

A **fegyelem** szó eredetileg: „**tanítványoknak adott utasítás**”-t jelentett, az intés pedig „**biztatás**”-t. Tökéletes példánk ebben Jézus Krisztus, aki a tanítványai bizalmát az Atya feltétel nélküli szeretetének (agapé) közvetítésével, és a tiszta igazság vonzerejével nyerte el. Ezek adták meg számára azt a tekintélyt, amelyet nem kellett kikövetelni, hanem az őszinte elismerésből fakadt. **Ez a hatékony nevelés kulcsa.** Ha belőlünk nevelőkből is ez a szeretet és igazság árad a gyermekekre, akkor a nevelés során nagyjából elegendő lesz a szeretetteljes terelgetés és biztatás.

Mivel azonban már a gyermek is a bűnös természet részese számolnunk kell ennek megnyilvánulásaival. A gyermekeknek tudniuk kell, hogy a tiszteletlenség, a szándékos engedetlenség, és mások bántalmazása nagyon rossz cselekedet, ezekért feltétlenül bocsánatot kell kérniük. Érezniük kell, hogy felelősséggel tartoznak tetteikért. Eleinte nem biztos, hogy erre hajlandók, ezért egy kis toleranciára van szükség amíg elfogadják ezt. A kényszerítésnek nincs értelme, mert ekkor a lényeg a megbánás elmarad. A konfliktus tarthatatlanságát érzelmi

alapon kell megértetnünk, ill. hasonló esetekben személyesen kell jó példát mutatnunk. Ha türelmetlenek, indulatosak vagy igazságtalanok voltunk, ne szégyeljünk mi is bocsánatot kérni.

A helyes viselkedést megerősíthetjük dicsérettel, jutalmazással.

Ha egy gyermek többszörösen visszaél a bocsánatkéréssel, nem tanúsít megbánást akkor használjuk a büntetést. Egy tevékenységtől való elvonással, kényszerpihenővel, és lehetőség szerint elbeszélgetéssel vesszük rá hogy felhagyjon helytelen magatartásával.

Mindig meg kell vizsgálnunk a gyermekek indítékait. Érezniük kell, hogy nem őket, csak a helytelen viselkedést utasítjuk el.

Fontos különbséget tennünk az akarati engedetlenség, és a gyermeki képtelenség között. Ha a gyermekek pontosan tudják, mit kívánnak tőlük, akkor a szándékos engedetlenség nem más, mint a tekintély elvetése. Ez nem nézhető el.

Egészen más módon kell kezelni a gyermeki ügyetlenséget, éretlenséget, feledékenységet, felületességet stb. Ilyenkor segíteni kell nekik és türelmesen figyelmeztetni őket, hiszen ismétléssel tanulnak. Ügyelnünk kell arra, hogy ezt ne rójuk fel nekik.

Arra törekszünk, hogy egyre inkább képesek legyenek a konfliktusokat maguk között megfelelő módon lerendezni (bocsánatkérés, megbocsátás, megegyezés). Csak akkor szóljanak az óvónőnek, ha társuk nem hallgat a figyelmeztetésre. Ez nem számít árulkodásnak. A társas kapcsolatokban a Bibliában olvasható arany szabályhoz kell tartanunk magunkat: "Ahogy szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is úgy tegyetek övelük."

Az értelmes fegyelem a csoport életének biztonságát, nyugalomát biztosítja. A gyermek-gyermek kapcsolat kezdetben kisebb érzelmi töltésű. Az ismétlődő közös, örömteli tevékenység azonban a csoport hagyományrendszerébe épül és **mélyíti az összetartozás élményét**. A gyermekcsoportban kialakulnak a közösségi együttélés szabályai, normái, amelyekhez igazodik az egyén. Alkalom nyílik az egymáshoz viszonyításra, amely szükséges a reális énkép kialakításához, az énhatárok megtapasztalásához.

A gyermekek egymás közötti kapcsolatában így válik természetessé, hogy minden gyermek más, egyéni külső és belső tulajdonságokkal rendelkezik és így másságával együtt elfogadható és szerethető. Társas együttműködés közben tanulják meg az egymásfelé fordulást, egymás segítségét, vagyis az **értelmes szeretetet**.

A gyermek "énközpontúsága" alapján elsősorban önmagára képes figyelni.. Az együttéléshez szükséges **erkölcsi normák és tulajdonságok** akkor fejlődnek ki, **ha a gyermek a közösségben állandóan gyakorolja** a társaihoz való helyes viszonyulást.

1.3.2. Új attitűdök; erkölcsi, etikai értékek, kialakítása és értékorientált közösségi nevelés

Ez a társas együttélés, önérvényesítés elemi szabályainak megismerése és gyakorlása által valósul meg. Saját élethelyzeteikben való megtapasztalása, érzelmi átélése mellett – megfelelő értelmezéssel párosulva – a nevelő személyes életpéldáján keresztül.

- a jó – rossz felismerése, tekintélytisztelet, őszinteség, egymásra figyelés, együttérzés, egymáshoz alkalmazkodás, egymás segítése, felelősségvállalás igazságosság, konfliktusrendezés (bocsánatkérés, megbocsátás)

- a nevelési helyzetekben az összpontosításra, erőfeszítésekre való képesség; a jó megoldásra ösztönző belső igény, belső motiváció, (igénynívó); a jól elvégzett "feladat" utáni megelégedettség mint jutalom
- az érzelmi átélés; az érzelmek felismerése és saját érzelmeik pontos kifejezése; az érzelmek feletti - életkorban elvárható kontroll
- a gyermek nyitottságára építünk, és segítünk nekik, hogy megismerjék szűkebb és tágabb környezetüket, - mely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeregetet, a szülőföldhöz és családhöz való kötődés alapja - hogy rá tudjanak csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.

A gyermekek nevelése során előforduló "nemek"

- Nem tesszük ki a gyermekeket semmiféle bűnnek.
- Nem engedjük a gyermeknek, hogy kibújjon a felelősség alól.
- Nem engedjük meg, hogy áthágja a szabályokat.
- Nem engedünk meg egyetlen gyermeknek sem olyat, amit a többinek nem engednénk.
- Nem engedjük meg a gyermekeknek, hogy zúgolódjanak.
- Nem bántjuk meg a gyermeket, és nem leplezzük el, ha megbántottuk. Bocsánatot kérünk tőle.
- Nem kritizáljuk a gyermekeket.
- Nem üzünk tréfát a gyermekből azért, mert gyermek.
- Nem vezetünk listát a gyermek hibáiról.

1.3.3. Sajátos törődést igénylő gyermekek nevelése

Visszahúzódo gyermek esetén megkeressük a bátortalanság okát (pl. túlzott otthoni követelmények miatti kudarcélmény). Az ilyen gyermekeknél a személyes beszélgetések, a bátorítás, tapintat oldhatja a félnkséget. Soha nem erőltetjük a szereplést.

Vannak gyermekek, akik vezetőkészséggel rendelkeznek. Szeretnek és tudnak irányítani, szervezni, parancsolni. Ezeket a képességeket fejlesztjük különböző feladatok adásával. Meg kell viszont tanulniuk kompromisszumot is kötni, ha arra szükség van. Fejleszteni kell empátiás készségüket, hogy ne "kis zsarnokok" legyenek.

A nehezen kezelhető (szociálisan inadaptált) gyermekek nevelése megfelelő felkészültséget, nagyfokú empátiás készséget igényel.

A gyermek megismerése, megértése, elfogadása nélkül nem érhetünk el sikereket. Itt különösen érvényes a pozitívumokra támaszkodás elve. A szembetűnő helytelen viselkedés mellett észre kell venni, sőt keresnünk kell a pozitív cselekedeteket. A legkisebb javulást is értékelni kell. A nehezen nevelhető gyermekeket éppen elég kudarc éri, ezért minél több sikerélményhez kell juttatni őket.

A gyermekcsoportot segíteni kell, hogy megértsék elfogadják a problémás gyermekek másságát, felismerjék értékeit. Harcolni kell a "rossz gyerek" skatulya ellen.

1.4. Az értelmi fejlődés elősegítése

Az értelmi nevelés feladata az óvodai nevelési módszerek segítségével a gyermekek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek a rendszerezése, célirányos bővítése oly módon, hogy ezen keresztül fejlődjenek kognitív (megismerő) képességeik:

- egyre pontosabb, valóság-hű észlelés,
- figyelemösszpontosításra való képesség,
- valósághoz közelítő képzeleti működés,
- reprodukív emlékezet,
- problémamegoldó és kreatív gondolkodás,
- az alakuló fogalmi gondolkodás.

1.4.1. Az iskolai potenciális tanulási zavarok megelőzése (Fejlesztőprogram)

Óvodánkba sok szociálisan hátrányos helyzetű gyermek jár. Számukra az értelmi képességek célzott fejlesztése elengedhetetlen ahhoz, hogy felkészülten lépjenek az iskolába.

A nemzetközi és hazai kísérletek egyértelműen igazolták, hogy az iskolai problémák jelentős része óvodáskorban megelőzhető. A megelőzés az **iskolai tanulási képességeket** (írás, olvasás, számolás) **meghatározó funkciók célzott fejlesztésével** lehetséges. **A fejlesztés értelmezésünk szerint:** a gyermek érési folyamatához igazított, életkori sajátosságainak megfelelő módszerekkel történő **támasznyújtás**, amely az éppen fejlődő pszichés funkciók kibontakozásához biztosít szociális és tárgyi környezetet.

Ebben meghatározóak a 3-7 éves kor alapvető sajátosságai:

- **az érzelmi biztonság alapszükséglete**
- **az érzelemvezérelt megismerés**
- **az élmény fonalán haladó gondolkodás**

A fent említett pszichikus funkciók **az észleléses** (látás, hallás, tapintás) **és finommotoros struktúrákat érintik**, melyek intenzív fejlődése a 3-7 éves korra jellemző, így kibontakoztatásukhoz és begyakoroltatásukhoz is ez az élet szakasz a fogékony periódus, itt nyílik mód optimális támogatásukra.

a.) Pontos és differenciált vizuális (látási) észlelés:

- alak, forma, méret, szín pontos felfogása,
- összetartozó részek értelmes egészként való észlelése (Gestalt-látás),
- megadott formák-színek megtalálása, kiemelése egy képi környezetből (figura, háttér észlelése),
- adott tárgyak térbeli helyzetének helyes felismerése, megítélése,
- vizuális információk téri elrendezése,
- vizuális információk sorbarendezése, szekventálása.

b.) Az auditív (hallott) információk

- pontos észlelése, megkülönböztetése,
- adott hangok kiemelése,
- adott hangok helyes egymásutániségének felismerése, hangcsoportok egységbe foglalása.

- c.) Összerendezett, koordinált mozgás, szem-kéz, összerendezett, célszerű együttes mozgatása.
- d.) A látott-hallott információk összekapcsolásának képessége, motoros visszaadása. (a keresztcsatornák működése).
- e.) Rövid idejű vizuális-verbális memória.
- f.) Szándékos figyelem, kb. 10 perces figyelemkoncentráció.

A "kezdetleges" logikai és fogalmi gondolkodás folytán az óvodás gyermekek értelmi fejlődésében a „képszerű” észleléses megismerési funkciók dominálnak.

Eleinte ez a megismerés torz és hiányos, mert a gyermeket elsősorban érzelmei, és nem a valóság vezérli. Ráadásul megismerésének helyességéről vagy hiányosságairól (milyen színű, hány darab, hol van a térben...?) már nem kap olyan közvetlen visszajelzést, mint a kisgyermekkor korai szakaszában. (A cselekvéses megismerésben azonnal tapasztalta, ha nem nyújtotta elég messzire a kezét, nem érte el a játékot. Ha nagyon erősen markolta meg összeroppant, ha laza volt a fogása kiesett a kezéből stb.).

A fejlesztés közvetlen célja tehát az, hogy ezt az észlelést minél pontosabbá, differenciáltabbá, reálisabbá tegyünk, és minimálisra csökkentsük a torzításokat.

A tanulási képességeket meghatározó struktúrák fejlesztésénél több elméleti megfontolásból is **a mozgásra alapozunk**. (ld. részletesen a "III. 2. 1. Mozgás" c. fejezetben.)

A fejlődéslélektani kísérletek eredményei azt mutatják, hogy az észlelési funkciók fejlesztését jól szolgálja, ha egyidejűleg alkalmat biztosítunk a gyermekek számára a cselekvéses megtapasztalásra is. Ez valóságosabbá teszi a mindenkori észlelési szintű megismerést.

A mozgásos és észleléses megismeréshez minden esetben társulnia kell a szóbeli tudatosításnak. A nyelvi kísérő biztosítja, hogy beépüljön az észlelt jelenség tudatos szimbolikus formája is a gyermek megismerésébe, és ezzel a gondolkodás szintjéhez juttatja azt.

A 3-6 évesek értelmi fejlesztésében a periódus végére el kell jutnunk a „totális érzékelő apparátus” kialakításához

A Fejlesztőprogram (ld. a Mellékletben) feladatait természetes módon építjük be a gyermekek tevékenységébe. **Tehát nem erőltetett fejlesztésről, hanem a pedagógiai célokhoz igazodva a fejlesztési lehetőségek megkereséséről van szó.**

1.5. A fizikai fejlődés elősegítése

A fizikai fejlődést az egészséges életmódra nevelés és a mozgás által kívánjuk elősegíteni. E két tevékenység az egész óvodai életet átszövi.. Folyamatos odafigyeléssel biztosítjuk a gyermekek komfortérzetét. A gyermek jó közérzete adhat alapot az összes óvodai tevékenységhez. Legalapvetőbb, természetes megnyilvánulási formája a mozgás is csak akkor lehet fejlesztő hatású, ha azt a kellemes, nyugodt, biztonságos környezetben, jó közérzettel, örömmel végzi.

Ezért a fizikai fejlesztésben feladatunk:

- Sokirányú gondozási tevékenységgel a gyermek komfortérzetének biztosítása, a gyermek ilyen irányú igényeinek felkeltése, jó szokások kialakítása.

- A természetes mozgáskedv fenntartása, a mozgás megszerettetése.
- Rendszeres mozgással egészséges életvitel kialakítása.
- Testi képességek, fizikai erőnlét fejlesztése.

1.5.1. Az egészséges életmód szokásainak alakítása

Az egészséges életmódra nevelés célja a gyermekek testi, lelki szükségleteinek kielégítése, testi fejlődésük elősegítése illetve az egészséges életmódra való igény alakítása.

Feladatok

- A gyermekek gondozása, az egészséges életmód szokásainak alakítása.
- A gyermekek testi képességeinek, mozgásának fejlesztése, edzettségük biztosítása, egészségük védelme.
- A gyermekek fejlődéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása.
- A testápolás, a tisztálkodás, az étkezés, különösen a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlen zsír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése, a fogmosás, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása;

1.5.2. A gyermekek gondozása

Elsőrendű feladat a gyermekek életkorának megfelelő óvodai életritmus kialakítása. A rendszeresen végzett tevékenységek visszahatnak az életfolyamatokra, feltételei az egészséges testi, lelki és értelmi fejlődésnek.

A gyermek testi komfortérzetének kielégítéséhez ismernünk kell otthoni szokásait, önállóságának mértékét. Ennek érdekében még az óvodába kerülés előtt meglátogatjuk a gyermek családját. Ekkor megbeszéljük az alvási, étkezési szokásait, a célravezető, esetleg szükséges (pl. diéta) tennivalókat.

A gyermekek ismeretében személyre szabottan tervezzük meg a teendőket.

A gondozási feladatok teljesítése bensőséges gyermek-felnőtt kapcsolatot feltételez, különösen a 3-4 évesek beszoktatásánál, hiszen az óvodapedagógus ill. a dajka az édesanyát helyettesíti. Ezért a napi életritmus megtervezésénél erre is elegendő időt igyekszünk biztosítani, hogy mindez nyugodt, kiegyensúlyozott, türelmes légkörben valósulhasson meg. A gyermekek gondozása közben jó alkalom nyílik a személyes beszélgetésre, ami megkönnyíti a nevelő-gyermek kapcsolat szorosabbá válását, és az anyanyelvi nevelés szempontjából is hasznos.

A szokáskialakításban fontosnak tartjuk a felnőttek, ill. a nagyobb gyerekek példáját. Emellett a dicséretre, megerősítésre helyezzük a hangsúlyt. Figyelembe vesszük a gyermekek eltérő fejlődési ütemét, de törekszünk arra, hogy minél önállóbbak legyenek szükségleteik kielégítésében. A rossz szokásokat sok türelemmel javítjuk. Fontos a gyakorlás, rendszeresség, következetesség. Így nyílik lehetőség a gondozási teendők kultúrta tartalmának közvetítésére is (pl. igényükké váljanak a testi és egészségügyi szokások, a tiszta, esztétikus, rendezett megjelenés és környezet, kultúralt étkezés ...).

Testápolás

Bemutatjuk és magyarázattal kíséreljük a testápolási teendőket, az eszközök használatát. A segítségadás mértéke a gyermekek fejlettségétől, igényétől függ.

Táplálkozás

Az evőeszközök helyes használatának és az asztal melletti kultúrált viselkedésnek a kialakulása hosszú folyamat, sok gyakorlás, pozitív megerősítés kell hozzá.

Az egészséges táplálkozás szokásrendszerének kialakítása érdekében igyekszünk a szülőkkel is együttműködni. Arra biztatjuk őket, hogy fehérje dús reggelit adjanak a gyerekeknek, és mellőzzék a sok édességet. Az óvoda étrendjét alkalmanként kiegészítjük vitamindúsabb zöldségekkel, gyümölcsökkel. Ezekből a gyermekekkel együtt készítünk frissen préselt, magas rosttartalmú gyümölcsleveket, gyümölcssalátákat, nyomelemeket tartalmazó salátákat. Így a gyermekek megismerkedhetnek a számukra esetleg ismeretlen ételek ízével, elkészítési módjával, **modellt nyújtva ezzel a családoknak is a korszerűbb táplálkozás kialakításához.**

A gyermekek a nap folyamán annyit ihatnak, amennyit kívánnak. Kivétel ez alól a közvetlen étkezés előtti és az intenzív mozgás utáni időszak.

Öltözködés

A szülőket arra kérjük, hogy rétegesen, kényelmes ruházatba öltöztessék gyermekeiket, és hozzanak váltóruhát, váltócipőt, nagyobbaknak tornafelszerelést. A napi többszöri öltözködés alkalmat teremt a rendszeres mintaadásra, gyakorlásra.

Pihenés

Gondoskodunk a pihenés feltételeiről: megfelelő fektetők, tiszta levegő, kényelmes ruházat, a WC használat ellenőrzése, nyugodt légkör (az altatás hangulatához illő mesét mondunk, altatódalt éneklünk, ...). Figyelembe vesszük a gyermekek **egyéni alvásigényét és szükségleteit** (a nagyobbak –egyeztetés szerint rövidebb pihenés után csendes játékba kezdhetnek, a bepisilőket időközben felébresztjük ...).

1.5.3. A gyermekek testi képességeinek fejlesztése, edzettségük biztosítása

Mozgás

A mozgás jelentős szerepet tölt be az egészséges életmódra nevelésben. A sokféle mozgáslehetőség, melyet a programban biztosítunk, **kedvezően befolyásolja az egész szervezet fejlődését.** Hozzájárul a légző- és keringési rendszer teljesítőképességének, a csont- és izomrendszer teherbíró-képességének növeléséhez. Elősegíti a harmonikus testi-lelki fejlődést, a biológiai egyensúly fenntartását, az egészség megóvását. Megfelelő terheléssel, az aktivitási szintek változtatásával a testi képességek fejlődését segíthetjük.

A különböző mozgásformák sokszori gyakorlásával a mozgásokhoz kapcsolódó szabályok megtanulásával egyre biztonságosabban használják a szereket, eszközöket, egyre jobban eligazodnak a térben, így a baleseteket is megelőzhetjük.

A mozgásokhoz kapcsolódó gondozási feladatok elősegítik a helyes higiénés szokások kialakítását is.

A rendszeres, örömmel végzett mozgással a gyermekeket az egészséges életvitel kialakítására szoktatjuk és mintát adunk a szülőknek is.

Alkalmanként a szülőkkel közösen mozgásos programokat szervezünk (pl. gyermeknap, játékos családi sportversenyek, stb.), ezzel is pozitívan befolyásoljuk a családi nevelést.

A gyermekek testi képességeinek fejlesztését a mindennapi szabad mozgás és szervezett mozgástevékenységek biztosításával érjük el. (Ld. részl. a "Mozgás" című fejezetben)

Levegőzés

A friss levegőn való tartózkodás elősegíti többek között az ellenálló képesség növekedését, a hangképző szervek fejlődését, a helyes légzés kialakítását.

Óvodánk zöldövezeti, amit igyekszünk kihasználni. Törekszünk arra, hogy időjárástól függően **a gyermekek minél több tevékenységüket a szabad levegőn végezzék**. Az óvoda nyitvatartási idejéből a délelőtti órák alkalmasak a szabadban történő játéokra, mozgásra, étkezésre, kezdeményezésre. Általában a tízórai és ebéd közti kb. két órát töltjük kint.

A szabad levegőn való tartózkodás biztosítja a napfényt is a gyermekek számára. Késő tavasszal és nyáron azonban óvatosnak kell lennünk a káros sugárzás miatt. Ebben az időszakban megváltoztatjuk a napirendet, és korábbra tesszük a levegőzést.

Tavasztól ősziig heti rendszerességgel teszünk sétákat, kirándulásokat a környező erdőben, mezőkön. A téli időszakban lehetőség van rendszeres szánkózásra az óvoda melletti domboldalon.

A víz

A víz edző hatásának kihasználására a játszótéren levő süllyesztett medence ad lehetőséget.

1.5.4. Egészségvédelem

A gondozási, a testi nevelési feladatok megfelelő ellátása, megvalósítása elősegíti a **gyermekek egészségének megóvását**. Ezen kívül nagy hangsúlyt kell fektetni a **higiénés szabályok betartására** (pl. környezet tisztántartása, portalanítása, szükség szerint fertőtlenítés, időjárásnak megfelelő réteges öltözködés, folyamatos levegőcsere, a teremben minél több zöld növény elhelyezése, megfelelő páratartalom biztosítása, nyugtató hatású színharmónia). Mindezek az intézkedések biztosítják a szervezet általános védekezőképességének fokozását, a betegségek megelőzését.

Az óvodapedagógus **fontos feladata** az anamnézis felvétel közben felderített, ritkán előforduló, az óvodai közösségbe kerülést nem feltétlenül akadályozó betegségek (pl. krupp, allergia, asztmatikus tünetek, lázgörcs, epilepszia, cukorbetegség,...) regisztrálása, figyelemmel kísérése, alapvető tennivalók elsajátítása és a gyermek fiziológiás szükségletének biztosítása (pl. étrend helyes betartása).

Éves rendszerességgel kerül sor a védőnői-orvosi szűrésekre. Az óvodapedagógusok segítenek a vizsgálat lebonyolításában, a jó légkör megteremtésében. A hanyag testtartás, a gerincdeformitások, lúdtalp megelőzésére a mindennapi testnevelés anyagába tartásjavító és lábboltozat-erősítő gyakorlatokat építünk.

1.5.5. Biztonságos környezet kialakítása

A gyermek testi épségének védelme és a baleset-megelőzés magába foglalja a személyi és tárgyi feltételek biztosítását, az eszközök, használati tárgyak ellenőrzését és karbantartását, a hibaforrások megszüntetését.

Az óvoda udvarát úgy alakítjuk ki, hogy megfelelő mennyiségű és minőségű hely és eszköz álljon rendelkezésre a gyerekek szabad mozgásához, játékához. Gondoskodunk füves, betonos és homokos részekről, biztonságos udvari játékokról.

Az óvoda helyiségeinek berendezésénél figyelembe vesszük a gyermekek testméreteit, a praktikus helykihasználást, az esztétikusságot. Gondoskodunk minden gyermek számára saját polcról, fogasról.

A csoportszobákat úgy rendezzük be, hogy elkülönített részek álljanak rendelkezésre a különböző tevékenységet folytató csoportok számára. A csoportszoba rendjének megőrzése a nevelők és a gyermekek közös feladata.

A gyermeki gondolkodásmód sajátosságából, valamint a szenzomotoros koordináció zavaraiából adódóan következnek a tipikus gyermekbalesetek (törések, zúzódások). Ezek teszik szükségessé a felnőtt állandó kontrollját, a tevékenységek figyelemmel kísérését. Önmaguk és társaik testi épségének megóvására neveljük a gyermekeket (konfliktuskezelés, tolerancia).

A fentiek megvalósulása hozzájárul a derűs, érzelmi biztonságot nyújtó légkör megteremtéséhez, így kialakulhat az igény a későbbi egészséges életvitelre.

2. A gyermek tevékenységformái, ezek összefüggései, hatásuk a nevelés, fejlesztés folyamatára

2.1. Mozgás

A mozgás az óvodáskor egész időszakában jelentős szerepet tölt be a 3-7 éves gyermekek fejlődésében. Ebben az életkorban a gyermekek leginkább a mozgás, a játékos tevékenység által szereznek információt környezetükről.

Prevenációs programunkban alapvető szerepe van a mozgásfejlődés folyamatos nyomon követésének (fejlettség mérő lapok). A fejlődést segíteni ugyanis csak a meglévő szinthez igazodva lehet.

A mozgásfejlesztést igen tágan értelmezzük. Az aktív nagymozgásoktól kezdve a finommotoros manipulációig mindent magába foglal.

A mozgásfejlesztés fő feladatai

- A gyermekek természetes mozgáskedvének megőrzése, a mozgás megszerettetése.
- A mozgástapasztalatok bővítése, sok gyakorlással, a mozgáskészség alakítása.
- A testi képességek, fizikai erőnlét fejlesztése. (kondicionális, koordinációs)
- A rendszeres mozgással egy egészséges életvitel kialakítása.
- Mozgáson keresztül az értelmi struktúrák és a szociális képességek fejlesztése.

Hatása az értelmi képességek fejlődésére

- A mozgásos tapasztalatokból gyökerezethetőek az **értelmi műveletek**, egyben az önmagunkról kialakított **testséma** is, amely a pszichés-én idegéletteni leképeződése.
- A spontán, önindított mozgás ismétlésével a gyermekek felfigyelnek motoros viselkedésük következményeire, az előidézett változásokra, s ezt igyekeznek újra és újra előhívni. A megismétlés szándéka már feltételezi a motoros viselkedés, és annak következménye közötti összefüggés beépülését az agykéregbe. Ez az ok-okozati kapcsolat felismerésének gyökere.
- A mozgásról érkező belső és külső visszajelentés rögzülése az agyban lehetővé teszi a célirányos akarati cselekvést. A mozgásterv kialakítása mellett a mozgások indításában is alapvető szerepe van. A mozgásnak és következményeinek elgondolása, előrevetítése mozgáskiváltó hatékonyságú.
- A mozgásos tapasztalat nyomán nem csak környezetünkről, hanem saját testünkről is kialakítunk térképet - ez a **testséma**.

- A testséma: testünk és testrészeink, valamint testünk és a környezet közötti térbeli viszonyok leképeződése az agyban. Az egyensúly érzete, a mozgásos-taktilis (tapintásos) tapasztalatok, a testhelyzetből szerzett információk összerendeződnek a vizuális információkkal, és egy funkcionális egységbe integrálódva alkotják a testsémát.
- Az agyban nincs a testvázlatnak megfelelő kész belső modell, ez a fejlődés során alakul ki. Ehhez szükséges a gyermek saját testének, testrészeinek ismerete, ezek helyzetéről-mozgásáról kialakult belső élmények, az egyes testrészek taktilis megtapasztalása, mozgásuk során átélt kinesztéziás (mozgásérzés) élmények, és felismerésükkel a vizuális ingerek.
- A testséma kialakulása magával vonja:
 - a test alapkoordinátáinak (függőleges-vízszintes, elülső-hátulsó zónáinak) rögzülését
 - a lateralitás (oldalosság) kialakulását, az egyensúly, a függőleges középvonal egyensúlyának elsajátítását a speciális mozgásos gyakorlatokkal
- A testrészek, téri irányok, formák bemozgásával, megismerésével, megnevezésével bővülnek a térről való ismereteik, fejlődik térészlelésük, gyarapodik szókincsük.
- A mozgásos feladatok elvégzése során fejlődik az auditív, vizuális és verbális rövid idejű memória.
- A megnevezett, látott és elvégzett cselekvések, mozgások elősegítik a különböző észlelési területek integrációját, a keresztcsatornák és a fogalomalkotás fejlődését is.

Hatása a szociális képességek fejlődésére

- A saját testének és mozgásos képességeinek a megismerése segíti az "éntudat" fejlődését a "szociális én" erősödését.
- A mozgásos feladatok elvégzésére adott konkrét visszajelzés a gyermek számára felfogható értékelés **én-képének alakulásához**.
- A sikeresen elvégzett mozgásos feladat növeli a **hatékony** (kompetencia) érzését, a mozgás feletti kontroll, az **én-kontroll funkciókat** erősíti, a mozgásos feladatok kivitelezésére fordított összpontosítás a **figyelemkoncentrációt**, a kitartást, az erőfeszítésekre való képességet fokozza.
- A társakkal végzett **együttmozgás** konkrét tapasztalatokat hordoz:
 - a gyermek **énhatárainak** - a másik észlelésének megtanulásához
 - a **kooperáció kialakulásához, önuralmuk, tolerancia képességük fejlődéséhez**
 - különböző viselkedésminták tanulásához
- A mozgásos versengések során átélik a sikert és a kudarcot egyaránt. Így tanulják ezeknek a kezelését, elviselését.
- Az enyhébb idegéletani ártalmak diszfunkciók rendezésében is a mozgás lehet a kiindulás és a megfelelő eszköz.

A mozgás sokoldalú tevékenység és feladatrendszere az egész óvodai életet átszövi. **Kiemelt mozgásfejlesztés a szabad játékban és a testnevelési foglalkozásokon valósul meg**, de jelen van a környezeti és esztétikai nevelés, valamint a gondozási és önkiszolgáló tevékenységekben is.

2.1.1. Mozgásfejlesztés a szabad játékban

Az óvodába kerülő egészséges gyermekek szeretnek ugránozni, futkározni, csúszni-mászni, manipulálni, vagyis **mozogni**. Szeretnének olyan szemléletet és feltételeket biztosítani, hogy megmaradjon a természetes mozgáskedvük. Fontos feladatunk, hogy megőrizzük, ha

szükséges, felkeltsük ezt a mozgáskedvet és tudatosan építsünk rá. Lényeges a megfelelő motiváció, a mozgásra inspiráló biztonságos környezet kialakítása, a mozgásos tevékenységek pozitív megerősítése, a szükséges és elégséges szabályok megtanítása.

A gyermekek napirendjét úgy alakítottuk ki, hogy egész nap biztosítsuk számukra a megfelelő helyet és eszközöket a mozgásos tevékenységekre a csoportszobában és az udvaron egyaránt. Az **eszközök** és tevékenységek **kiválasztásánál a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez és a csoport összetételéhez** igazodunk.

A **3-4** éveseknél a **természetes nagymozgások** fejlődését kívánjuk segíteni. Ebben az életkorban a gyermekek gyakran kezdeményeznek csúszó-mászó-bújó játékokat, ezért leginkább az ezekhez szükséges eszközöket kell biztosítanunk a csoportszobában is. A csoportszobák mobil bútorzata számtalan variációs lehetőséget kínál, amit fel is használunk (rugós ágybetétek, fa dobozok, asztalok, valamint a harmonika alagút szolgálja ezt a célt).

4-5 éves korban nagyobb hangsúlyt kap a **szem-kéz, szem-láb koordináció** és az **egyensúlyérzék fejlesztése**. A szem-kéz, szem-láb koordináció fejlesztését szolgálják a különböző célbadobó játékok, a kugli, az ugróiskola, ugrókötelezés, valamint a manipulációs építő, barkácsoló tevékenységek is.

Az **egyensúly fejlesztése a szabad játékokban** leginkább a belső fülben lévő vesztibuláris központ spontán ingerlésével történik, hintázó, ringató, pörgő mozgások közben. Főként az AYRES terápia alkalmazza ezt a szenzoros integráció fejlesztésére.

Ezt a célt jól szolgálják az udvaron a hinták, mérleghinták, mászóakák, a kötélháló stb. A csoportszobában a füles labdák, lépegetők, rugós ágybetétek, valamint a harmónika alagut tölti be ezt a szerepet.

Az MCD-s gyermekek folyamatos jelenléte indokolja ezen a téren is a tudatos fejlesztést.

5-6-7 éves korban a **finommotorika fejlesztésére** kell a legnagyobb hangsúlyt fektetni. A játékokban nagyon sok lehetőség nyílik ennek a spontán fejlesztésére például az ábrázolási technikák gyakorlása által: tépés, vágás, varrás, apró gyöngy fűzése, kicsi elemekből építés, konstruálás, baba öltöztetés, barkácsolás, kedvelt, sokat gyakorolt tevékenységei a nagyoknak.stb.

Az udvaron is kihasználjuk a lehetőségeket és helyet a szabad mozgásra. Felhasználjuk a terep adta lehetőségeket (fák, lejtő, árok, füves pálya). Kivisszük az udvarra is a testnevelési foglalkozáson használt eszközöket (pl. labdák, ugrókötelek füles labdák, karikák)

Rendelkezünk egy összefüggő, sokféle mozgásformára lehetőséget adó mászóakával.

A játszótéren lévő süllyesztett medence sajnos jelenleg nincs használható állapotban. Felújítás után alkalmas lesz a vízhez szoktatáshoz.

A szabad játéktevékenységben célunk az, hogy minden gyermek megtalálja a fejlettségének, érdeklődésének, temperamentumának legmegfelelőbb tevékenységet.

A gyermekek mozgásigénye különböző. Nagyon fontos, hogy a nagyobb, aktívabb mozgást és a nyugodt tevékenységet kedvelő gyermekek megtanuljanak egymáshoz alkalmazkodni, tartsák tiszteletben egymást.

Ehhez elengedhetetlen bizonyos alapvető szabályok megtanítása, betartása. A megfelelő, nem túl sok szabályozásra a gyermekeknek is szükségük van.

- nem veszélyeztethetik társaikat és önmagukat,
- nem akadályozhatják a társaik tevékenységét,
- nem mozoghatnak a kimerülésig.

Ezek alapján, ehhez igazodva mérik be kompetencia határaikat. Túl sok szabály betartására azonban még nem képesek. Ha túl vannak szabályozva, nem tudnak szelektálni és a legfontosabbakat sem tartják be. Viszont a kellemes légkörben, jól szervezett mozgásos tevékenységekben a gyermekek örömmel vesznek részt. A sikeres, jó hangulatú tevékenység a gyermekek számára pozitív élményt nyújt, ez újabb cselekvésre készíteti őket. Így a mozgás természetesen beépül a gyermekek spontán tevékenységeibe, szokássá, igénnyé válik.

A rendszeres mozgás során fejlődnek pszichikai, testi, értelmi és szociális képességeik, ezek eredményeként egészségesebbek lesznek.

2.1.2. Mozdásfejlesztés a testnevelési foglalkozásokon és a mindennapi testnevelésen

A testnevelési foglalkozások anyaga az atlétikai, torna, játékjellegű fő gyakorlatokból tevődik össze. A **játékot a játékosságot alapvető eszközként értelmezzük és alkalmazzuk a testnevelésben.** A játék egy foglalkozáson belül sokszor megjelenik, a feladattól függően hol mint eszköz, hol mint cél.

Az egyes foglalkozások megtervezésénél mindig figyelembe vesszük a csoport általános fejlettségét, a fejlődés ütemét. Ehhez igazodva döntjük el az egyes mozgásformák ismétlésének a számát. A különböző nehézségű differenciált feladatok adásával elősegítjük hogy minden gyermek megtalálja a képességeinek legmegfelelőbb mozgásos feladatokat. Új mozgásformák bevezetésénél mindig lehetőséget biztosítunk arra, hogy a gyermekek egyéni tempójuknak megfelelően sokat gyakorolhassák a különböző mozgásokat.

A gyermek számára a megfelelő nehézségű gyakorlat kiválasztása nem csak a mozgásos képességeit fejleszti, hanem képet ad önismeretéről is. A feladatok végrehajtásánál nem az az elsődleges célunk, hogy a gyermekek tökéletesen kivitelezve végezzék el a gyakorlatokat. Elsősorban olyan készségeket és képességeket akarunk kialakítani, amelyek majd elősegítik az egyre pontosabb mozgás elvégzését is. Természetesen megmutatjuk a helyes mintát, ösztönözzük és biztatjuk a gyermekeket az esztétikus, pontos mozgásra. Ezt azonban soha nem elmarasztalva, hanem mindig a pozitívumokat kiemelve tesszük.

A testnevelési foglalkozáson gyakran használunk kéziszerkeket. Ezek jól szolgálják a fejlesztési célkitűzéseket és változatosabbá, érdekesebbé teszik a foglalkozásokat a gyermekek számára. A kéziszerkeket közül a labdát használjuk a legtöbbet (amit nagyon szeretnek a gyerekek), mert sok játékos és nagyon hatékony mozgás végezhető vele.

A foglalkozások szervezésénél fontos szempont, hogy a gyermekek a legkevesebb várakozási idővel, folyamatosan mozogjanak, ezért az együttes foglalkoztatási formát szoktuk választani. A testnevelési anyag éves elrendezésénél a didaktikai és pszichológiai szempontok mellett gondolunk a helyi adottságokra és az időjárás változásaira is. Az atlétikai gyakorlatokat (futások, ugrások, dobások) lehetőség szerint olyan időszakokra tervezzük, amikor biztos, hogy a szabadban végezhetjük.

A rendszeresen szervezett foglalkozásokon nagy lehetőség van a fejlesztő program feladatainak fokozatos és természetes megvalósítására. A **mozgásfejlesztő program** és a **testséma fejlesztés valamennyi feladatát** beépítjük a testnevelési foglalkozásokba. Az **észlelés** területéről a következő feladatok beépítésére van lehetőség:

- Alaklátás, formaállandóság fejlesztése: forma alakítás mozgással, különböző alakzatok végigmozgása, körbemozgása.
- Kinesztetikus mozgásészlelés fejlesztése: behunyt szemmel bizonyos mozgások végzése, feszülés és elernyedés érzékeltetése.
- Térészlelés fejlesztése: alapvető térirányok megismerése saját testének közvetítésével.

A **verbális fejlesztő programból** a testrészek, helyzetek, mozgások, téri irányok pontos és gyakori megnevezésére van mód.

A foglalkozások megtervezésénél fontos, hogy a fejlesztő feladatok természetesen illeszkedjenek a testnevelés anyagához. Ehhez átgondolt tudatos tervezésre van szükség. Tudjuk, hogy a gyermekekkel sok mindent meg lehet tanítani, de fejlődésüket csak akkor segítjük, ha a megfelelő időben a megfelelő tevékenységeket végeztetjük velük.

A **3-4 évesek** testnevelési anyaga nagyrészt a természetes mozgásokat tartalmazza. Ezért ennél a korosztálynál a **nagymozgások fejlesztése** kiemelt feladat. Pl. különböző járások, futások, csúszások, mászások talajon, szereken, tárgy alatt vagy fölött, szer megkerülésével, stb. Az egészséges személyiség fejlődéséhez hozzátartozik, hogy a gyermeknek önmagáról egyre pontosabb információi legyenek. A testnevelési foglalkozáson a legtermészetesebb módon ismerkedhet testrészeivel és azok funkcióival. Ezért alkalmazható jól a **testséma fejlesztő programból** a

- testrészek ismeretét célzó gyakorlatok, pl. "Járjatok a sarkatokon!, Ütögetsetek a talpatokat a földhöz!" stb.,
- tárgyhoz viszonyított testhelyzetek gyakorlása, pl. "Álljatok a babzsák mögé!, Hasaljatok a padra!", stb.,
- test személyi zónájának alakítása, pl. "Emeljétek a babzsákot a fejetek fölé, vegyétek át a másik kezetekbe!".

Ebben az életkorban külön nem tervezzük az észlelés fejlesztését, hiszen a nagymozgások végrehajtása közben spontán fejlődik.

4-5 éves korban a mozgásfejlesztésből már nagyobb szerepet kap a **tér mozgásos megismerése**. Ennek érdekében sok olyan gyakorlatot tervezünk, amikor különböző irányokban végeznek mozgásokat, és különböző formákat mozognak be. Pl. futás, jelre sorakozás az óvodapedagógus előtt (az óvodapedagógus a helyzetét mindig változtatja); szökdelés padok körül, fák között hullámvonalban; elhelyezkedés különböző szereken, formákban.

A **mozgásfejlesztésnél** ezen kívül előtérbe kerül:

- Az egyensúlyérzék fejlesztése, pl. különböző mozgások végzése emelt felületen, forgások, fordulatok, testhelyzetváltozások, futásközbeni megállások.
- Szem-kéz, szem-láb koordinációt fejlesztő gyakorlatok, pl. babzsák feldobása, elkapása; célbadobás, egyensúlyozó járás létra fokai között, célba ugrás.

A **testséma fejlesztő programból** kiemelt helyet kap az **oldalosság tanítása**. A kicsiknél még csak az "egyik-másik" megkülönböztetést használjuk. Itt már a "jobb-bal" kifejezéseket is, de a csuklójukon lévő jelhez igazodva. Pl. "Emeljétek fel a szalagos jobb kezeteiket!"

A csukló megjelölése a kezességtől független. A pontos eligazodás miatt azonban fontos, hogy mindig ugyanarra az oldalra kerüljön a szalag.

Az **észlelés fejlesztése** is megjelenik a 4-5 éveseknél, de még mindig nem kiemelt feladatként.

Az **5-6-7 éveseknél** azonban az **észlelés fejlesztése** lesz a legcélzottabb.

Ebben az életkorban az alaklítás, formaállandóság fejlesztésére tervezünk sok gyakorlatot. Ezek közül egyes gyakorlatok csukott szemmel is elvégezhetők. Pl. labdagurítás a test körül jobb és bal kézzel, csukott szemmel is. Körforma kialakítása szalaglengetéssel, karkörzéssel test előtt, test mellett, csukott szemmel is.

Új feladatként jelentkezik a **finommotorika fejlesztése**. Ez nagyon lényeges fejlesztési terület, mivel a finommotoros koordináció az írás megtanulásának elengedhetetlen feltétele. Testnevelési foglalkozáson ezt természetes módon a szerek különböző fogásmódjával, kisebb testrészekkel végzett mozgásokkal lehet fejleszteni. Nagyon jól használhatók erre a célra a különböző méretű labdák, botok, szalagok.

Pl. Bot fogása marokkal alulról - felülről, szalag fogása két ujjal, marokkal. Labda gurítása ujjakkal. Minden ujjal egyszerre, majd külön-külön. Szalag lengetése csak a csukló mozgásával stb.

A foglalkozáson lehetőség nyílik a **keresztcsatornák fejlesztésére** is. A bemutatott gyakorlatokat látják, hallják a tevékenység pontos megnevezését és elvégzik a látott, hallott feladatokat.

Programunkban az óvodai testnevelés szerves része a **mindennapi frissítő torna** is. Ezt reggel érkezés után (a testnevelési foglalkozással felváltva) kb. 10 perces időtartammal szervezzük meg.

A mindennapos testnevelés anyagát elsősorban a mozgásos játékok adják, kiegészülve lábboltozat erősítő vagy gerinctorna gyakorlatokkal. A játékokat céltudatosan a testnevelési foglalkozásokhoz, és az aktuális fejlesztési feladatokhoz igazodva választjuk ki.

Ha rendszeresen és megfelelően szervezzük ezt a tevékenységet, akkor a gyermekek szívesen és örömmel vesznek részt benne. Igénnyé, majd szokásukká válik a mindennapi mozgás. Lesznek kedvenc mozgásos játékaik, amelyek eljátszását napközben maguk is kezdeményezik. Az örömmel, jó hangulatban végzett játékok jó lehetőséget nyújtanak a fejlesztő program egy-egy feladatának megvalósításához, társas kapcsolatok alakulásához is. Pl. futó - fogó játékokkal a nagymozgások és a térészlelés fejlesztése.

Labdajátékokkal a szem-kéz, szem-láb koordináció és a finommotorika fejlesztése.

A játékok, térformák felidézésével lehetőség nyílik vizuális, verbális memóriájuk fejlesztésére, valamint szókincsük gyarapítására.

A mozgásfejlesztésben meghatározó:

- A spontán érzelmi motivációkra építünk, az egyéni fejlettséget figyelembe véve.
- A foglalkozásokon a gyermekek jó hangulatban, jó közérzettel vegyenek részt, ne hajtsuk túl a versengést.
- Biztosítsuk a gyermekek megfelelő terhelését az aktivitási szintek változtatásával.
- Az ily módon kiváltott fizikai aktivitás előhívja és erősíti a szellemi aktivitást is.

2.2. Játék

“A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legkifejezőbb tevékenysége, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. A játék-szabad képzettársításokat követő szabad játékfolyamat- a kisgyermek elemi pszichikus szükséglete, melynek minden nap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie.

A kisgyermek a külvilágból és saját belső világából származó tagolatlan benyomásait játékában tagolja. Így válik a játék kiemelt jelentőségű tájékozódó tevékenységgé.”- **mondja Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja.**

A játék a gyermek érzelmeinek, vágyainak, lelkiállapotának kifejezője, fejlettségi mutatója.

A játék elválaszthatatlan a fejlődés egészétől, elválaszthatatlan a megismerő, érzelmi, akarat, szociális, társas fejlődéstől.

Elválaszthatatlan a mozgástól, a világkép és a tudat kialakulásától.

Kutatások igazolják, hogy a magasan szervezett idegrendszer fejlődésének feltétele a játék szervező és összerendező funkciója. **Ezért óvodánk nevelési programjának a játékra építettség az egyik legfontosabb sajátossága.**

Feladataink a szabad játék biztosításához:

- A játékhoz szükséges feltételek megteremtése
- A játék fejlődésének elősegítése, a különböző játékfajták kiteljesedésének biztosítása.
- Megfelelő játékirányítási módszerek alkalmazása a szabad játék kibontakozása érdekében.

2.2.1. A játékhoz szükséges feltételek megteremtése

Megfelelő csoportléggkör

Ahhoz, hogy a gyermekek felszabadultan játsszanak, az egyik nélkülözhetetlen feltétel a biztonságot adó, derűs, szabad léggkör. Ez nagyrészt az óvodapedagógus személyiségétől függ. (Az olyan óvodai csoportban, ahol az óvónő szereti és ismeri a gyerekeket, sőt maga is szeret játszani, a gyerekek szívesen, elmélyülten játszanak, örömmel fogadják óvónőjük ötleteit.)

A játék életgyakorlás. Az elmélyült játéktevékenység hosszútávon pozitívan befolyásolja a személyiség fejlődését, amely később a tanulásban, illetve a munkában való kitartásban hozza meg gyümölcsét. Fontos, hogy a gyerekek szabadon választhassanak játszótársat, játékeszközt, témát, helyet, de ehhez szükséges az együttélés szabályainak a betartása.

Elegendő hely

Az óvodai játék egyik színtere a csoportszoba. A csoportszobát a gyerekek nem és kor szerinti összetételének, játékigényének megfelelően rendezzük be.

Biztosítunk állandó játszóhelyeket, játszósarkokat (pl. babaszoba, babakonyha), de rugalmasak vagyunk a gyermekek által kezdeményezett játszóhelyek kialakításában. Bármikor elmozdíthatják helyükről az asztalokat, székeket és egyéb mozgatható bútorokat, ha ezzel a többiek játékát nem zavarják. A gyermekek nagyon szeretnek elbújni valahová, és ott játszani. A félreeső helyeken folyó játék általában sokkal elmélyültebb, tovább tart, ezért biztosítjuk a kisebb, meghitt kuckók kialakítását a bútorok, térelválasztók megfelelő elhelyezésével, takarókkal. A gyerekeket is ösztönözzük ilyen kuckók kialakítására.

Külön helyet tartunk fenn a nagyobb mozgást igénylő játékok számára. A kisgyermekek általában a földön ülve szeretnek játszani, aminek a feltételeit nagy méretű szőnyeg elhelyezésével biztosítjuk. A játékeszközöket nyitott polcokon, általában tematikus elrendezésben tároljuk, ami segít a gyermekeknek a játékválasztásban és a játék befejezése után az eszközök elrakásában.

A barkácsolásnak, a konstrukciós játékoknak is kényelmes helyet biztosítunk. Asztalon, vagy szőnyegen is építhetnek, alkothatnak.

Az óvodai játék másik fontos színtere az óvodaudvar, ahol lényegesen nagyobb hely áll rendelkezésre a mozgásos játékokhoz. Különböző játszóhelyek biztosításával segítjük a szerepjáték, a barkácsolás, homokozás, stb. kibontakozását is.

A játékidő

A napirend kialakításánál arra törekszünk, hogy minél inkább biztosítsuk a játék folyamatosságát. (A folyamatos tízóraiás az aktuális játéktevékenységet nem zavarja meg.)

A rendetlenség elkerülésére igyekszünk kialakítani a gyermekekben azt a szokást, hogy amivel már nem játszanak, tegyék vissza a helyére. Amikor mégis szükséges az összes játék

elpakolása, néhány perccel előbb figyelmeztetjük a gyermekeket a játék végére. Így elegendő idő jut a játék okozta feszültség levezetésére.

Az udvari játékidő növelésére főleg kora ősszel és tavasszal van lehetőség. Ilyenkor már reggel az udvaron gyülekezünk, ha az időjárás engedi.

Azoknak a nagycsoportosoknak is megnő a játékidőjük, akiknek pihenése rövidebb időt vesz igénybe.

A játékeszközök

A gyermekek játékeszközeinek kiválasztását tudatosan, a következő szempontok szerint végezzük.

- Legyenek esztétikusak, veszélytelenek, könnyen tisztíthatóak. A megrongálódott játékszereket megjavítjuk, vagy leselejtezzük.
- A gyerekek nem és kor szerinti összetételének feleljenek meg (pl. kiscsoportosoknak több hasonlót kell beszerezni a gyakorlójátékokhoz).
- A játékszerek vásárlásánál figyelembe vesszük azok pedagógiai értékét. Fegyvereket, erőszakos játékokra ösztönző eszközöket egyáltalán nem tartunk jónak.
- Legyen elegendő tematikus játékszer (pl. autók, baba, orvosi táska).
- Képességfejlesztő játékok (pl. mozgás-, érzékelés-, emlékezetfejlesztő játékok, szabályjátékok).
- Konstruktív játékok (melyek a kreativitást, finommanipulációt fejlesztik).
- Felhasználjuk a felnőttek használati eszközeit is (pl. táska, pénztárca).
- Különböző anyagok, kellékek biztosításával tesszük változatosabbá a gyermekek játékát (pl. homok, kavics, fa, termések, textil, bábozás, dramatizálás kellékei stb.).
- A környezetükben lévő tárgyakat is bevonhatják a játékba.

A gyermekek tapasztalatai, élményei

A gyermekek játékukban a környezetükben átélt élményeiket, tapasztalataikat dolgozzák fel. Ezért ismerhetjük meg őket a játék megfigyelése során. Arra törekszünk, hogy az óvodai élet sok élménnyel, tapasztalattal gazdagítsa a gyermekeket. Ennek érdekében változatos tevékenységeket biztosítunk számukra.

Sajnos érik a gyermekeket negatív tapasztalatok is, pl. a médiákon keresztül. A szülőket igyekszünk meggyőzni a TV-műsorok válogatásának szükségességéről. A gyermekeket pedig a jóra buzdítjuk a játékban. Pozitív élményekkel, példákkal ellensúlyozzuk a negatív hatásokat.

2.2.2. A játék fejlődésének elősegítése, a különböző játékfajták kiteljesedésének biztosítása

A gyakorlójáték

Mozgásformák, hangok, szavak ismételtetésében, eszközök rakosgatásában nyilvánul meg. A játék során a cselekvés sikere ismétlésére készíti a gyermeket, amely örömet okoz számára. Tevékenység közben tapasztalatot szereznek az eszközök, anyagok tulajdonságáról.

A fejlődés érdekében biztosítjuk a gyakorlójátékhoz szükséges feltételeket (elegendő hely, eszköz). A kicsiknek mintát adunk az eszközök használatához. A "halandszásást", a hangok, szavak, játékos ismételtetését érdeklődéssel hallgatjuk, hiszen általa fejlődik a gyermekek ritmusérzéke és segíti a beszédgátlás megelőzését. A különböző anyagokkal (pl. homok, víz,

kavics) végzet manipulációt is fontosnak tartjuk, mert ez a tevékenység a tapasztalatszerzés mellett a természet megszerettetését is szolgálja.

A gyakorló játékból fejlődik ki a szerep-, szabály- és konstruáló játék. 4-5 éves kortól kezdve általában csak ez utóbbi játékfajták részeként, illetve új játékokkal való ismerkedés alkalmával jelenik meg (kutató manipuláció). Ha tartósan fennmarad, az a gyermek fejlődésében való lemaradását jelzi, aminek meg kell keresni az okát.

A szerepjáték

Az óvodás korú gyermek legjellemzőbb játéka. Már a legkisebbeknél is megjelenik egy szerep utánzásaként. Az óvónő együtt játszik a gyermekekkel, mintát ad a különböző szerepekre.

Nagyobb gyermekeknél már egyre gyakoribb a nagyobb képzelőerőt igénylő "mintha" helyzet megteremtése. A játékok témája gazdagodik, a játékokra fordított idő terjedelme nő. Egymás között bonyolult kapcsolatokat hoznak létre, megtanulják a szerepeket elosztani, a játékelgondolásokat egyeztetni.

A szerepjáték a szociális kapcsolatok alakulásának fő eszköze. Gyakorolják a társas viselkedést, a kapcsolatteremtést, együttműködést. A szerepbeélés az empátias készséget fejleszti.

Az alá- fölérendeltségi viszonyok kialakulásánál arra ügyelünk, hogy a vezető típusú gyermekek ne uralják le a többieket, ne sérüljön a csendesebb, visszahúzódó gyermekek személyisége. Ez nem jelenti azt, hogy az óvónő irányít, csak segít, ha kell.

A dramatizálás, bábozás

A rendszeres irodalmi élmény, mesék, bibliai történetek ismétlésére alakul ki. Dramatizálható rövid irodalmi műveket választunk ki erre a célra. Kicsiknél először az óvónő bábozik, példát ad a gyermekeknek a tevékenységhez.

A bábozás, dramatizálás kellékeit elérhető helyen tároljuk, hogy a gyermekek is kezdeményezhessenek ismert vagy szabad képzettársításuk útján létrejövő "előadásokat".

A bábok kellékek készítését kezdetben az óvónő végzi, majd a gyermekek is bekapcsolódhatnak a munkába. Nagyobb gyermekek már önállóan készíthetnek bábokat, kellékeket. A bábfajták kiválasztásánál figyelünk arra, hogy az életkoruknak megfeleljenek (pl. kicsiknek botbáb, síkbáb, nagyobbaknak kesztyűbáb).

Konstruációs játékok

E tevékenység közben a gyerekek különböző játékszerekből, anyagokból, eszközökből összeraknak, létrehozhatnak valamit. Építés közben fejlődik a kreativitásuk, átéli az alkotás örömét.

A kisebb gyermekek eleinte spontán építenek. Akkor térnek rá a leghamarabb a céltudatos konstruálásra, ha mintát adunk számukra. A gyerekekkel közösen alkotunk, bemutatjuk az építés technikáját. Változatos eszközöket biztosítunk, és minél többféle megoldással ismertetjük meg őket. A gyermekek egymástól is sokat tanulnak, utánozzák, másolják egymást, közösen alkotnak. Miután elsajátították a technikai alapfogásokat, egyre inkább módjuk van az önkifejezésre.

A szerepjátékhoz, dramatizáláshoz szükséges eszközöket, kellékeket építéssel, konstruálással, barkácsolással készítik el. Kezdetben ehhez a tevékenységhez segítséget igényelnek, később egyre önállóbbakká válnak, bonyolultabb alkotások létrehozására is képesek lesznek.

A barkácsoláshoz biztosítjuk a szükséges eszközöket, anyagokat. Az anyagok minél változatosabb felhasználására buzdítjuk a gyermekeket, ezzel is fejlesztve kreativitásukat.

Szabályjátékok

A kisebb gyermekeknél még nincs igazi szabálytudat. Fokozatosan jutnak el az együttműködés, a szabályok betartásának közös ellenőrzésének a szintjére. Örülnek, hogy képesek betartani a szabályokat, próbára tehetik ügyességüket. Előfordul, hogy a versenyszellem erősebb, mint a szabályokkal való azonosulás. Ilyenkor ösztönözzük a gyermekeket a szabály betartására, de megértjük, hogy vágnak a győzelemre. Nagy önfegyelmet igényel a szabályjátékokban való részvétel. Meg kell tanulniuk a sikert és a kudarcot is elviselni. (A kudarcotól féltő gyermekekkel igyekszünk megértetni, hogy nem csak a győzelem a fontos, a játék, a szabályok betartása maga is örömforrás.) Éppen a gyermekek szociális érettségére kifejtett kedvező hatása miatt tanítunk a gyermekeknek különböző szabályjátékokat, illetve ösztönözzük őket, hogy ők is találjanak ki szabályokat.

Óvodánkban egyaránt játszunk értelmi képességet fejlesztő, (pl. társas játékok, nyelvi játékok) illetve mozgásfejlesztő szabályjátékokat (pl. testnevelési, illetve dalos játékok).

2.2.3. Megfelelő játékirányítási módszerek alkalmazása a szabad játék kibontakozása érdekében

A játék fejlesztő hatását közvetve vagy közvetlenül biztosíthatjuk. A játékra közvetetten hat a feltételek megteremtése, az óvónő játékszerete és ismerete.

A szituációtól függ, hogy csak szemlélnünk kell-e a játékot, vagy be kell avatkoznunk. Konfliktus esetén meg kell próbálniuk a gyerekeknek önállóan megoldani a problémát. Ha ez nem sikerül, segítségükre sietünk. Agresszió esetén a kárt okozó gyermeknek segítünk felismerni, miért rossz, amit tett. Tanítjuk a helyes viselkedésre, fejlesztjük empátiás készségét. (Mit érezhet a másik, akinek kárt okozott.) A konfliktushelyzetek lehetőséget adnak a bocsánatkérés és a megbocsátás gyakorlására. Nem engedjük, hogy a gyermekek elvegyék egymástól a játékot. Kérjük el, és ha kell, várjanak, vagy játsszanak mással. Beavatkozhatunk akkor is a játékba, ha ezt a gyermekek igénylik.

Együttjátás során módunk van példát mutatni, új játékot tanítani, vagy a játék témáját gazdagítani. Nem kívánatos (pl. erőszakos) játék esetén más játékot javasolunk, vagy más irányt adunk a játéknak. Meg is indokoljuk, miért nem helyeseljük pl. az erőszakos játékot.

Gyakran okoz problémát, hogy a játzó gyermekcsoportok nincsenek tekintettel egymásra, vagy a szereposztásban egyes gyermekek rendszeresen hátrányos helyzetbe kerülnek. Arra tanítjuk a gyermekeket, hogy alkalmazkodjanak egymáshoz, mások érdekeit, kívánságait is vegyék figyelembe. Nem engedjük, hogy sérüljön a gyermekek személyisége (pl. kiközösítés, negatív szerepek miatt).

A gyermekeket megfigyeljük játékuk közben, így könnyebben megismerhetjük személyiségüket, érdeklődésüket, képességeiket, társas kapcsolataikat, esetleges lelki-vagy egyéb problémáikat.

2.3. Munkajellegű tevékenységek

A tevékenység célja: A munkavégzéshez szükséges készsége, képességek, tulajdonságok, illetve a közösségi kapcsolatok, a kötelességteljesítés alakítása, az örömmel végzett, játékos, munkajellegű tevékenységekkel.

Feladatok:

- A munkajellegű tevékenységek alapvető feltételeinek megteremtése.
- A különböző típusú munkajellegű tevékenységek fejlődésének biztosítása.

2.3.1. A munkajellegű tevékenységek alapvető feltételeinek megteremtése

Az egyik legfontosabb feladatunk a munkához való helyes viszony kialakítása, ami csak akkor lesz eredményes, ha támaszkodunk a gyermekek tevékenységi vágyára, önállósodási törekvéseire, utánzási vágyára.

A nyugodt, szeretetteljes légkör

Az örömmel végzett munka az egyik alapvető feltétele. Ezt az óvó úgy tudja biztosítani, ha a gyermek bármikor fordulhat hozzá segítségért, és pozitív megerősítésével támogatja a gyermek tevékenységét.

Megfelelő munkaeszközök

A megfelelő munkaeszközök biztosításával megkönnyítjük az eszközhasználat, illetve a különböző munkafázisok elsajátítását.

Elegendő munkaidő

Ha elegendő munkaidő áll a gyermekek rendelkezésére, a munkatevékenységeket eredményesebben tudják gyakorolni.

Elegendő hely

szükséges ahhoz, hogy a gyermekek a rájuk bízott munkát kényelmesen elvégezhessék. Ehhez ha kell, átrendezzük az adott területet (pl. asztalokat átrendezése a felsepréshez). A munkaeszközöket is elérhető helyen tároljuk.

Több munkalehetőség

Minél több munkalehetőséget igyekszünk biztosítani a gyermekek számára. Ezek lehetnek folyamatos, illetve alkalmi munkák. A munkajellegű tevékenységeket előre tervezzük, illetve a spontán adódó lehetőségeket is kihasználjuk. Az utóbbira példa az óvónak, illetve a kisebb gyermeknek nyújtott segítségadás.

A munkatevékenységek megfelelő irányítása

A munkatevékenységek megfelelő irányításával elősegíthetjük a munkavégzéshez szükséges képességek, szokások kialakulását. Az óvodába lépő gyermekek önállósága, munkával kapcsolatos tapasztalatai igen nagy eltéréseket mutatnak. Éppen ezért fontos a differenciált segítségadás. Az adott munkában kevésbé járatos gyermekek több segítséget igényelnek. Elmagyarázzuk, bemutatjuk a munkaeszközök használatát, illetve a tevékenység sorrendjét, és elegendő időt hagyunk a gyakorlásra. A folyamatos, pozitív értékeléssel, bátorítással segítjük a munkához való viszony helyes kialakulását. Felhívjuk a gyermekek figyelmét a munka eredményére, hasznára, és együtt örülünk velük. Így legközelebb még céltudatosabban végzik az adott tevékenységet.

A munkavégzés az egész óvodai életet átszövi, rendszeres, folyamatos tevékenység. Így a gyermekek felismerik, megszokják, hogy szükség van a munkára, és a felnőttek munkáját is jobban megbecsülik. A fokozatosság elve ezen a területen is érvényesül. A különböző munkafajtákat fokozatosan vezetjük be, és a munka mennyiségét is fokról fokra növeljük.

A szülőkkel való együttműködést a munkajellegű tevékenységek esetében is fontosnak tartjuk, hiszen csak így lehet eredményes a gyermekek munkához való pozitív viszonyának a kialakítása, illetve megőrzése. Ennek érdekében beszámolunk a gyermekek tevékenységéről,

fejlődéséről, és biztatjuk a szülőket, hogy otthon is adjanak alkalmakat hasonló tevékenységek elvégzésére.

2.3.2. Különböző típusú munkajellegű tevékenységek fejlődésének biztosítása

Önkiszolgálás

Arra ösztönözzük a gyermekeket, hogy a magukkal kapcsolatos teendőket (testápolás, öltözködés, étkezés) minél korábban próbálják önállóan elvégezni. (ld. bővebben az Egészséges életmód alakítása c. fejezetet)

Naposi munka

4 éves kortól fokozatosan vezetjük be a naposi munkát. A kisebbek figyelik a naposok tevékenységét, illetve egy-egy részmozzanatot ők is végezhetnek, segíthetnek a naposoknak.

A naposi rendszer kialakítása történhet névsor vagy ülésrend szerint. Egy táblán követhetik a gyermekek, ki a soron következő napos.

A feladatok fokozatosan bővülnek.

- Segítenek a foglalkozáshoz szükséges eszközök kiosztásában.
- Önállóan megterítik az asztalt.
- Segíthetnek az ételkiosztásban (pl. kenyér, gyümölcs).
- Étkezés után letörlik az asztalt, összeseprik a morzsákat, szükség esetén felmosnak az asztalok környékén.

A naposi munka jól szolgálja az önállóság fejlődését, illetve a másokért végzett munka felelősségének kialakulását.

Ha szükségét érzi, az óvó más felelősöket is választhat (pl. mosdó-, virág-játékpoltcfelelőst).

A környezet rendjének, tisztaságának megőrzése

Az óvodába kerülő gyermekeknek meg kell ismerniük a környezetükben lévő tárgyak helyét. Kezdetben segítséggel, majd egyre önállóbban vesznek részt a rendrakásban, a csoportszoba átrendezésében. Arra törekszünk, hogy a gyermekeknek igényévé váljon a rend és a tisztaság, a földre hullott papírdarabokat figyelmeztetés nélkül vegyék fel. Barkácsolás, ábrázoló tevékenységek után elrakják az eszközöket. A nagyobbak a polcok letörlését is önállóan végezhetik. A környezet rendbentartása, szépítése közösen végzett munka, amelyben az egyén felelősségérzete is nő. Ha nem dolgozik szorgalmasan, a többiekre több munka hárul. A közös munkát meg kell szervezni, együtt kell működni a többiekkel, ami a közösségi kapcsolatokat fejleszti.

A növény- és állatgondozás területei

- Természetsarok gondozása: a gyermekek részt vesznek a gyűjtött magok, termések rendezésében, a szobanövények ápolásában, rügyeztetésben, csíráztatásban.
- Az állatok gondozásával a szabadban a madarak etetése közben, illetve a gyermekek ismerőseinek udvaraiban tett látogatások alkalmával ismerkedhetnek meg.
- Kerti munkák: Bár egész évben adódnak munkák a kertben, különösen tavasszal szerezhetnek a gyermekek sok tapasztalatot a növények fejlődéséről, életfeltételeiről, az élőlények jellemzőiről (növekszik, táplálkozik, szaporodik). Részt vesznek a talaj előkészítésében, a magok ültetésében, a kikelt növények gondozásában. A beért termést közösen szedjük le, és fogyasztjuk el. Az udvar rendbentartása is sok munkalehetősége

kínál a gyermekeknek. Segítenek a lehullott levelek, ágak eltakarításában. A járdák tisztántartásában, a hó eltakarításában is részt vesznek.

Alkalomszerű munkák

Ezek lehetnek közösen végzett munkák, pl. a csoportszoba díszítése, átrendezése, közös ajándék készítése.

Az alkalomszerű munkák második részét egyéni megbízatásként egyes gyermekek teljesítik. Segítenek az óvónak az eszközök kiosztásában, üzenetet adnak át az óvodán belül. Nagyra értékeljük azoknak a gyerekeknek a segítőkészségét, akik észreveszik, ha a társaiknak vagy az óvoda dolgozóinak segítségére van szükségük.

A munkajellegű tevékenységek során a gyermekek egész személyisége fejlődik.

A verbális fejlesztésre is sok lehetőségünk van, hiszen a pontos munkavégzéshez meg kell a gyermekeknek érteniük a feladatot, illetve az óvó magyarázatát, és a szókincsük is gyarapodik a tevékenységek, illetve eszközök megnevezésében.

2.4. Tanulás

Célunk a szélesen értelmezett tanulás során a gyermekek személyiségének sokoldalú fejlesztése.

Feladatok:

- A tanulás különböző formáinak biztosítása.
- A szervezett tanulási forma kereteinek biztosítása.

2.4.1. A tanulás különböző formáinak biztosítása

A tanulás a nevelési folyamat egészében jelenlévő, nagyrészt utánzásos, spontán tevékenység. A gyermekek játékosan, spontán módon szereznek tapasztalatokat a különböző tevékenységek (pl. játék, önellátás, kirándulás stb.) során. **A játékon keresztül tanul legintenzívebben a gyermek.** Amikor játszik, emóciók zajlanak, erősödnek benne; képességek aktivizálódnak, melyek egész személyisége fejlődésének rugói. **A játékban a gyermek általában aktív, belső motivációkból eredő érdeklődése hosszú ideig megmarad. Képes sokáig figyelni,** tevékenységére kitartás, elmélyülés jellemző. A játék öröme, a siker érzése újra és újra tevékenységre ösztönzi.

A szociális tanulásnak igen nagy a jelentősége óvodás korban. Az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás az egyik legtermészetesebb tanulási mód. Az utánzás ugyanis az óvodás korú gyermekek egyik fontos életkori sajátossága. Az óvó modellszerepe azért nagyon lényeges, mert a gyermekek azonosulnak vele, illetve az általa képviselt értékekkel. Ezért tartjuk fontosnak, hogy magatartásunk példaértékű legyen a gyermekek számára. Egyre inkább fölerősödik azonban a társak hatása is. A szociális tanulás hatására szokások, magatartásformák, attitűdök alakulnak ki a gyermekekben.

A gyermekek életkori sajátossága a kíváncsiság, ami környezetkutató manipulációra vagy sok kérdésre készíti őket. A tanulás, ismeretszerzés egyik formája a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés. Az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés alkalmával is kérdeznak a gyermekek. **Mivel nem szándékosan tanulnak, figyelmük önkéntelen, ezért építenünk kell a gyermekek érdeklődésére, kíváncsiságára, fel kell kelteni az érdeklődésüket.** A tanulás folyamatában is minta az óvó viselkedése. Ha a gyermekek azt látják, hogy mi is rácsodálkozunk a szépre, hogy érdekel bennünket, amit megfigyelünk, ez inspirálja őket az ismeretszerzésre.

A gyakorlati probléma- és feladatmegoldás során a gyermekek cselekvési vágyára, aktivitására építünk. **A tevékenységközpontú ismeretszerzést tartjuk elsődlegesnek a verbális ismeretközlés helyett.** Természetes helyzetekben, játékosan konkrét tapasztalatokhoz juthatnak a gyermekek. Igyekszünk minél több érzékszervet bevonni a tapasztalatszerzésbe. A feladathelyzet motiválja, cselekvésre készíti őket. A problémamegoldást követő sikerélmény további próbálkozásokra ösztönzi őket.

Az óvodapedagógus által kezdeményezett foglalkozásokon megvalósuló tanulásban is jelen vannak a korábban említett tanulási formák (pl. a különböző mozgásformákat utánzással sajátítják el a gyermekek a testnevelési foglalkozásokon).

Azt szeretnénk elérni, hogy a gyermekek megkedveljék a tanulást. Ezt úgy érhetjük el, ha építünk a gyermekek életkori sajátosságaira, aktivitásukra, kíváncsiságukra. Így pozitív viszonyt alakítunk ki bennük az ismeretszerzéshez, önként és szívesen vesznek részt ebben a folyamatban. A kudarc, sikertelenség azt a kíváncsiságot, érdeklődést oltja ki a gyermekből, ami az óvodáskor oly szembetűnő jellemzője – ha megfelelő tanulási feltételeket teremtünk számukra. Ezért a tanulásban **a gátló kudarcok kiküszöbölésére kell törekedni, mert a siker öröme önmaga motiválja a gyermeket** az újabb örömteli, megismerő, tapasztalatszerző tevékenységre, tehát önmaga fejlődésének rugójává válik. **Pontosan tudunk kell, hogy az adott gyermeknek milyen szintű feladatot adhatunk ahhoz, hogy erőfeszítések árán sikerélményekhez jusson,** vagyis a tevékenység elvégzésének eredményeként képességei fejlődjenek.

Az óvó mindig meggyőződik arról, hogy a gyermek érti-e a neki adott feladatot, megoldásra **ösztönöz**, kitartásra, újabb próbálkozásra **buzdít**, értékelésével **erősíti a gyermekekben a reális önbizalmat**, ami fokozza biztonságérzetüket, emocionális stabilitást eredményez.

Meggyőződésünk szerint a lelki, társas és érzelmi rendezettség teremthet jó alapot a felszabadult, örömteli, kreatív játékhoz és mozgáshoz, melyek a tanulás legfontosabb sziterei. E két tevékenységforma egész személyiséget fejlesztő hatása elősegíti, hogy az óvodáskor végére tanulási helyzetben is érvényesüljön a belső motiváció.

2.4.2. A szervezett tanulási forma szervezeti kereteinek biztosítása

A szervezett tanulás feladata a gyermekek meglévő tapasztalatainak rendezése, bővítése, összefüggések feltárása.

A gyermek a világot komplexen érzékeli, ezért mi sem foglalkozási ágakban gondolkozunk, hanem törekszünk a komplexitásra. Ezért a tevékenységtartalmak nem naphoz kötöttek a testnevelést kivéve. Mese-vers a hét minden napján van, ábrázolás, ének-zene pedig a hét bármelyik napján a gyermekek igénye szerint. A matematikai tevékenységeket játékokba integráljuk, és a hét több napján is kezdeményezhetjük a 4 évesnél idősebb gyermekeknek.

Időtartam foglalkozásonként:

3-4 évesek: 10-15 perc

4-5 évesek: 20-25 perc

5-6-7 évesek: 30-35 perc

A szervezett tanulás formái a kötetlen és kötött foglalkozások. A kötetlenség a gyermekek önkéntes részvételét jelenti. A gyermekek bármikor bekapcsolódhatnak a foglalkozásba, de bármikor el is mehetnek játszani. Minél idősebb a gyermek, annál inkább igyekszünk rávezetni őket arra, hogy az általuk megkezdett tevékenységet be is fejezzék. A kötött foglalkozások tartásánál is ügyelünk arra, hogy a gyermekek érdeklődésére, kíváncsiságára, aktivitására alapozzunk, így a játékos, oldott légkörű foglalkozáson szívesen vesznek részt.

A foglalkozások munkaformái a frontális, csoportos (páros) és egyéni foglalkoztatási forma. Mindhárom formának megvan a maga helye és ideje a tanulás folyamatában. A csoportos foglalkoztatási forma előnye, hogy a feladatok között differenciálhatunk, és a gyerekek társaikkal együttműködve, egymást segítve vesznek részt a tanulásban. Az egyéni munkaformában a gyermekek önállóan oldják meg a feladatot, módunk van egyéni fejlettségüknek megfelelő differenciált feladatadásra és segítségnyújtásra.

IV. A FEJLESZTÉS TARTALMI ESZKÖZEI

A környezetet pontosan, valóságyszerűen megismerni a cselekvés, a kép, a szó egységében lehet. Ez lehetővé teszi, hogy az évszázadok alatt felhalmozott egyetemes, nemzeti, etnikai értékeket, hagyományokat, szokásokat átadjuk, közvetítsük a gyermekeknek, alapozva aktivitásukra, érdeklődésükre, s a már meglévő ismereteikre.

Az óvodai nevelésben akkor leghatékonyabb az ismeretek átadása, **ha a gyermekeknek minél sokoldalúbb tapasztalat szerzésre és élményszerű átélésre adunk lehetőséget.** Ily módon valósul meg a komplexitás a nevelési feladatok megvalósítása során. (Az adott ismeret anyag -pl. állatok, időjárás- egyszerre több különböző műveltségi területen keresztüli közlése: mozgásos játék, ének-zene, mese-vers.)

Munkánkat a gyermekek élményeire a cselekvő megismerésre alapozva – a lehetőségek szerint – élethelyzetekben végezzük. Úgy a tervezés, mint a nevelés feladatait - a komplexitást figyelembe véve - az aktuális természeti és társadalmi környezetből szerezhető gyermeki tapasztalatokra építjük. Ezeket a tapasztalatokat rendszerezve és új élményekkel, ismeretekkel gazdagítva juttatjuk el a gyermekeket a tájékozottság magasabb szintjére.

Évente körülbelül 2 havonkénti váltásban 5 ciklusban tervezzük fejlesztő munkánkat. Az évszakok köré rendezett ciklusok 1-1, a családokkal megélt ünnepben csúcsonodnak ki. Ezeknek egy-egy keresztyén érték képezi alapját.

hónap	évszak	ünnep	érték
1. szeptember-október	nyár II. – ősz I.	hálaadónap	hála
2. november-december	ősz II. – tél I.	mikulás, karácsony	szeretet
3. január-február	tél II.	jelmezbál	öröm
4. március-április	tavaszi I.	húsvét	hit
5. május-június	tavaszi II. – nyár I.	szülők, gyermekek napja	remény

1. A külső világ tevékeny megismerése - a környezet megismerése, természetvédelem

A tevékenység célja: A közvetlen környezetét ismerő, abban eligazodó, a természetet szerető, védő, Isten teremtményeit tisztelő gyermeki magatartás kialakítása.

Azt a célunkat, hogy a gyermekek harmóniában éljenek környezetükkel, úgy tudjuk elérni, ha megtanítjuk őket az élet tiszteletére és védelmére. Isten jónak teremtette a földet, és az emberre bízta, aki sajnos nem mindig bánik jól vele. A gyermekeket arra buzdítjuk, hogy vegyék észre a természet, az élet szépségét, és vigyázzanak értékeire.

A társadalmi környezettel való ismerkedés közben az embereket tisztelő, munkájukat megbecsülő magatartás kialakítása a célunk.

A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét.

Feladatok:

- A gyerekek érdeklődésének, életkori sajátosságaiknak megfelelő tevékenységek, tapasztalat- és ismeretszerzési lehetőségek biztosítása.
- A tevékenységek szervezeti formáinak biztosítása.

1.1. A gyermekek érdeklődésének, életkori sajátosságainak megfelelő tevékenysége, tapasztalat- és ismeretszerzési lehetőségek biztosítása

A környezettel való ismerkedés az egész óvodai életet átszövi, melynek alapja a gyermekek megismerési vágya, aktivitása, változások iránti fogékonysága. Ehhez a tevékenységhez biztosítjuk a feltételeket, megfelelő alkalmakat, időt, helyet és eszközöket. A tapasztalatszerzést, amikor csak lehet, a valódi környezetben végezzük. Az óvoda melletti liget, a közeli szántók, kertek; sétányi távolságra az erdő, patak; a falu óvodásléptekkel is végigjárható utcái természetes, könnyen elérhető s kiapadhatatlan forrásai a megfigyelésnek, tapasztalatszerzésnek. A jó faluközösség gyermekszívvel is érzékelhető, jó alapot ad nyitott, közösséget kereső és építő emberek neveléséhez. A témák lineárisan bővülnek és koncentrikusan mélyülnek az életkor növekedésével. A természeti és társadalmi környezet témakörei átfogják, körülölelik a többi tevékenység tartalmát. Ezek a témakörök egymással is több ponton kapcsolódnak, összefüggnek.

A természeti környezet megismerése

Évszakok

Megfigyeljük az időjárás hatását a növényekre, az állatokra és az emberre. A gyerekek fölismerik az élő és élettelen környezet egymásra hatását. Az évszakra jellemző növényeket és egyéb kincseket gyűjtünk (pl. levelek, termések, virágok, madártollak stb.), majd az élősarokban elhelyezzük. Különböző szempontok alapján (pl. szín, forma) csoportosítjuk a gyűjtött anyagokat. Télen kísérleteket végzünk a hóval, jéggel, vízzel. Az évszakok váltakozásának, a természet, a hazai táj szépségeinek megfigyelése, megismerése közben megalapozzuk a gyermekek pozitív viszonyát a természethez. Hazaszeretetre, az élet, a természet szeretetére, védelmére neveljük őket. Minél pontosabb a gyermekek megfigyelése, annál pontosabb lesz valóságképük.

Növények

Kirándulás, illetve növénygondozás alkalmával megfigyeljük a növények fejlődését, részeit, életfeltételeit. A természetsarokban és a kertben ültetünk, csíráztatunk, ágakat hajtatunk. Az évszaknak megfelelő gyümölcsöt, zöldséget hozunk az óvodába. Összehasonlítjuk, csoportosítjuk; tapintás, illetve kóstolás alapján felismerjük a megmosott gyümölcsöket, zöldségeket. Vitaminsalátát készítünk, beszélgetünk az egészséges táplálkozásról.

Állatok

Állatkert látogatása alapján, videófilmeket keresztül ismerkedünk a vadon élő állatokkal. Erdőben, vízparton és a mezőn az állatokat természetes élőhelyükön figyeljük meg. Minden állatnak megvan a maga helye a természetben (táplálkozási láncok), ezért tudatosítjuk bennük, hogy nem szabad eltaposni bogarakat, ellopni a madarak tojását stb. Háziállatokkal családi házaknál ismerkedhetünk. Megsimogathatják, összehasonlíthatják a különböző állatokat (pl. a szárnyasokat és négy lábúakat). Megfigyelhetik, hogyan mozognak, mivel táplálkoznak, hogyan nevelik kicsinyeiket stb. Az állatok mozgásának, hangjának utánzása jó játék, főleg a kisebb gyermekeknek.

A levegő, talaj, víz védelme napjainkra nagyon fontossá vált

Tudatosítjuk a gyermekekben, milyen nélkülözhetetlen számunkra a tiszta víz és levegő. Eljátszunk a gondolattal, mi lenne, ha nem lenne víz, levegő a földön. "Láthatóvá" tesszük a levegőt lufi, illetve buborékfújással, papírforgóval. Kirándulás, városi közlekedés során megfigyeljük gyárak, járművek levegőszennyezését. Kísérletezünk tiszta és szennyezett vízzel és talajjal. Kertészkedés közben sokféle tapasztalatot szerzünk a talaj tulajdonságairól, megfigyeljük a benne látható élőlényeket (pl. gilisztát), sőt az esetleges szemetet is. Beszélgetünk arról, mit tehetünk a levegő, talaj és a víz védelmében. Amikor alkalom adódik rá, cselekszünk is.

Naptár (év, hónap, nap, napszakok)

Minden reggel a Naptárnál megbeszéljük, milyen nap van aznap, milyen az időjárás. Ha valamilyen nagyobb eseményre, ünnepre készülünk, feltesszük az eseményt ábrázoló képet naptárra, és számolgatjuk, "hányat kell még aludni". Az évszakfánkon figyelemmel kísérjük, melyik hónapnál, évszaknál tartunk. Eljátszuk a különböző napszakokra jellemző tevékenységeket, képeket rakunk időrendbe. Ezekkel a tevékenységekkel segítünk a gyermekeknek a időben tájékozódni.

A társadalmi környezet megismerése

Az ember

Az énkép fejlesztésének fontos része, a testséma kialakulásának elősegítése, amire az óvodai élet sokféle tevékenysége közben lehetőségünk van (pl. öltözködés, testápolás, mozgás, játék).

Érzékszerveiket sokszínű tevékenységgel, érzékelő játékkal fejlesztjük.

A testünkre vigyáznunk kell (ld. Az egészséges életmód alakítása c. részt). Ha betegek leszünk, orvoshoz megyünk. Orvosos játékot játszunk, játékból beteget ápolunk, gyógyszerárba megyünk. Megfigyeljük egymást – mindenki más, mégis hasonlítunk. Végigkövetjük egy ember életútját (pl. nagyszülő életszakaszait).

Család

Beszélegetünk az emberi kapcsolatokról, a család keletkezéséről, rokoni kapcsolatokról. Eljátszuk az egyes családtagok szerepét. Családi képeket nézegetünk, lerajzoljuk a családot. Sorbarendezzük a családtagokat életkor szerint. A szülők tiszteletére neveljük a gyermeket.

Közlekedés, az ember munkája

Kirándulások alkalmával ismerkedünk a biztonságos közlekedés szabályával, a különböző közlekedési eszközökkel. Ellátogatunk vasúti és buszpályaudvarra. Eközben sok tapasztalatot gyűjtünk az emberek munkájáról is. Gyakoroljuk a kulturált viselkedés, társadalmi érintkezés szabályait.

Az óvodában sokféle játékos tevékenységgel dolgozzuk fel tapasztalatainkat.

A mi falunk

Óvodánk egy nem egészen 500 fős faluban látja el feladatát. Törekvésünk, hogy rendszeres sétáinkon a falu utcáit, intézményeit (boltok, posta, iskola, orvosi rendelő, templom, kultúrház, polgármesteri hivatal), jellegzetességeit (harangtoronyok, emlékművek, vadászház) megismerjék a gyermekek. Gyakran szóba elegyedünk idősekkel, beengednek az udvarukba, így megismerkedünk egy-egy család portájával. A gyermekek bemutatják rokonaikat, barátait, megfigyelik a különböző foglalkozásokat, építkezéseknél nyomon követik a falu arculatának változását. Kis falunk régről való emlékei gyarapszanak (ásatások, újra feléledő hagyományok). Örvendetes, hogy több olyan esemény is zajlik évente (zeneiskolai koncertek, március 15-i ünnepély, nyárvégi falunap, búcsú, közös mikulás-ünnep, nyugdíjasok karácsonya), illetve környezetvédelmi tevékenység (faültetés, szemétszedés stb) melyen az óvodások a családjukkal együtt részt vehetnek, és érezhetik a faluközösséghez tartozás örömét, ezzel gyarapítják lakóhelyük fizikai és szellemi értékeit. Óvodánk is nyitott ezek megismerésére, a gyermekek érdekében történő felhasználásra. A foglalkozások során újra átéljük, feldolgozzák élményeiket.

A helyi baptista gyülekezet több közös intézményi rendezvénynek ad otthont (évnitó, évzáró, karácsony, szülők napja). A gyermekek jelentős hányada (különböző keresztyén közösségekben) rendszeresen részt vesz istentiszteleteken. Természetesen járnak az óvodába nem keresztyén családban élő gyermekek is. Az ő számukra különleges élmény a keresztyén istentisztelet és szemlélet megismerése.

Ünnepek

Nagyon várjuk ünnepeinket, izgatottan készülünk rájuk. Feldíszítjük, kitakarítjuk a csoportszobát, énekelünk, verset, mesét mondunk. Megfigyeljük az ünnepi készülődést a faluban, otthon. A külsőségek, ünnepi hangulat mellett fontosnak tartjuk az ünnepek lényegének megismertetését (pl. karácsony – Jézus születése, Ő a legnagyobb ajándék).

1.2. A tevékenységek szervezeti formáinak biztosítása

Vannak rendszeresen ismétlődő tevékenységeink (pl. a Naptár, az óvoda udvarának és környékének folyamatos megfigyelése, az élősarok gondozása).

Közvetlen tapasztalatszerzésre a gyermekek aktív tevékenykedtetésére törekszünk a séták, kirándulások, gyűjtés, megfigyelés, kísérletezés során. Minél több érzékszervet próbálunk bevonni megfigyelési folyamtaikba, komplexen, sokoldalúan dolgozzuk fel velük a témákat. Amikor csak lehet, verset, mondókát mondunk, énekelünk, mozgást utánozunk, észrevétetjük velük a téma matematikai vonatkozásait. Ábrázolás során felhasználjuk a természetben gyűjtött anyagokat, vagy élményeinket jelenítjük meg különböző technikákkal.

Az ismereteket rendszerező foglalkozásokon ismétlő játékok, játékos vetélkedők, képvalogatások, feladatlapok, találós kérdések segítségével ismételjük át a tapasztalatokat, valamint ok-okozati összefüggéseket tárunk fel.

1.3. Természetvédelem

A természetvédelem lényegét egy kínai bölcs mondás hűen tükrözi:

“Ha a jövő évről akarsz gondoskodni - vess magot,
Ha egy évtizeddel számolsz - ültess fát.
Ha terved egy életre szól - embert nevelj!”

A fenti célt az óvodában úgy valósítjuk meg, hogy az általunk nevelt gyermekekben **megalapozzuk a természet megismerésével a természet szeretetét, a természet tisztaságának, szépségének védelmét.**

Az a gyermek, aki megismeri, megbarátkozik a természet szépségeivel, törvényszerűségeivel, a természeti folyamatok kölcsönhatásaival, később természetes módon védi is ezeket az értékeket. Várhatóan felnőttként környezetvédő életmódot fog élni, megértve azt, hogy **az ember a természet elválaszthatatlan része.** Óvodáskor végére kialakulnak a gyermek alapvető személyiségjegyei, ezért fontos feladatunk ebben az életkorban a napi életet átható, tudatos természetszeretetre, gondozásra nevelés. A gyermek érzelmi alapon válogat a családból, az óvoda által nyújtott hatásokból. Ezért törekszünk arra, hogy a gyermeket olyan hatások érhessék, amelyek környezetük felfedezésére, a rácsodálkozásra ösztönzik őket. Ehhez arra van szükség, hogy nyugodt, békés körülmények között módja legyen szemlélődni az őt körülvevő világ rejtelmeiben, s minden érzékével megtapasztalhatta azt. (Úgy, hogy se a természetben, se önmagában ne tegyen kárt!) Felhívjuk a figyelmét arra, hogy a természet látszólagos nyugalma mögött folyamatos változás rejlik!

“A Földet nem nagyapáinktól örököltük, hanem unokáinktól kaptuk kölcsön.” (indián közmondás)

A környezet megismerésében valósul meg komplex módon a tradicionális nevelési területek minden feladata (anyanyelvi-, irodalmi-, zenei-, matematikai-, vizuális nevelés.) a természetes gyermeki megnyilvánulások eszközével.

A minden tekintetben alapozó szerepet betöltő óvodai nevelés az első intézményes lehetőség a gyermekek életkorának megfelelő környezettudatos gondolkodás és magatartás alakítására.

Célunk a 2017/2018- as nevelési évben pályázni a Zöld Óvoda címért. Jelentkeztünk a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Madárbarát óvoda alprogramjába. A mindennapi madárvédelem gyakorlati tevékenységei, a madarak megfigyelése, a kertészkedés kiemelkedően jó lehetőséget kínál a gyermekek nevelésében, az óvoda nevelési programjának fejlesztésében, bővítésében, valamint az állami Zöld óvoda programhoz történő csatlakozáshoz.

A „Zöld Óvoda” címmel rendelkező óvodák automatikusan tagjaivá válnak a Magyarországi Zöld Óvodák Hálózatának. Ez a szakmai kapcsolat biztosítja a fenntarthatóságra nevelés folyamatosságát, a gyermekek környezettudatos magatartásának erősödését, az ehhez fűződő szokások rögzülését, életvitelükbe történő beépülését.

2. A külső világ tevékeny megismerése - matematikai tapasztalatok

A tevékenység célja: A környezet tevékeny megismerése során a gyermekek mennyiségi, formai tér- és síkszemléletének kialakítása, matematikai érdeklődésük felkeltése, a logikus

gondolkodásuk fejlesztése. Ezek az ismeretek segítik őket abban, hogy fölismerjék a világ törvényszerűségeit, és azokon keresztül meglássák Isten bölcsességét.

Feladatok

- A gyermekek megismerő képességeinek fejlesztése változatos tevékenységek során.
- A tevékenység szervezeti kereteinek biztosítása.

2.1. A gyermekek megismerő képességeinek fejlesztése változatos tevékenységek során

A gyermekek már óvodába kerülésük előtt is szereznek matematikai tapasztalatokat, és ez a folyamat folytatódik az óvodában. A játékeszközökkel, tárgyakkal való manipuláció közben ismerkednek azok tulajdonságaival, hasonlóságokat, különbségeket fedeznek fel. Fölfedezésük sokszor újabbak keresésére ösztönzik őket.

A mi feladatunk erre a megismerési vágyra, kíváncsiságra építve olyan tevékenységeket biztosítani, melyek fejlesztik a gyermekek megismerő képességeit.

A játék – különösen a konstrukciós játék – sok lehetőséget nyújt spontán matematikai tapasztalatszerzésre. A boltos játék során számlálnak, mérnek, összehasonlítanak, sorbarendezenek számosság, nagyság szerint. Babavendégség alkalmával párosítják a vendégeket a tányérokkal, a tálcán lévő “süteményt” számlálják, elosztják, ezzel műveleteket végeznek. Építés közben számlálnak, összehasonlítanak, ugyanolyan magassá tesznek hozzátevással, elvevéssel, sorbarendezenést végeznek stb. A játékban rejlő lehetőségeket kihasználhatjuk életszerű helyzetek, játékos szituációk megteremtésével, érdekes eszközök biztosításával.

Tevékenység közben különböző gondolkodási műveleteket végeznek. Ha sikerül a problémát megoldaniuk, legközelebb még nagyobb érdeklődéssel fordulnak a matematikai problémák iránt. Így alapozódik meg a gyermekek matematikai érdeklődése, fejlődnek intellektuális érzelmeik.

A játék mellett az összes többi gyermeki tevékenység is szolgálhat matematikai tapasztalatokkal. Ábrázoló tevékenységük, illetve a környezet megismerése közben a tárgyak, anyagok mennyiségi, formai, térbeli viszonyaival ismerkednek. A természetben találkozhatnak a szimmetriával (pl. levelek, pillangók), ritmussal (pl. nappal és éjszaka váltakozása, pislogás), és ezeket ábrázolhatják is különböző technikákkal. Munkatevékenység és mozgás során a térben való tájékozódást gyakorolják.

A spontán adódó lehetőségek kihasználása mellett szükségesnek tarjuk a tudatos tervezést is a gyermekek sokoldalú fejlesztése érdekében. 4 éves kortól már a gyermekek is igénylik, hogy problémaszituációk, feladathelyzetek elé állítsuk őket.

A következő témakörök, fejlesztési területek szerint tervezzük kezdeményezéseinket: halmazok képzése, elemeinek csoportosítása tulajdonságaik szerint; halmazok bontása részhalmazokra; halmazok összemérése becsléssel, párosítással; sorbarendezenés; számlálás, számlépcső, irányított összehasonlítások, relációk felismerése, pontos megfogalmazása; azonosság, különbség; tapasztalatok a darabszámváltozásról. Sorbarendezenett elemek helye a sorban, sorszámnevek, ritmikus soralkotás; mérések; tapasztalatok a geometria körében, testek, síkidomok csoportosítása tulajdonságaik szerint, építések, alkotások szabadon és másolással, tevékenységek tükörrel, tájékozódás a térben és síkban ábrázolt világban.

A tevékenységek közben a gyermekek akarati tulajdonságai, kitartásuk, feladattudatuk is fejlődik, alaposabbak lesznek, ami segíti őket az iskolai életre való felkészülésben. A beszéd lényeges része a gondolkodási képesség kialakulásának, ezért nagyon fontos a gyermekek verbális fejlesztése, a matematikai tevékenységek során. Segítenünk kell nekik, hogy a megismert dolgokat nyelvi jelhez köthessék, tudjanak beszélni, véleményt mondani róluk.

Mindig pontosan kell megneveznünk a használt eszközöket, anyagokat és a velük való cselekvéseket.

2.2. A tevékenység szervezeti kereteinek biztosítása

A spontán tapasztalatszerzések mellett kezdeményezünk kötött és kötetlen foglalkozásokat is. Ezekre azért van szükség, hogy a korábban felvett tapasztalatokat rendszerezzük, az ismereteket elmélyítsük..

Ha építünk a gyermekek érdeklődésére, szívesen vesznek részt az általunk kezdeményezett tevékenységekben. A problémaszituációt szinte mindig beépíthetjük valamilyen játékhelyzetbe. Az újdonság, az érdekes eszközök felkeltik a gyermekek kíváncsiságát, elindítanak egy sor ötletet.

Törekszünk a komplexitás lehetőségeinek a kihasználására. A matematikai tapasztalatszerzést összekötjük más jellegű tevékenységekkel: pl. termések, virágok csoportosítása, bontása során azok egyéb tulajdonságaival, részeivel is ismerkedünk; verset mondunk; énekelünk róla; felhasználjuk ábrázoló tevékenységünkben.

Időnként – ha a gyermek igénylik – feladatlap megoldásával gyakoroljuk, illetve ellenőrizzük a megszerzett ismereteiket. A tevékenységeket egyéni, páros vagy csoportos foglalkoztatási formában végezzük, szem előtt tartva a gyermekek egyéni különbségeit, munkatempóját.

3. Verselés, mesélés

A tevékenység célja: A gyermekek személyiségének sokoldalú fejlesztése az irodalmi élmények gyakori átélésének segítségével.

Feladatok

- Értékes irodalmi anyag kiválasztása
- A gyermekek irodalmi érdeklődésének felkeltése, érzelmi, értelmi, erkölcsi és anyanyelvi nevelése a különböző irodalmi művekkel
- Az irodalomhallgatás szervezeti kereteinek biztosítása

3.1. Értékes irodalmi anyag kiválasztása

A felhasznált irodalmi anyag kiválasztása az óvónők feladata. Ehhez pedagógiai tudatosság, pedagógiai, pszichológiai, módszertani ismeretek szükségesek.

Az irodalmi alkotásoknak meg kell felelni a gyermekek életkori sajátosságainak, érdeklődési körének, valóságismeretének. Művészi értékű műveket választunk, melyeknek témája jóra tanítja a gyermekeket. Az óvodás gyermekekre jellemző a kétpontú mérce. Számukra valami vagy jó, vagy rossz. Éppen ezért tartjuk fontosnak olyan művek kiválasztását, amelyekben mindig a jó győz, a gonosz pedig elnyeri büntetését.

Műfajok szerint a magyar és külföldi népköltészeti alkotásokból, a klasszikus és mai magyar irodalom gyermekeknek íródott műveiből, illetve a Bibliából válogatunk a következő elvek szerint:

A természeti és társadalmi környezetben szerzett tapasztalatokhoz válogatunk(pl. évszakok, időjárás, élővilág emberi munka, ünnepek, stb.). Ügyelünk a műfajok egyensúlyára.

- A népi mondókák különösen kedveltek a gyermekek körében. A felnőttek játékaik ölbeli gyermekekkel típusú mondókákat főként a kisóvodásoknak mondogatjuk. Nagyobbaknak kiszámolókat nyelvtörőket, természeti jelenségekhez kapcsolódó mondókákat tanítunk.
- A versek közül olyan gyermeki szemléletet tükröző alkotásokat választunk, amelyek játékosak, ritmusosak, zenei hangzásúak. Nagyobb gyermekek már érdeklődnek a vers témája, a költői képek iránt is, ezért számukra lírai verseket is választunk. Az éves versanyag összeállításánál tanításra és meghallgatásra szánt verseket is tervezünk.
- A Bibliából rövid igeszakaszokat mondunk, illetve tanítunk a gyermekeknek. Olyan igeverseket választunk, amelyek kapcsolódnak a bibliai történetek, vagy egyéb (pl. környezeti) témák mondanivalójához, és a gyermekek számára érthetőek. Elsősorban a Biblia központi igéi közül választunk. Az igeversek tanulását azért tartjuk szükségesnek, mert az Ige távoltart a bűntől (119. Zsolt 11: “ Szívembe rejtettem a te beszédedet, hogy ne vétkezzem ellened”).
- A mesék közül olyanokat választunk, amelyekben a szereplők jelleme egyértelműen jó vagy rossz. (Hiszen ebben az életkorban alakul a gyermekek erkölcsi értékrendje). Kisebbség számára egyszerű cselekményű meséket, elsősorban népmeséket, halmozó- és láncmeséket, állatmeséket választunk. 4-5 éves korra kialakul a gyermekek “kettős tudata”, ezért ekkor már mondhatunk nekik bonyolultabb cselekményű állatmeséket, novellisztikus- realiztikus és tréfás meséket. A nagyóvodásoknak folytatásokban olvasható meseregények közül is választunk. Dramatizálásra, bábozásokra olyan meséket alkalmazunk, amelyeknek a cselekménye egyszerű, kevés, jól megkülönböztethető szereplőt vonultatnak fel. A verses mesék is kedveltek a gyermekek körében.
- A gyermekeket a Bibliával a bibliai történeteken keresztül ismertetjük meg (ld. még “A bibliai igazságok megismertetése” old.)
- Az óvodások igénylik a reális történeteket, elbeszéléseket, különösen azokat, amelyek róluk és környezetükről szólnak. Egyaránt mesélünk a gyermekeknek kitalált történeteket, illetve értékes irodalmi elbeszéléseket.
- A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese - képi és konkrét formában, esetlegesen a bábozás és dramatizálás eszközeivel - feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges és megfelelő viselkedésformákat.
- Az óvodában a 3-7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi - népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi -, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.

3.2. A gyermekek irodalmi érdeklődésének felkeltése, érzelmi, értelmi, erkölcsi és anyanyelvi nevelése a különböző irodalmi művekkel

Az óvodás gyermekek személyiségén belül az érzelmek dominálnak, igen fogékonyak az esztétikumra.

Minél több lehetőséget kell biztosítani arra, hogy esztétikai, irodalmi élményben részesüljenek. Így megalapozhatjuk a gyermekek irodalomszeretét, a szép iránti fogékonyságát és vonzódását.

A művészi értékű mese, vers hallgatásakor a gyermekekben esztétikai, erkölcsi érzelmek keletkeznek (pl. csodálkozás, öröm, természetszeretet, de negatív érzelmek is, pl. szomorúság a rossz miatt). Az irodalmi művek példát adnak a gyerekeknek, hogy az érzelmeiket hogyan

fejezhetik ki szavakkal. A mesét, bibliai történetet hallgató gyermek azonosul kedvenc szereplőjével, miközben fejlődik beleérző képessége, empátiás készsége. Azonosul a hős által képviselt erkölcsi magatartással, értékekkel, állást foglal a jó mellett, a rossz ellen. Éppen ezért van nagy szerepük az irodalmi műveknek az erkölcsi nevelésben. Alakítják a gyermekek erkölcsi ítélőképességét, erkölcsi meggyőződését, megismerhetik az erkölcsi fogalmakat. A közösségi érzelmeket is formálja a közös irodalomhallgatás, versmondás.

Az irodalmi művek szerepet játszanak az óvodáskorú gyermekek értelmi fejlődésében is. A valóság sokoldalú irodalmi visszatükröztesével formálódik a gyermekek világképe.

A bibliai történetek segítségével megismerik Isten tetteit, alkotásait, gondolkodását az emberről, alakul istenképük, emberképük.

A gyakori irodalomhallgatás során a gyermekek figyelme egyre tartósabbá válik. Az önkéntelen figyelmet a szándékos figyelem váltja fel, ami lényeges a gyermekek iskolaérettségének eléréséhez. A mese, vers, bibliai történet hallgatása jelentősen hozzájárul a produktív és reprodukív képzelet fejlődéséhez. A gyakori mese-vers-igeisméltések hatására fejlődik a gyermekek emlékezete. Irodalomhallgatás során gondolkodási műveleteket (pl. összehasonlítás) is végeznek.

A mese, vers, bibliai történet az anyanyelvi nevelés leghatásosabb eszközei közé tartozik. A mondókák, versek mondogatásakor sajátítják el a gyermekek a helyes kiejtést, a nyelvtanilag helyes beszédet. Nagyon fontos a példaértékű óvónői bemutatás. Az irodalmi alkotásokból sok új kifejezést, fogalmat ismernek meg a gyermekek. Bővül a szókincsük, fejlődik kommunikációs készségük. A mesemondás, bábjáték, dramatizálás különösen jól fejleszti a gyermekek kifejezőkészségét. Saját maguk is "költenek" verseket, meséket. Alkotó tevékenységüket örömmel fogadjuk.

Az irodalomhallgatás során ismerkednek a gyermekek a magyar nyelv szépségeivel.

3.3. Az irodalmi művek meghallgatása, szervezeti keretek biztosítása

A szervezeti forma függ az irodalmi mű műfajától, tartalmától. Verset mondhatunk az óvodában, kirándulás alkalmával, egy vagy több gyermeknek, de a mese csendet, figyelmes hallgatóközönséget kíván. Nem törekszünk mindenáron kötetlenségre.

Az irodalmi tevékenységek során építünk a gyermekek érdeklődésére, érzelmi beállítottságára, kíváncsiságára. Ezzel biztosítjuk, hogy aktívan vegyenek részt a tevékenységben. A jó kezdeményezés, motiváció segít ráhangolódni a gyermekeknek a tevékenységre..

Az irodalmi tevékenységet, az irodalmi anyagot előre tervezzük, de bármikor sor kerülhet alkalmoszerű, bizonyos szituációkhoz, tevékenységekhez, természeti jelenségekhez stb. kapcsolódó spontán versmondásra, mondókázásra, esetleg mesemondásra. Ezt csak úgy tudjuk megvalósítani, ha elegendő irodalmi mű van a tarolyunkban. A legkisebbeket az óvodába kerülve mondókákkal, ölbéli játékokkal, "simogatókkal, tapsoltatókkal" fogadjuk. A kétszemélyes mondókázás érzelmi biztonságot nyújt a gyermekeknek.

Mondókákat mindhárom korosztálynak tanítunk. A nagyobbak örömmel ismételtetik a korábban tanult verseket, mondókákat.

A versek mondogatására kihasználjuk a spontán adódó helyzeteket, így a gyermekek nem érzik unalmas gyakorlásnak a versmondást. Az bibliaverseket szemléltetéssel, játékos mozdulatokkal egybekötve mondogatjuk. Beszélgetünk arról, hogyan kapcsolódnak a bibliai igazságok az életükhöz. A napközben adódó helyzetekben felelevenítjük az ismert bibliaverseket; ezek segítenek a gyermekeknek a helyes cselekvésben.

A mesemondás kötöttebb szervezeti formát igényel. A mesesarokban, párnákon ülve, kényelmesen elhelyezkedve élvezhetik a gyermekek a mesehallgatást. A délutáni pihenés előtt

is rendszeresen mesélünk. Ügyelünk a kifejező, érzelemgazdag előadásmódra. A többszöri meseismétlés után elbábozzuk, dramatizáljuk a meséket. A bibliai történetek nagy része jól dramatizálható. A kicsiknek kezdetben az óvók vagy a nagyobb gyerekek báboznak. Az eszközöket, kellékeket elérhető helyen tároljuk, hogy bármikor kedvükre használhassák azokat. A nagyobb gyerekekkel időnként kitalálunk meséket, illetve elkezdett ismeretlen mesét ők fejeznek be. Bátorítjuk őket, hogy ők is meséljenek társaiknak.

A bibliai történetek előtt "hidat kell vernünk" a mai világból a Biblia világába. Ezt a célt szolgálja a bevezetés, ami lehet tárgyi illusztráció, életpélda, ismétlő kérdés stb..

3.4. A kommunikációs készségek kialakítása

Programunk lényeges része a **beszéd**, az **anyanyelv** és a **kommunikáció** fejlesztése. Csak kellő nyelvi fejlettséggel rendelkező gyermekek lesznek képesek az alapkulturtechnikák elsajátítására. A kommunikáció a beszéd és a gondolkodás egyik eszköze.

A kommunikáció egyszerre cél- és eszköz a társas kapcsolatokban. Célja a kapcsolat felvétele, az információ eljuttatása a másikhoz, a társ reakcióiból (kommunikációs és metakommunikációs) a megértés ellenőrzése, a kapcsolat valamilyen szintű mélyítése. A kommunikáció és metakommunikáció elválaszthatatlan egymástól, a jelzések kiegészítik, helyettesítik, mélyítik vagy semlegesítik a szóbeli közlést. **Az egyéni fejlődés biztosításához** szükséges, hogy az **óvodapedagógus személyes példájával** (odafigyelés, meghallgatás, beszélgetés), kommunikációs helyzetek megteremtésével **ösztönözze a gyermekek közötti kommunikációt**, teremtsen lehetőséget a monológikus beszédre, ennek fejlesztésére, bővítse szókincsüket, gazdagítsa metakommunikációs ismereteiket (pl. érzelmeket jelző gesztusok, arckifejezések, testtartások stb.).

A gyermek beszéd és kommunikációs képessége elsődlegesen függ a családi szocializációtól, mely előnyös, vagy hátrányos helyzetet teremt a gyermek számára a közösségben.

Az óvodapedagógusnak **differenciáltan** kell foglalkoznia a nyelvileg hátrányos helyzetű, a fejlesztendő és a kiemelkedően fejlett gyermekekkel.

Szükséges, hogy **a gyermek számára hiteles és elfogadható legyen a felnőtt mondanivalója**, mivel életkori sajátosságából adódóan elsősorban a metakommunikációra figyel.

Az anyanyelv használata végigkíséri az óvoda egésznapos életét, a gyermekek minden megnyilatkozását, a felnőttek és a gyermekek kapcsolatát. A gyermekekre figyelő, jó beszédpéldát adó, jól artikuláló, választékosan beszélő környezet a gyermek nyelvi fejlődését pozitívan befolyásolja.

Később a beszéd és gondolkodás fejlődésével párhuzamosan alakul ki figyelmük a közlés verbális tartalmára.

A beszéd az önkifejezés fontos eszköze, ezért az anyanyelvi nevelésnél a szókincs bővítése, a sajátos nyelvi formák elsajátítása, a nyelvtanilag helyes beszéd, a mondanivaló árnyalt megfogalmazása a cél. Így az óvodáskor végére az önálló, rövid történet elmondása lehetővé válik.

Amikor egy gyermek logopédiai fejlesztésre szorul törekszünk az óvodapedagógus és logopédus együttműködésére.

Programunk sajátossága, hogy az anyanyelvi játékok számára külön időt biztosít - korszakporttól függetlenül, de alkalmazkodva a gyerek életkori sajátosságához - és ezeket a játékokat beépíti a mindennapi életbe.

A **mese**, a **vers** ősi forrása az anyanyelvi nevelésnek, régi értékeket, hagyományokat, szokásokat közvetít a gyermekeknek.

A közösen átélt örömök és élmények elszakíthatatlan szálakkal kötik össze az óvodapedagógust és a gyermekeket egymással és anyanyelvükkel. A mese és versmondás lényeges elemeit - testbeszéd, tekintettartás, verbális emlékezet - az óvodapedagógus személyes példáján keresztül sajátítja el és gyakorolja a gyermek.

Az anyanyelvi nevelésnek és a játéknak egyaránt szerves része a **bábozás-dramatizálás**, melyen keresztül tükröződnek a gyermekek irodalmi élményei, kiegészülve hangulatukkal, kreativitásukkal, fantáziájukkal. A gyermek kifejezheti, átélheti, eljátszhatja saját érzéseit, érzelmeit, ezáltal fejlődik személyisége. A bábozáshoz, dramatizáláshoz szükséges eszközöket, díszleteket, kiegészítőket saját maguk is elkészíthetik barkácsolás keretében, ezzel a játék örömét az önálló alkotás élményével fokozva.

4. Ének-zene, énekes játék, gyermektánc

A tevékenység célja: A közös éneklés, zenélés, játék, zenehallgatás megszerettetése, illetve a zenei képességek fejlesztése, a zenei anyanyelv kialakulásának megalapozása élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során.

Az éneklésre, Isten dicsőítésére számtalan helyen buzdít bennünket a Biblia. Az éneklés felszabadítja a szívünket és közel visz Istenhez. Az énekek szövege hálára, tiszteletre, vidámságra tanít bennünket.

Feladatok

- A gyermekek életkorának, képességeinek megfelelő zenei anyag válogatása.
- Élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek és azok szervezeti kereteinek biztosítása.

4.1 A gyermekek életkorának, képességeinek megfelelő zenei anyag kiválasztása

Ismert tény, hogy milyen fontos időszak az óvodáskor a zene megszerettetésében. Nem mindegy, milyen viszony alakul ki a gyermekekben a zenéhez, milyen zeneműveket, dalokat hallgat a kisgyermek. Sokszor a családi zenei nevelés hiányait is az óvodának kell pótolnia. A zenei anyanyelv kialakulását elsősorban népi mondókákkal és énekes játékokkal alapozhatjuk meg. Emellett komponált gyermekdalokkal, keresztyén énekekkel is megismertetjük a gyermekeket.

Mondókákat, kiolvasókat mindhárom korcsoportnak tanítunk. A kisebbekkel elsősorban rövid, kétszemélyes játékokat mondogatunk, a nagyobbakkal már 6-10 motívum hosszú mondókákat is tanítunk.

Az énekes játékok kiválasztásánál elsősorban arra figyelünk, hogy a dalok hangterjedelme megfeleljen a gyermekek életkorának (a szó-mi hangkészletű daloktól kezdve a 6 hangból álló dalokig). A dalok ritmusa 2/4-es, negyedek, nyolcadok és szinkópa fordul elő bennük. A dalokhoz tartozó játékformákat is figyelembe vesszük a dalanyag összeállításánál. Az egyszerű, utánzó mozgással kísért szerepjátékoktól haladunk a bonyolultabb játék- és térformák felé (pl. körjátékok, szerepcserélő, párválasztó és kapus játékok, guggolás, kifordulás, páros körbejárás).

A komponált dalok közül is a kis hangterjedelmű, egyszerű ritmusú dalokat választjuk elsősorban ünnepekre, különböző alkalmakra, illetve a természetről, évszakokról szóló dalokat.

A keresztyén dalok közül a gyermekközeli, számukra íródott kis hangterjedelmű dalokat tanítjuk óvodásainknak. Ezek között találunk hálaadó, imádkozó, tanító, bátorító, hívogató és ünnepi énekeket. Az olyan keresztyén dalokat, melyek szövege gyermekközeli, de nehezen énekelhetőek, zenehallgatási anyagként használjuk. Elsősorban olyan műveket választunk

zenehallgatásra, melyeket mi magunk is elő tudunk adni. Zene és szöveg szempontjából az óvodás gyermekek életkorának megfelelő műremek ezek, amelyek fölkeltek a gyermekek zenei érdeklődését.

A magyar népdalok mellett a rokon és más népek dalai, magyar komponált műzene, kánonok, kétszólamú dalok és klasszikus műzene alkotják a zenehallgatás anyagát. A dalanyag elrendezésénél figyelünk a mondókák, dalos játékok és műdalok arányára. Törekszünk a komplexitásra. A környezet megismeréséhez, irodalomhallgatáshoz és egyéb tevékenységekhez, ünnepekhez, évszakokhoz válogatjuk a dalokat.

4.2 Élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek, és azok szervezeti kereteinek biztosítása

A zene az érzelmeken keresztül hat a gyermekekre, de az ének-zenei tevékenységek során a gyermekek egész személyisége fejlődik. Fontos célunk a zenei képességek fejlesztése, hiszen velük együtt a gyermekek egyéb képességei, pszichikus funkciói is fejlődnek (érzékelés, figyelem, emlékezet, gondolkodás). Az énekes játékok fejlesztik a gyermekek téri tájékozódását, szabálytudatát, mozgásuk összerendezettebb lesz. Mindezt nem erőltetve, hanem jó hangulatú közös énekléssel, játékkal érhetjük el.

A Bibliai is rengeteg felszólítást, buzdítást ír arról, hogy énekeljünk: “Vígan énekelj az Úrnak, te egész föld!” (Zsolt. 100:1) Nemcsak az éneklésre, hanem a zenélésre, táncra is bátorít minket a Biblia: “Dicsérjétek Őt kürtzengéssel, dicsérjétek Őt hárfán és citerán, dicsérjétek Őt dobbal és táncsal, dicsérjétek Őt hegedűkkel és fuvolával. Dicsérjétek Őt hangos cimbalommal, dicsérjétek Őt harsogó cimbalommal. Minden lélek dicsérje a Urat! Dicsérjétek az Urat!” (Zsolt. 150:3-6.

A gyermekekkel minden reggel együtt éneklünk, így nap mint nap átélhetik a közös éneklés örömét. A zene mozgásra készíti a gyermekeket. A keresztyén gyermekdalok nagy része mozgással kísérhető (pl. utánzó mozgások, körjáték, tánc lépések). Gyakran kísérjük gyermekhangszerekkel is énekeinket (pl. triangulum, xilofon, csörgődob)

A gyermekek a tervezett foglalkozásokon kívül is szerezhettek zenei élményeket (pl. megfigyelik a környezet hangjait, énekelgetnek, dúdolgatnak). Ha az óvodapedagógus maga is szeret énekelni, ez kedvezően hat a gyermekek zenei érdeklődésére, alkotó kedvére. Ők is kitalálnak ismert dallamokhoz új szöveget vagy mondókákhoz dallamot.

A kicsikkel simogató, tapsoltató, lovagoltató játékokat játszunk, kisebb-nagyobb csoportokban énekelgetünk. Nem kényszerítjük a gyermekeket éneklésre, a játékokban való részvételre, hiszen csak az önkéntes részvétel esetén jelent örömet az éneklés. Ha sikerül megkedveltetnünk a közös éneklést, játékot, akkor a gyermekek szívesen vesznek részt ezekben a tevékenységekben. Játék közben fejlődnek zenei képességeik, megismerik a zenei alapfogalmakat, fogalompárokat (gyors-lassú, magas-mély, hangos-halk, stb.). Párban, vagy az óvónővel való éneklésük elősegíti a tiszta éneklés képességét. Hanszínfelismerő játékokat játszunk, megfigyeljük a csendet és a környezet hangjait, egymás beszédhangjának és a különböző hangszerek hangszínét. A gyermekek fölismerik és térben mutatják a magas és mély hangokat, egyszerű dallamvonalakat. A gyermekek belső hallását dallamfelismerő játékokkal fejlesztjük. A nagyobbakkal már dallambujtatást is játszunk.

Beszélünk, mondókázunk, éneklünk halkan és hangosan. A gyermekek ritmusérzékének fejlesztését az egyenletes lüktetés megéreztetésével kezdjük el. Később a mondókák, dalok ritmusát emeljük ki tapssal, kopogással és ritmushangszerekkel. Ritmusvisszahangjátékot és ritmus alapján való dallamfelismerést játszunk velük. Éneklés és mondókázás közben megkülönböztetik a gyors és lassú ütemet, gyorsan-lassan énekelnek, tempót váltanak. A

gyermek formaezékét a motívumhangsúlyok mozgással való kiemelésével, valamint dallam- és ritmusvisszahang-játékokkal fejlesztjük.

A gyermek mozgáskultúráját elsősorban a népi gyermekjátékokkal fejlesztjük. A táncos gyermekjátékok mozgásanyagát olyan egyszerű alapmozgások és azok különböző variánsai képezik, mint pl. a dal ritmusára történő lépegetés, leguggolás, forgás egyedül és párosan. A körből és a sorból változatos tér- és mozgásformákat alakítunk ki (pl. szűkülő-táguló kör, csigavonal, kígyóvonal, átbújás a kapu alatt stb.) A komponált dalokra - köztük a keresztyén gyermekdalokra is – találunk ki koreográfiákat.

Az énekes játékok és a zenei képességfejlesztő játékok szervezeti formája lehet kötetlen és kötött jellegű. Játékokat kezdeményezhetnek maguk a gyermekek is, illetve az óvó bent a csoportszobában és kint az udvaron egyaránt.

A zenehallgatás kapcsolódhat a különböző tevékenységekhez (pl. környezet megismerése, irodalomhallgatás, ábrázoló tevékenység). A délutáni pihenés előtt altatót éneklünk, dúdolunk vagy zenét hallgatunk. Az iskolából, ahol zeneoktatás is folyik, alkalmanként meghívunk hangszeren játszani tudó gyermekeket (köztük volt óvodásainkat), illetve zenetanárokat.

Az ünnepekre való készüléskor fontos szerepet játszanak az ünnepek hanguláthoz, témájához kapcsolódó énekek. A népdalok éneklése, a gyermekdalok és népi játékok pedig a hagyományok megismerését, továbbélését segítik elő.

A gyermek fejlesztését részletesebben kifejtve és korcsoportokra lebontva lásd a mellékletekben „Ének- zenei fejlesztés” címszó alatt.

5. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

A tevékenység célja: A gyermek élményeinek, tapasztalatainak, fantáziavilágának képi megjelenítése során az egész személyiség fejlesztése. Felhívjuk a gyermek figyelmét arra, hogy Isten a természetet szépnek, változatos színekkel, formákkal teremtette, és örült annak, amit alkotott (“Látta Isten, hogy jó” I.Mózes 1:18). A harmónia, a szépség, a rend az Ő akarata, és bennünket is képessé tett arra, hogy szépet alkossunk. Ezt a képességünket felhasználhatjuk arra, hogy környezetünket szépítsük, illetve másoknak örömet szerezzünk (pl. ajándékkészítés).

Feladatok

- A gyermek aktivitásából adódó játékos, ábrázoló tevékenységek feltételeinek megteremtése.
- A gyermek vizuális képességének, képi-plasztikai kifejezőképességeinek fejlesztése, tér-, forma- és színeképzeinek gazdagítása, esztétikai érzékenységük, a szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítása az ábrázoló tevékenységek segítségével.
- Az ábrázoló tevékenységek szervezeti formáinak biztosítása.

5.1. A gyermek aktivitásából adódó játékos ábrázoló tevékenységek feltételeinek megteremtése

A gyermek alkotótevékenységéhez megfelelő hely szükséges. A csoportszobában kényelmes, nyugodt, a játszó gyermektől védett sarkot biztosítunk az alkotni vágyók részére, lehetőleg az ablakokhoz közel. Az eszközöket, anyagokat elérhető helyen tároljuk, hogy a nap folyamán bármikor hozzáférjenek a gyermekek.

Az óvoda udvarán is kihasználjuk az ábrázolási lehetőségeket. A homokozóban egyszerre több gyermek építhet. Az udvar betonozott részén krétával, tégladarabbal rajzolhatnak.

mozgatható asztalokat helyezünk el az udvar árnyékos részén, hogy kint is tudjanak rajzolni, festeni, barkácsolni.

Az ábrázoló tevékenységhez szükséges a minél változatosabb eszközök és anyagok biztosítása. A jó minőségű, érdekes eszközök és anyagok már önmagukban is tevékenységre motiválnak. A felhasználható anyagokat bővíthetjük gyűjtéssel. Séták, kirándulások alkalmával a gyermekekkel különböző természeti "kincseket" (terméseket, leveleket, ágakat, kavicsokat) gyűjtünk, és felhasználjuk a háztartásokból származó anyagokat is (pl. dobozok, textilmaradékok, képek stb.).

A gyermekek kreativitásának kibontakozásához oldott, szabad légkör szükséges. Ha érzik a gyermekek, hogy támogatjuk ábrázoló tevékenységüket, együtt örülünk velük, szükség esetén segítségünket kérhetik; még szívesebben alkotnak.

A napirendet igyekszünk úgy alakítani, hogy a hosszabb időt igénylő ábrázoló tevékenységre is legyen elég idő.

Ügyelünk az eszközök balesetmentes használatára. A gyerekek ruháját festéskor köténnyel védjük. Az elkészült alkotások tárolására, kiállítására helyet biztosítunk.

5.2. A gyermekek vizuális és képi-plasztikai képességeinek fejlesztése; tér-, forma- és színeképzeteinek gazdagítása; esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítása az ábrázoló tevékenységek segítségével

Az óvodába kerülő gyermekeket esztétikus környezettel várjuk. Felkínáljuk számukra a rajzolás, festés, mintázás, építés lehetőségét, megismertetjük őket a különböző anyagokkal, eszközökkel, technikákkal. Tevékenység közben megfigyeljük a gyermekek érdeklődését, fejlettségét. A gyermekek megismerése ugyanis nélkülözhetetlen a differenciált, egyéni bánásmód megvalósításához. Később a rajzelemzés is segít a gyermekek aktuális fejlettségi szintjének megállapításában, a fejlesztés irányának és módjának a meghatározásában. A gyermekek fejlődését nem erőtetjük, hanem segítjük.

A gyermekek munkáját **nem javítgatjuk**, hiszen ábrázolás közben sohasem hibáznak, hanem próbálgatva alakítják saját formanyelvüket. **Nem adunk sémákat**. Bátorítjuk, dicsérjük őket, ösztönözzük az önálló alkotásra. Csak akkor képes a gyermek alkotó tevékenységre, ha elsajátította az eszközök és anyagok biztonságos használatát. Éppen ezért tartjuk szükségesnek, hogy a **kiscsoportosoknak** minél több alkalmuk legyen az ábrázoló tevékenység játékos gyakorlására, kísérletezésre. Ilyenkor **még a tevékenység a legfőbb örömforrás**. Később megjelenik a valamit létrehozás, megjelenítés szándéka, az alkotás öröme. Az alkotó tevékenységek színesebbé válásához sok-sok élményt biztosítunk. Együtt gyönyörködünk a gyermekekkel a természeti és művészi szépségekben, ezzel is alakítva esztétikai érzékenységüket. A gyermekek óvodánkban a következő alkotó tevékenységekkel, technikákkal ismerkednek. Rajzolnak színes ceruzával, zsírkrétával kis méretű és nagy lapra, krétával aszfaltra, udvaron homokba. Eközben fejlődik térbeli tájékozódásuk, formaészlelésük. Képeket készítenek festéssel, papírtépéssel, vágással, ragasztással, nyomattal (pl. levél, krumpli). Festés, színkeverés közben tapasztalatokat szereznek az anyagok oldhatóságáról, a színek sokféleségéről, viaszkréta-akvarell készítése közben pedig arról, hogy a viaszt taszítja a vizet. Mintáznak gyurmával, agyaggal, homokkal, hóval. Tevékenység (pl. gyurkálás, sodrás, gömbölyítés, simítás, ütögetés, mélyítés stb.) közben ismerkednek az anyagok alakíthatóságával. Nagyobb gyermekek az emberalakok, állatok, tárgyak közös kompozíciók mintázása közben a formákról, rész-egész viszonyról, arányokról szereznek tapasztalatokat. Megmunkálnak különböző anyagokat: termésekből bábokat készítenek, fonalakat felhasználnak fonásra; varrásra; papírokat hajtogatnak; bábokat, díszleteket, játék-és ajándéktárgyakat készítenek változatos anyagok felhasználásával (pl. dobozok, flakonok,

különböző minőségű papírok, textil, fa stb.). Megtanítjuk őket a helyes eszközhasználatra, a környezet rendjének, tisztaságának a megőrzésére. Ha kell, segítünk a gyermekek témaválasztásában, elsősorban akkor, ha egy eszközzel bizonyos témákat különösen jól meg lehet jeleníteni. Az alkotó tevékenység nagymértékben fejleszti a gyerekek kreativitását.

A nagyobb óvodások gyakran készítenek közös alkotásokat. A környezetalakítást, -díszítést is együtt végezzük. A közös tevékenységek alakítják a gyerekekben a szép iránti igényességet, alakul ízlésük. Építenek nagyobb térben, nagyobb elemek fölhasználásával (pl. bútorok, takarók, dobozok segítségével bűvőhelyet, házat), illetve kisebb elemekből makettek. Az udvaron is kihasználjuk a lehetőségeket az építésre. Hóból hóembert, hóvárat, homokból várat építünk különböző kiegészítő anyagok (pl. ágak, kavicsok) felhasználásával. Építés közben alakul a gyermekek térszemlélete, gyarapodik szókincsük, a térbeli viszonyok megnevezésével.

A verbális fejlesztésre mindenféle ábrázolótevékenység közben van lehetőségünk a tárgyak, cselekvések, testrészek, színek, térbeli viszonyok megnevezésével, az alkotásról való beszélgetéssel. A szem-kéz koordináció, illetve a finommanipuláció fejlesztésére is az alkotótevékenységek a legalkalmasabbak. Hatásuk nem helyettesíthető az úgynevezett íráselőkészítő-gyakorlatokkal.

A gyermekek már óvodáskorban elkezdnek ismerkedni a műalkotásokkal. A kaposvári tapasztalatszerző kirándulások során megcsodálhatják az utcákon, tereken látható szobrokat, szép középületeket. Alkalmanként ellátogatunk kiállításra is. A műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének.

A gyermeki alkotásokból intézményünk rendezvényein kiállításokat szervezünk intézményünk raterapeutájának szervezésével, aki heti egy alkalommal bejár óvodánkba rajzovit tartani. A tehetségeket bátorítjuk, ha lehetőség van rá műveiket rajzpályázatokra is elküldjük.

Az ábrázoló tevékenység a tárgyi világ megismerését, feldolgozását, újraalkotását teszi lehetővé a gyermek számára.

Az ábrázolótevékenység **célja** nem maga a tevékenység során létrejövő bármiféle alkotás, annak esztétikai értéke, hanem maga **az örömteli cselekvés**. A létrejövő "Mű" csak mint jelzés, - mint a gyermek gyakorlati ismeretének, érzelmi életének, kezűgyességének leképezése - kezelendő. A nevelési cél a vizuális észlelés, emlékezés, képzelet, a vizuális gondolkodás pontosabbá, könnyedebbé tétele, az intellektuális látásmód kialakulásának megalapozása.

Ennek kibontakoztatásához elsődlegesen minél több, mélyenható - egyéni és közös - élményre van szükség, ami a vizuális bevésődést is pontosabbá teszi. Ha a gyermek mindennapi életében, játékában az ábrázoló tevékenységek, technikák, minél több lehetősége épül be, a **technikák gyakorlására, pontosítására** - eleinte gyakorló játék szintjén - minél több ideje, lehetősége nyílik, előbb-utóbb elér arra a technikai szintre, amikor "Művei" kifejezővé válnak, **tükrözik a világról szerzett ismereteit, de elsősorban érzelmi megnyilvánulásait**.

Engedjük, hogy a gyermek saját szintjén saját elgondolásai szerint, saját élményeit alkossa újra. Ebben csak akkor segítjük, irányítjuk, ha elakad, ha szüksége van instrukcióra. Ilyen lehetőségek mellett a gyermeki fejlődés **mozgatórugója az önfejlesztés** lesz, hiszen a gyermek is arra törekszik, hogy alkotásai egyre inkább hasonlítsanak a valóságra. Azoknak hiányosságai újabb, pontosabb megfigyelésre készítetik, s ennek eredményei tükröződnek későbbi alkotásaiban. Így válik a vizuális önkifejezés "nyelvi" erővé, amit a világról tud, ábrázolásában is el tudja mesélni, **amit nem tud ábrázolni, azt hozzámeséli**. E tevékenység

közben erősödik önkifejezése, esztétikai érzéke, pontosabb ismereteket szerez a tárgyi világról - s egyben önbizalma is erősödik, hiszen ez az a tevékenység, amelyben nem lehet "rosszat" létrehozni, két paca egymás mellett - hát még ha összefolyik! - szép, már "műnek" számít. Alkotó tevékenysége a játékra épül, a játék egy formájaként kezeljük, ami nem zárja ki azt, hogy - főleg a nagyobbakkal - szervezünk néhány együtt alkotási alkalmat, mely lehetőséget ad arra, hogy a gyermekek egymástól is inspirációt kapjanak!

6. Mozgásfejlesztés

(ld. a 2.1. „Mozgás” c. fejezetben)

7. A bibliai igazságok megismertetése

Szeretnénk a gyermekek előtt hiteles képet nyújtani Istenről. Ennek részeként Istenről szóló történeteket tanítunk a Bibliából. Együtt imádkozunk, kapcsolatot teremtve Vele. Tisztában vagyunk azzal, hogy a Biblia ismerete és az imádkozás önmagában nem elég ahhoz, hogy a hit a gyermekek életének szerves részévé váljon (interiorizálódjon). Személyesen és élményszerűen kell megtapasztalniuk Isten létezését úgy, hogy egyaránt hasson lelkükre, értelmükre és érzelmeikre. Elsősorban a szülők de az óvók felelőssége is, hogy a helyes tanítás mellett meleg, szerető, biztonságot nyújtó családi és óvodai élet által segítsük a gyermekek lelki fejlődését.

6.1. A bibliai történetek

elmondásával az a célunk, hogy Isten cselekedeteinek megismerése által közösen Őhozzá közeledjünk.

Mivel az óvodáskorú gyermekek figyelmét nem ragadják meg a prédikációk, de még a szemléltető leckék sem, ezért alapelveink a következők:

- Történeteket mondunk, mert Isten is sokszor így beszélt Izrael népéhez (Jézus is így tanított).
- Válogatott történeteket teszünk eléjük (Nem minden “emészthető” számukra).
- A történeteket logikusan csoportosítjuk.
- Rövid időt (5-10 percet) veszünk erre igénybe.
- Változatos módszereket használunk (képek, vetítés, dramatizálás, rajz, modellépítés, elbeszélés stb.).
- A történeteket egy-egy szereplő élményén keresztül éli át és érti meg a gyermek, így nézőpontot választunk.
- A történetből egy fő gondolatot emelünk ki 1-2 mondattal. Még jobb, ha a történet önmagát magyarázza (a gyermek azonosul a főhőssel, az általa képviselt értékekkel).
- A gyermekek gondolkodása konkrét, ezért istenképük emberszerű – Jézus tesszük a középpontba. Esetenként földolgozunk mai gyermekekről szóló keresztyén történeteket.

6.2. Imádság

Hangosan imádkozunk a gyermekekért, megköszönjük őket Istennek, és kérjük, hogy gondoskodjon róluk. Az imádságban egyszerű, természetes nyelvet használunk, törekszünk a gyakorlatiasságra, tömörségre. Bátorítjuk a gyermekeket is, hogy szólítsák meg Isten imádságban, saját szavaikkal. Beszélgetünk velük arról, hogy Isten mindig meghallgatja az őszinte imádságot, és válaszol rá (ami nem jelenti azt, hogy teljesíti minden kérésünket). Fontos szerepet kap imádságainkban a köszönet. Megköszönjük egészségünket, a békét, az ajándékokat, élményeinket, családjainkat, otthonunkat. Ezek a föld sok lakója számára nem természetes dolgok. A Biblia azt tanítja, minden jó Istentől származik. Megtanulunk ezeket észrevenni. Kéréseinkben helyet kapnak a gyermekek vágyai, problémái, félelmei. Ezek számukra rendkívül fontos dolgok. Imádkozunk beteg pártáikért, családtagjaikért. A gyermekek igen konkrétan mondják el apróbb-nagyobb kéréseiket Isten felé.

Bátorítjuk őket arra, hogy bocsánatot Istentől is kérjenek, hiszen így lehet felszabadult életük igazán.

Az imádság nem egyoldalú üzenetküldés. Ezért megfigyeljük Isten válaszát (konkrét történések, változások életünkben). Ezeket visszacsatoljuk köszönetként imádságainkban. Így növekszik a gyermekek bizalma; s valóban létező, cselekvő személynek ismerik meg Isten.

V. AZ ÓVODAI ÉLET, A TEVÉKENYSÉGEK SZERVEZETI KERETEI, TERVEZÉS

1. A program alkalmazásának feltételrendszere

1.1. Személyi feltételek

A gyermek környezetével való kapcsolata felnőttek közvetítésével valósul meg. A kutatások azt bizonyítják, hogy amelyik közösségben a gyermek szeretetet, elfogadást tapasztal, annak elveit, értékrendjét hajlik elfogadni. Az óvodában a gyermekcsoport légkörét alapvetően meghatározza az óvók és segítők életmintája.

Ebből következően fontosnak tartjuk, hogy:

- a) Segítsük a gyermekeket Isten megismerésének útján:
- példával (életrajzunk, személyiségünk, kapcsolataink)
 - tanítással (bemutatjuk Isten csodálatos tetteit, törvényeit)

A gyermekek nevelése olyan hivatás, amely felkészíti őket az életre. Ezért fontosnak tartjuk, hogy az óvodapedagógusok, és a nevelőmunkát segítő dolgozók felelősségteljes keresztény emberek legyenek, akiket Isten hívott erre a munkára.

Törekszünk arra, hogy férfi minta is legyen a gyermekek előtt.

- b) Az óvodapedagógusok maximálisan biztosítsák a gyermekek alapvető szükségletét, az **érzelmi biztonságot**. Úgy szervezzék az óvodai környezetet, hogy az hatásrendszerével elősegítse minden gyermek számára az optimális fejlődési folyamatot.

Ezért szükséges jól képzett, tudását alkalmazni képes, fejlődésre kész szakemberek jelenléte (óvodaped., szakmai munkát segítők).

A közoktatási törvényben meghatározott felsőfokú szakmai végzettség mellett elengedhetetlen a pedagógus kreativitása, az ismeretanyag csoportra, gyermekekre lebontott tudatos, tervszerű alkalmazása.

A program alkalmazását segíti a „Fejlesztőpedagógus” tanfolyam elvégzése.

Dolgozók:	létszám:
Óvodapedagógus	2 fő
Gyógypedagógus (részmunkaidős)	1 fő
Dajka	1 fő
Pedagógiai asszisztens (Részmunkaidős)	1 fő

A kis létszám sajátos helyzetet jelent a nevelőtestületben. Igyekszünk kihasználni a mindennapi szoros kapcsolat adta lehetőségeket. Meggyőződésünkhöz híven, amikor csak lehet, minden napot közös reggeli áhítattal kezdünk.

A feladatokat, problémákat lehetőségünk van folyamatosan megbeszélni, ami fokozza az aktivitást, és elősegíti az egységes szemlélet kialakulását, a hatékony munkavégzést.

Mivel egy közös igazgatású, többcélú intézmény (óvoda, iskola, zeneiskola) része vagyunk, az egyszemélyű felelős vezető az intézmény igazgatója.

1.2. Tárgyi feltételek

Épület

Óvodánk Bodrog községben a Bodrogi Oktatási Központban (BOK) kapott helyet. Karbantartása folyamatos.

Az óvoda helyiségei 30 óvodás befogadására alkalmasak. A csoportszoba nagysága 66 négyzetméter. Kiszolgáló helyiségek: gyermek öltöző, mosdó, iroda, felnőtt öltöző, és raktárak, elkülönítő helyiség, szabadtéri tároló. A többi tagintézménnyel együtt biztosított tornaterem öltözővel, orvosi szobával, könyvtár, vezetői fogadószoba, karbantartó helyiség, helyben főzőkonyha működik.

A bútorozottság pályázati forrás bevonásával színvonalas.

Udvar

Az udvar a BOK szomszédságában lévő volt Sárközi- Nádasy kastély mellet található. A kastélyt nagy kiterjedésű zöldövezet, ligetes rész veszi körül. A játszótér tágas nagyrészt fűvel borított. Találhatóak rajta: homokozó, csúszda, kerti asztal, padok, babaház, hinták, mérleg-hinták, kerti zuhanyzó, gyermekméretű kosárlabdapalánk, trambulín, komplex mászóka. A játszótéren álló fák oltalmat nyújtanak a nyári tűző napsütés ellen.

A munkajellegű tevékenység gyakorlásához, óvodakertet is kialakítottunk.

A játék és tanulás eszközei a csoportszobában

A csoportszobákban a játék- és egyéb tevékenységekhez változatos eszközök állnak rendelkezésre. A kiemelt mozgásfejlesztés megvalósulását, az egyensúlyérzéklet fejlesztő játékszerek: nagyméretű szivacsok, mini trambulín, forgó korong, füles labdák, Body-Roll hengerek, elefánttalp lépegetők, harmonika alagút. A tornateremben biztosítottak a hagyományos tornaszerek, bordásfalak, tornapadok, tornaszőnyeg, zsámolyok, gumilabdák, karikák, tornabotok, ugrókötelek, szalagok, bobocar, csúszda.

A kiemelt zenei nevelést elősegítjük a jó minőségű, változatos és kellő mennyiségű gyermekhangszer alkalmazásával, biztosítva azok mindennapos használatának lehetőségét.

Az audiovizuális eszközállomány megfelelő, digitális eszközeink pályázati forrásból megújultak.

A korszerű szakkönyvállomány megteremtése folyamatos.

1.3. Szervezeti és időkeretek

1.3.1. Csoportszervezés

Óvodánk adottságai (30 fő férőhely) alapján **osztatlan csoportot szervezünk**, ami pedagógiai meggyőződésünkkel is egyezik.

Életszerűbb, családiasabb az ilyen összetétel, s az új kicsik beilleszkedése hamarabb lezajlik, mert a testvérek és a nagyobbak segítik a kapcsolatteremtést. A családból hozott erős érzelmi szálak, valamint csoportban már kialakult szokások, hagyományok, társas kapcsolatok fokozzák a kisebbek biztonságérzetét, fejlesztően hatnak rájuk. A nagyobbak megélik az óvó, segítő szeretetet, a kicsik a biztonságot a nagyokban, és mindannyian az összetartozás érzését. Nem testvéri kapcsolatban ugyan, de hasonló érzelmeket élhetnek meg az egyik is, mely segíti a helyes önértékelő magatartás kialakulását.

Osztatlan csoportban a gyermekeket ért hatások megsokszorozódnak. "A gyermek attól függően fejlődik, mennyi stimulust nyújt neki a környezet, mennyire tanítja, mennyire sűrű és eleven interakciós helyzetekben tartja, amelyekben megfigyelhet, utánozhat, illetve mennyi alkalmat ad neki a gyakorlásra, próbálkozásra."* Az újonnan érkezett gyermekek a nagyobbak példáján hamarabb elfogadják a szokás- és szabályrendszer elemeit, megtanulják az együttműködés, és a konfliktusrendezés technikáit. A fogékonyabb gyermekek hamarabb átveszik a nagyobbaknak szóló ismeretanyagot is.

Osztatlan csoport esetén az iskolába nem menő nagyok nem kerülnek másik csoportba.

Természetesen ez a forma különösen megköveteli a differenciálást minden téren, s ez plusz terhet ró a pedagógusokra.

Az osztatlan csoport sarkalatos kérdése a csoportléggör, és a gyermekek közötti együttműködés kialakítása. Ennek alapja az a fő elv, hogy minden gyermeket azonos jogok és kötelességek illetnek meg. Nem zavarhatják egymást, nem lehetnek egymás terhére. A nagy segíthet a kicsinek, ha akar – s hogy akarjon erre nevelő funkcionkat érvényesítve motiváljuk –, de a segítség nem kötelező számára, s nem végeztetünk vele olyan feladatot, ami a kisebb gyermek dolga lenne.

A program hatékonyságát nem elsősorban a szervezeti keretek határozzák meg, hanem az óvodapedagógus felkészültsége, rugalmassága, kreativitása, empátiája, helyzetfelismerése, azaz egész egyénisége.

*Dr. Buda Béla: A személyiségfejlődés és a nevelés szociálpszichológiája.

1.3.2. Napirend, hetirend

A napirend, hetirend kialakítása az eddigi hagyományok, adottságok, lehetőségek figyelembevételével történt.

Igyekszünk rugalmas kereteket adni, melyek lehetőséget adnak a gyermekeknek az elmélyült érdeklődéssel, belső motivációval folytatott tevékenységhez.

A napirend kialakításánál, és rugalmas kezelésénél figyelembe vesszük az évszakok változását, a gyermekek biológiai, társas szükségleteit.

Óvodánk 7.30- -tól 16.00- ig tart nyitva, de -külön kérésre- estleg ettől eltérő időszakban is megoldjuk a felügyeletet.

NAPIREND

A gyermekek többsége 3/4-8-kor érkezik a sulibusszal, szülők nélkül. A helybeliek közül többen személyesen hozzák be gyermekeiket.

8:00 névsorolvasás, időjárás jelentés

8:10 bibliai történet, imádkozás, éneklés

8:40 mindennapi testnevelés

8:50-től játékidő, kötetlen foglalkozás

10:00 tízórai

10:30-11.50 szabadtéri játék v. séta

11:50-12:25 ebéd

12:25-12:45 fogmosás, pihenés előkészítése

12:45-15:00 pihenés

(nagyobbaknak 14:00 -tól csendes játék)

(Januártól a nem alvó nagyoknak játékidő, kötetlen foglalkozás)

15:15 uzsonna

15:50 együtt hazaindulás a Sulibusszal

A **hetirend** nem napokhoz kötött tevékenységeket jelent, hanem egy-egy környezeti téma köré csoportosítva, azt körbejárva dolgozza fel az élményeket, tapasztalatokat, ismereteket a különböző foglalkozási területeken keresztül. Kivételt képez a testnevelés. (ld. IV. „A fejlesztés tartalmi eszközei” c. fejezetben)

1.3.3. A tevékenységi formák idő- és szervezési jellemzői

Az óvodai életrend megszervezésénél **biztosítjuk a gyermeki jogokat** a napi élet szervezésénél figyelembe vesszük a **gyermek aktuális állapotát, szükségleteit, érdeklődését, terhelhetőségét**. Mindezek kielégítésére indirekt, a **gyermeki aktivitást biztosító módszereket alkalmazunk**.

A program alkalmazásakor az óvodáskorú gyermek alapvető megnyilvánulási módjára és fő tevékenységi formájára a **mozgásra** és **játékra** alapozva szervezzük a főbb nevelési területeken végzendő pedagógiai és pszichológiai feladatokat

Ebből következik, hogy a legtöbb időt a napirendben ezekre a tevékenységekre fordítjuk.

A játékban és a mozgásban megvalósíthatók a különböző fejlesztési feladatok, melyekhez az óvodapedagógusnak megfelelő időt, helyet és eszközt kell biztosítania, valamint olyan légkört, ahol a gyermek felszabadultan tevékenykedhet és választhat a lehetőségek közül.

Az óvodás korosztály számára a **kötetlenség** a legalkalmasabb tevékenységi keret, foglalkozási forma. Kötetlenségként éli meg a gyermek az olyan folyamatos napirendet, melyben **tudatosan és tervszerűen biztosítjuk a fejlődéséhez szükséges differenciált tevékenykedés feltételrendszerét**. Ez a foglalkoztatási forma megkívánja tőlünk, hogy **ismereteinket folyamatosan bővítsük**, felkészüljünk a gyermekek kérdéseire. Tehát **tudatosságot, nagyobb szervezési, áttekintő képességet és nagyfokú kreativitást igényel**.

1.4. Az ellenőrzés és értékelés rendszere

1.4.1. Óvodánk irányítási, szervezeti felépítése

Fenntartónk (Jó az Úr Bodrogi Baptista Gyülekezet) részéről az ellenőrzést a gyülekezet vezetősége gyakorolja.

Közös igazgatású, többcélú intézményünk (óvoda, iskola, zeneiskola) egyszemélyű felelős vezetője az intézményvezető.

Óvodánk felelős vezetője az **óvoda tagintézmény-vezető, az igazgató tanács tagja**. Munkatársai a beosztott **óvónő, dajka és pedagógiai asszisztens**.

A munkaügyi, gazdálkodási, tanügy-igazgatási, szervezési, ellátási feladatokban közreműködnek az **intézmény munkaügyi- és gazdasági ügyintézője, az iskolatitkár, a technikai dolgozók (konyha, karbantartás, utaztatás, takarítás)**.

1.4.2. A gyermekek fejlődésének nyomonkövetése és értékelése

Programunk deklarált célja a harmonikus személyiségfejlesztés olyan szintű megvalósítása, amely a hátrányos helyzetben lévő gyermekek számára is biztosítja a sikeres iskolakezdést, és iskolai beilleszkedést.

Az egyéni képességfejlesztéshez ismernünk kell a gyermekeket, s tudnunk kell, hogy melyiket miben, mivel, hogyan fejlesszük ahhoz, hogy önmagához viszonyítva a legoptimálisabban fejlődjön.

A gyermekek fejlődésének nyomonkövetése, elemzése, az egyénre szabott nevelési-fejlesztési eljárások tervezése folyamatos írásbeli munkát igényelnek.

Ezt szolgálják programunkban a **pedagógiai diagnosztikai eszközök**.

Először a gyermeket és környezetét, **szociális háttérét kell megismernünk**. Ehhez nyújt segítséget az első családlátogatás (mely megelőzi a gyermek óvodába lépését) és ennek alkalmával közösen kitöltött **személyiséglap**.

- **A személyiséglap** szempontjai alapján - tájékozódhatunk a család szocio-kulturális jellemzőiről, a nevelési légkörről, a leggyakrabban alkalmazott nevelési eljárásokról. Fontos kérdéseket tartalmaz a gyermek korai fejlődésére vonatkozóan, amelyek felderíthetik a terhesség - szülés alatt és a csecsemőkorban elszenvedett traumákat. A korai szakasz fejlődési üteméről szerzett információ feltárhatja a jelenlegi problémák gyökerét. Jó eszköze az anyával való kapcsolatfelvételnek is.

A gyermekek mindennapi életben megfigyelt fejlődését, a **fejlődési napló fejlettségmérő lapjainak** vezetésével tudjuk nyomon követni.

- **A fejlettségmérő lapok** a gyermeki fejlődés folyamatának megragadását teszik lehetővé az óvodába lépéstől az óvodáskor végéig.

Fő területei:

- a mozgásfejlettség,
- a testséma kialakulásának mutatói,
- a téri tájékozódás, térbeli mozgás fejlettsége,
- az értelmi fejlettség,
- a finommotoros koordináció fejlettsége,
- a nyelvi kifejezőképesség fejlettsége,
- a gyermek szociális fejlettsége,
- a gyermek szociális érettsége.

A jelzett pszichikus struktúrák a tanulási képesség meghatározói, illetőleg az iskolára való alkalmasság biztosítékai. Programunk ezek kiemelt fejlesztését vállalja fel, ezért **a fejlesztési feladatok megtervezéséhez a folyamatos szintbemérés elengedhetetlen.** A fejlettségmérő lap olyan szempontokat és feladatsorokat tartalmaz, amelyek idegéletani, fejlődéslelektani megalapozottságúak, de a gyermek mindennapi tevékenységében előfordulók, s ezáltal játékosan mérhetők. Rutinos teljesítésük csak óvodáskor végére várható el, illetőleg az iskolai érettség, alkalmasság csak a rendszeres, jó megoldások birtokában állapítható meg. Vezetését lehetőség szerint természetes helyzetben - a feladathelyzetben - alkalmazott megfigyelés, esetenként játékos, egyéni vizsgálat alapján végezzük

Ez a megfigyelési szempontsor abban segít, hogy az óvoda mindennapi életében a szabad és szervezett foglalkozások alkalmával felfigyeljünk a gyermek jellegzetes viselkedésmódjaira. A benne felsorolt viselkedési tünetegyüttesek speciális jelzői az enyhe agyi diszfunkciónak, hyperaktivitásnak, a potenciális tanulási zavarnak. A megfigyelési szempontok **segítségével könnyen kiszűrhetők a részfunkciózavaros gyermekek** és a szükséges támogató nevelés egészen korán elkezdhető.

Célszerű 2 havonta, minden gyermeknél átnézni, és dátummal jelölni, ha az eltelt időszakban tapasztalható volt valamelyik –az adott életkor sajátosságaitól eltérő – viselkedésforma.

Ezen dokumentumok pontos vezetése elősegíti a problémák korai felismerését! Így már 3-4 éves korban képet kaphatunk arról, hogy a gyermekek közül kik azok, akik várhatóan lassabb ütemben fognak fejlődni. Lehetőség nyílik arra, hogy időben elkezdjük az egyénre szabott prevenciós program alkalmazását. Képet kapunk arról is, hogy melyik gyermeknek lesz szüksége más szakember segítségére is, s ezt nem csak az utolsó óvodai év végén kérjük, amikor már nagyon kevés esélye van a gyermeknek a hátrányok leküzdésére.

Az iskolai beiratás előtt összegző, írásos értékelést készítünk a fejlődés eredményeiről. A felméréshez segítséget nyújt a PREFER (Nagy József, Bp. Akadémia Kiadó, 1986.).

1.4.3. A gyermek érési folyamatához igazított differenciált tervezés

Miután egy kezdeti képet kapunk a gyermekről, megtervezhetjük az egyéni érési folyamathoz igazított fejlesztési feladatokat.

A tervezés fontos, mert tudatos felkészült munkát eredményez. A tervezés korlátoz, irányt ad, segíti a folyamatok célirányos, célszerű egymásra épülését. Ugyanakkor a jó terv a szabadságot, rugalmas alkalmazást, a gyerekekhez való igazodást biztosítja. Szabadságot, mert a célok, keretek tervezettsége megadja a kompetenciát a részletekben való elmélyülésre, a gyermekek egyéni fejlettsége szerint.

Azt a szintet kell magtálálnunk, amit a gyermek már tud, illetve amit segítséggel meg tud oldani.

Fejlesztésről akkor beszélhetünk, ha a foglalkozások szintje egy lépéssel megelőzi a gyermek aktuális fejlettségi szintjét. **Nem feltétlenül az életkor határozza meg a tervezés tartalmát.**

A gyermekek megfigyelése alapján mindegyiküknek külön-külön vezetünk egy dátumozott, **fejlődési naplót**. Ebben a dokumentumban tervezzük meg a fejlesztési feladatokat is.

A **családdal való együttműködés** érdekében, szükség van arra, hogy rendszeresen tájékoztassuk egymást a gyermekkel kapcsolatos fontos információkról, a gyermek fejlődéséről.

1.4.4. A pedagógiai munka ellenőrzése, értékelése

Az ellenőrzés célja a pedagógiai folyamat segítése, fejlesztése.

Területei:

- Dokumentumok ellenőrzése, értékelése (a helyi program összevetése a nevelési, fejlesztési tervekkel, annak megfeleltetése, a fejlesztés területeinek összehangolása).
- A nevelő munka feltételeinek ellenőrzése.
- A pedagógiai gyakorlat ellenőrzése, jellemzése, értékelése.
 - a). Az óvónői gyakorlati munka ellenőrzése és értékelése
 - b). A gyermekek fejlettségének értékelése (különösen a “kimenet”, az iskolába lépés szempontjából)
- A helyi nevelési program megvalósulásának nyomonkövetése.

Az óvoda pedagógiai munkájáért az óvoda vezetője a felelős, ezért az ellenőrzés és értékelés is az ő feladata. Az ellenőrzés elemzése során kiemelkedő szempont a módszertani szabadság biztosítása, az önálló munka tiszteletben tartása, a pozitív megerősítés és az elfogadott elvek számonkérése.

1.4.5. Programellenőrzés, - értékelés

A program megvalósulásának kritériuma a “kimenet” szabályozásban megfogalmazottaknak megfelelés.

A program ellenőrzésében és értékelésében részt vesznek az óvodapedagógus és az óvoda vezető.

Az ellenőrzésnél, értékelésnél a gyermekek fejlődése, fejlettsége, a szülők véleményének kikérése (kérdőíves formában), az iskola visszajelzése, a fenntartó véleménye, a nevelőtestület véleménye az irányadó.

A megvalósulás értékelését a következő területeken végezzük:

- eszközrendszer,
- csoportszobák berendezése,
- óvók felkészültsége, képzése,
- gyermekek fejlődése,
- szülőknek a program bemutatása, véleményük,
- iskola visszajelzése,
- dokumentumok vezetése, értékelése.

Az ellenőrzést, értékelést segítheti:

- az önellenőrzés,
- a rendszeres tapasztalatcsere,
- külső szakértői kontroll

A program – megvalósulás értékelésének időpontjai:

- a bevezetés előtt a feltételrendszer vizsgálata
- a bevezetést követő első nevelési év végén átfogó értékelés
- a bevezetést követően három évenként

Az értékelés célja a hatékonyság, a minőségbiztosítás, a minőségjavítás, az önképzés és a továbbképzés tudatos tervezése.

A pedagógiai munka írásos dokumentumai

- Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja
- Bodrogi Bölcsesség Kezdeté Óvoda Helyi Nevelési Programja
- a csoport éves nevelési programja
- a csoport heti terve
- egyéni fejlődés, fejlesztés dokumentumai
- felvételi és mulasztási naplók

2. Az óvoda kapcsolatrendszere

Az óvoda a társadalomban elfoglalt helye szerint kapcsolatban van különböző csoportokkal, szervezetekkel, intézményekkel.

Legfontosabb és legszorosabb kapcsolata az óvodába járó gyermekek családjával van.

2. 1. Kapcsolat a szülőkkel

Meggyőződésünk a Biblia alapján, hogy Isten a gyermeket elsősorban a szülők felelőssége alá helyezte.

A gyermek elsősorban a családban nevelődik. Jó esetben az óvoda folytatja és kiegészíti a megkezdett nevelési folyamatot.

Sajnos gyakoribb a családban végbement funkcionális változások következtében, hogy az óvodára hárul a fejlődésben történő lemaradások korrigálása, a családi nevelésben felmerülő hiányok pótlása.

Az óvodai nevelés nem lehet elég hatékony a családi megerősítés nélkül. Törekszünk arra, hogy a szülőkkel közelítsük, egyeztessük nevelési elveinket, módszereinket, amelyekkel partnerként együttműködhetünk a gyermekek érdekében.

A családok megélhetési gondjainak növekedésével több a feszültség, nagyobb toleranciára, empátiára van szükség az együttműködésben.

Az eredményes együttműködés legfontosabb feltételei:

- kölcsönös bizalom a család és óvoda között, nyílt, őszinte kapcsolat
- A óvoda tiszteletben tartja a család világnézetét.
- A szülő érezze, hogy gyermekét szeretik az óvodában.
- Tapasztalnia kell, hogy a gyermeke szeretet óvodába járni, szereti az óvóit, dajka nénit, a gyerekeket.

- A szülő érezze, hogy számítanak a véleményére, tiszteletben tartják nevelési elveit.
- A szülő ismerje meg óvodai nevelésünk tartalmát, módszereit.
- Az óvó emberi magatartásában, szakmai felkészültségében egyaránt példamutató legyen.

Beiratkozás – ha a gyermeklétszám megengedi – az év folyamán bármikor lehetséges. A szándék jelzése után (óvodavezetőnél) a családlátogatás az első lépés. A megbeszélés után elkezdődhet az óvodalátogatás, beszoktatás.

A **családlátogatás** célja, hogy az óvodapedagógus megismerje a gyermeket közvetlen környezetében, felmérje helyét a családban, tájékozódjon a család nevelési elveiről, szokásairól.

Az így kapott információk alapján valósulhat meg kellő mértékben, a gyermek személyiségéhez és háttéréhez idomuló egyéni bánásmód.

A családlátogatásra a gyermek óvodába lépése előtt, illetve évente kerül sor.

A **közös programok** lehetőséget teremtenek a család és óvoda közötti kapcsolat elmélyítésére, egymás szokásainak, értékrendjének még jobb megismerésére, nevelési elveink közelítésére. Közös programok a szülőkkel együtt megszervezett kirándulások, sportprogramok, kulturális események, s az ezekre való felkészülés.

Rendszeres kapcsolattartás szükséges ahhoz, hogy a szülő folyamatosan tájékozott legyen a gyermekével történt eseményekről, fejlődéséről, valamint az óvodapedagógus is a gyermekkel a családban történt fontosabb eseményekről. A naponkénti személyes találkozás hiányában (a gyermekeket a Sulibusz hozza, ill. viszi haza) áthidaló megoldásként bevezettük az üzenő füzetet. A gyermek otthon maradása, ill. újra jövedele esetén az előzetes telefonos értesítés az elfogadott szabály. A komolyabb napi problémákat személyes látogatás során beszéljük meg.

Fogadóóra: előzetes időpontegyeztetés után a szülőknek bármikor lehetősége van arra, hogy a gyermekkel vagy közvetlen környezetével, ill. az óvodával kapcsolatos problémáikat az óvodapedagógussal megbeszéljék.

Nyitott óvoda: Az év minden napján lehetősége van a szülőknek az óvoda napi életébe betekinteni. A szülők személyes élményeik alapján gyermekeik új vonásait, tulajdonságait fedezhetik fel, képet kapnak gyermekük közösségben elfoglalt helyéről, viselkedéséről, teljesítőképességéről, egyúttal módjuk van társaikkal való összehasonlításukra is.

Szülői értekezletet az első félév elején, szeptemberben és a második félév elején, januárban tartunk.

2.2. Kapcsolat az iskolával, zeneiskolával

A Bölcsesség Kezdeté Általános Iskolával és Alapfokú Művészei Iskolával fenntartott kapcsolatunkat alapvetően meghatározza az a tény, hogy egy (közös igazgatású közoktatási) intézmény részei vagyunk. Munkánk összehangolásával igyekszünk minél zökkenőmentesebbé tenni az óvodások iskolai beilleszkedését.

A 2 havonkénti közös nevelési értekezleteken kölcsönösen megbeszéljük a gyermekek nevelése ill. tanítása során szerzett tapasztalatainkat, a felmerült problémákat. Elemezzük az aktuális helyzetet, egyeztetjük az elképzeléseinket, és a továbblépés feladatait.

A közösen megtartott ünnepek is erősítik ezt a kapcsolatot, ahol az óvdások és az iskolások egyaránt szerepelnek. Ezekben az alkalmakon az óvodások megismerkedhetnek leendő tanítóikkal, diáktársaikkal.

Az iskolába készülő nagycsoportosokkal tavasszal meglátogatjuk az iskolát, résztveszünk néhány órán. Az óvodások nagyobb testvérei szinte kivétel nélkül az iskolánkba járnak, tőlük is sokat hallanak az iskoláról.

Az óvodai programunkban kiemelt zenei nevelést végzünk, mellyel elő kívánjuk segíteni, hogy minél több gyermek megbarátkozzon a zenével, és továbbtanulhasson majd valamilyen hangszeren a zeneiskolánk keretében.

2.3. Kapcsolat a pedagógiai szakmai szolgáltató intézményekkel

Ha egy gyermeknél komolyabb fejlődésbeli elmaradást tapasztalunk, vagy bizonytalanok vagyunk egy-egy probléma feltárásánál, igénybe vesszük a Nevelési Tanácsadó szakmai munkáját.

A Kaposvári Gyermekkönyvtár szakmai szolgáltatásait is igénybe vesszük.

Az intézményben dolgozik gyógypedagógus, aki rész munkaidőben felügyeli, segíti az integrált nevelés keretében hozzánk kerülő sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztését.

2.4. Kapcsolat a fenntartóval, a szakszolgálati, az egészségügyi és kulturális intézményekkel

A fenntartónkkal való kapcsolatunk sokkal közvetlenebb, mint az önkormányzati óvodák esetében. Ennek a "napi" kapcsolatnak az előnyeit igyekszünk maximálisan kamatoztatni, de a finanszírozás nehézségeivel nekünk is meg kell küzdenünk.

Több kedvező lehetőséget jelent számunkra a falugondnoki szolgálat is.

Kapcsolatunk van a Gyermekjóléti Szolgálat munkatársával. A gyermekek rendszeres egészségügyi ellátását megállapodás szerint végzi a házi orvos, védőnő és fogorvos.

A közművelődési intézmények (színház, közösségi ház, múzeumok...) rendezvényeit a gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodva látogatjuk.

3. Gyermekvédelem

A gyermekek jogainak megvalósulásához a pedagógusok, nevelők, gyámügyi szakemberek, gyermekjóléti szolgálatok munkatársainak, valamint a jogalkotók együttes munkájára van szükség.

A gyermeknek joga, hogy nevelési, illetőleg nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben nevelkedjék, óvodai életrendjét pihenőidő, szabadidő, testmozgás beépítésével, sportolási, étkezési lehetőség biztosításával életkorának és fejlettségének megfelelően alakítsák ki.

A prevenció mellett célul tűzzük ki, hogy a hatáskörünkbe tartozó gyermekek problémáit felismerjük, kezeljük, az érintett gyermekek eseteit feldolgozzuk.

Mivel nincsen gyermek- és ifjúságvédelmi felelősünk, a gyermekjóléti feladatokat az óvoda vezetője látja el. A gyermekek szüleit a tanév kezdetekor írásban tájékoztatni kell a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős személyéről, valamint arról, hogy milyen időpontban és hol kereshető fel.

Feladata, hogy a családdal és a pedagógusokkal együttműködve kiküszöbölje a veszélyeztetett gyermekekre ható ártalmakat, megvédje őket a testi-lelki, erkölcsi károsodásoktól, illetve ellensúlyozza a veszélyeztető hatásokat.

A vezetői felelősség kiterjed az óvodai nevelőmunka egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtésén túl a gyermekbalesetek megelőzésére is. A védő-óvó intézkedések részletes feadatait az óvoda házirendjében rögzítettük.

A rendszeres egészségügyi vizsgálatok (körzeti, fogorvosi) biztosítása az óvodában szintén a gyermeki jogok érvényesülését szolgálja.

Az egészséges életmód biztosítása az étkeztetés szervezésére is kiterjed.

Az óvoda orvosának kötelessége a nevelési- oktatási intézményben folyó étkeztetés ellenőrzése.

Fontos feladat az iskolaelőkészítés szempontjából is, hogy minden gyermek bekerüljön az óvodába abban az évben, amikor a 3. életévét betölti. A gyermekeknek joguk van ahhoz, hogy a fejlődésüket hátráltató tényezőket feltárják és a pedagógiai segítő feladatokat elvégezzék az óvodában.

Az óvoda vezetőjének feladatkörébe tartozik, hogy szükség esetén a családon belüli szociális körülmények figyelembevételével javaslatot tegyen a család bevonására a szociális segélyezettek körébe.

4. Az óvoda hagyományos ünnepei, rendezvényei

Ünnepeink:

Mikulás, karácsony, húsvét, március 15-e, szülők napja, ballagás, a gyermekek születésnapja.

Rendezvényeink és egyéb programok:

Farsang, gyermeknapi programok, színházlátogatás, zenés műsorok megtekintése, kirándulások.

5. Az óvoda sajátosságai, speciális szolgáltatásai

Világnézetileg elkötelezett intézményként - a nevelés keretei között – megjelenítjük keresztyén meggyőződésünket:

- a nevelők személyes példaadásával,
- a bibliai igazságok napi gyakorlatba építésével,
- az étkezések alkalmával hálaadó imádság elmondásával,
- bibliai történetek előadásával, imádkozással (naponta néhány percben),
- keresztyén gyermekénekek éneklésével,
- az ismeretanyag keresztyén szemléletével.

Kiemelt zenei nevelést folytatunk, s ennek részeként a gyermekekkel elvégezzük a zeneóvodai programot óvodapedagógus vezetésével és zenepedagógus közreműködésével.

Integrált nevelés keretében felvállaljuk az enyhe értelmi fogyatékos, valamint a magatartási és beilleszkedési zavarral küzdő gyermekek nevelését, fejlesztését.

A falugondnoki szolgálattal együttműködve rendszeresen biztosítjuk a gyermekek **óvodába ill. hazaszállítását**. Ennek igénybevételére minden szülőnek lehetősége van.

Az étkezési díj igen alacsony. Ezzel igyekszünk könnyíteni a családok anyagi terhein, ill. elősegíteni a hátrányos szociális helyzetű gyermekek rendszeres óvodába járását.

6. Az óvodába, és az iskolába lépés feltételei

6.1. Az óvodába lépés feltételei

Az óvoda a gyermek 3 éves korától a tankötelezettség kezdetéig nevelő intézmény.

A 20/2012.(VIII.31.) EMMI rendelet 20.§. (2) bekezdése értelmében a szülő az óvodai nevelésben történő részvételre jogszabályban kötelezett gyermekét köteles beírni a települési önkormányzat vagy a fenntartó által közzétett közleményben vagy hirdetményben meghatározott időpontban.

Az Nktv 49.§-a értelmében az óvodai felvétel, átvétel jelentkezés alapján történik. A gyermek 3. életévének betöltése után elsősorban abba az óvodába vehető fel, amelynek körzetében lakik ill. ahol szülője dolgozik. Ha a gyermekek az év folyamán a 3. életévük betöltésével a felvételre jogosulttá válnak, a szülő gyermeke felvételét, átvételét. A gyermekek felvétele folyamatos. A felvételtől, átvételről az óvoda vezetője dönt.

A vezető felveheti azt a gyermeket is, aki a 3. életévét a felvételtől számított fél éven belül betölti, feltéve, hogy minden három éves és annál idősebb óvodáskorú gyermek óvodai felvételi igénye teljesíthető.

Azok a gyermekek, akik adott nevelési év aug. 31-ig 3. életévüket betöltik az óvodai nevelés első napjától kezdve napi 4 órát kötelesek az óvodai nevelésben részt venni.

A szülő kérelmére a gyermek jogos érdekét szem előtt tartva, annak az évnek aug. 31. napjáig, amelyben a gyermek a 4. életévét betölti, a kormányrendeletben kijelölt szerv felmentheti az óvodai foglalkozáson való részvétel alól, ha a gyermek családi körülményei, sajátos helyzete indokolja.

6.2. Az iskolába lépés feltételei

Az óvodai nevelés célja, feladata az egész gyermeki személyiség harmonikus fejlődésének elősegítése, melynek eredményeként, valamint a belső érés és a családi nevelés hatásaként, az óvodás kor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet. Az iskolai életre való felkészültségnek testi, lelki és szociális kritériumai vannak, melyek egyformán szükségesek a sikeres iskolai munkához.

Ezek a kritériumok –az ÓNOAP alapján-a következők:

- a) A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikusabb. Erőteljesen fejlődik a mozgáskoordináció és a finommotorika. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.
- b) A lelkileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei folyamatosan fejlődnek. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik:

- Az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés,
 - Megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartama, terjedelme; könnyebbé válik a megosztása és átvitele,
 - A cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.
 - Érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél, gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni; minden szófajt használ; különböző mondat szerkezeteket, mondatfajtákat alkot; tisztán ejti a magán-és mássalhangzókat (a fogváltással is összefüggő nagy egyéni eltérések lehetségesek); végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét,
 - Elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről; tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat; ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségi ismeretei vannak.
- c) Az óvodáskor végére a gyermek szociálisan is éretté válik az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermektársaival, amennyiben az iskolai légkör ezt lehetővé teszi. A szociálisan érett gyermek:
- Egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni; késleltetni tudja szükségletei kielégítését;
 - Feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, a feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb elvégzésében nyilvánul meg; kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

A rugalmas beiskolázás lehetővé teszi, hogy a gyermek a lehető legoptimálisabb időben lépjen az iskolába. Ha fejlődésben lemaradása van, a Nevelési Tanácsadótól kell véleményt kérni az adott gyermek megfelelő iskolába való irányításához.

VI. FELHASZNÁLT IRODALOM

- BIBLIA Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya/ Bp. 1992.
- BRUMMELEN, Harro Van in: A tantervkészítés lépései
ACSI Keresztyén Alapítvány / Bp. 1998.
- CAMPBELL, Ross Dr. Életre szóló ajándék / Harmat, Bp. 1993.
- DANKÓ Ervinné Dr. Az óvodai irodalmi nevelés korunkban /
Dinasztia Kiadó, Bp. 1994.
- EPOCHÁLIS RENDSZERŰ ÓVODAI
NEVELÉSI PROGRAM
- FORRAI Katalin Ének az óvodában / Editio Musica, Bp. 1995.
- GYÖKÖSSY Endre Dr. Együtt szeretetben / A Magyarországi Ref. Egyh.
Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, Bp. 1992.
- GYÖKÖSSY Endre Dr. Hogyan tartsunk gyermek-bibliaórát / A
Magyarországi Ref. Egyh. Zsinati Irodájának
Sajtóosztálya, Bp. 1992.
- HENDRICHS, William L. Teológia gyermekeknek / Kontakt, Bp. 1990.
- KONDACS Mihályné Podmaniczky Mária Vizuális nevelés az óvodában in. Főiskolai
jegyzet / Szarvas, 1994.
- KOVÁCS György Dr. (szerk.) Dolgozatok az óvodai ábrázolás köréből /
Óvodák modern kiskönyvtára, 1986.
- KOVÁCS György – BAKOSI Éva Játék az óvodában / Debrecen, 1995.
- KUTI Istvánné , KUTI István Dr. Körlánc in. Környezeti nevelés az óvodában /
Kecskeméti Tanítóképző Főiskola, 1995.
- NAGY Jenőné Helyzetelemzés, önmeghatározás, döntés az
óvodai program előkészítő szakaszában / Okker
Bp. 1997.
- NAGY Jenőné Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel /
Szolnok, 1997.
- AZ ÓVODAI NEVELÉS
ORSZÁGOS ALAPPROGRAMJA Magyar Közlöny / 1996. 71. sz.

- AZ ÓVODAI NEVELÉS PROGRAMJA Országos Pedagógiai Intézet / Bp. 1989.
- ÓVODAVEZETŐK KÉZIKÖNYVE Okker Oktatási Iroda, 1996.
- PÁLHEGYI Ferenc Dr. Keresztyén házasság / / A Magyarországi Ref. Egyh. Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, Bp. 1992.
- PERESZLÉNYI Éva – PORKOLÁBNÉ Dr. Balogh Katalin Játék Mozgás Kommunikáció Óvodai Program
- PERLAI Rezsőné Matematikai nevelés – gondolkodásfejlesztés az óvodában / Magyar Pedagógiai Társaság kisgyermek-nevelési szakosztálya, 1990.
- PORKOLÁBNÉ Dr. Balogh Katalin és a Budapest IV. ker. Aradi u.-i óvoda alkotó team-je Komplex prevenciós óvodai program / Volán Humán Oktatási és Szolgáltató Rt. 1997.
- STEPHENS, Larry Dr. Gyermeked hite / Harmat, 1999.
- SCHWENGELER Brunó és Yvonne Nevelés – öröm vagy üröm / Ethos, Bp. 1995.
- TÖRZSÖK Béla Zenehallgatás az óvodában / Editio Musica, Bp. 1982.
- KOVÁCS Barbara A zenei fejlesztő játékokról / NOVUM Kft, 2002
- CZINÓBER Klára-WIRKERNÉ Vasvári Éva Játék- mozdula- tánc / Hagyományok Háza, Budapest, 2008

MELLÉKLETEK

1.sz. melléklet: A felmérések, vélemények összegzése

- 1.1. A szülők véleménye az óvodában folyó nevelésről
- 1.2. Az iskola véleménye az óvodai munkáról

2.sz. melléklet: Társadalmi, családi háttér

3.sz. melléklet: Fejlesztőprogram

I. Mozgásfejlesztés

1. Nagymozgások fejlesztése
2. Egyensúlyérzék fejlesztése
3. Szem-kéz koordinációját fejlesztő mozgások fejlesztése
4. Szem-láb koordinációját fejlesztő mozgások fejlesztése
5. Finommotorika

II. Testsémafejlesztés

1. A testrészek ismerete
2. A test személyi zónájának alakulása
3. Testfogalom kialakítása
4. Az egyes testrészek fejlesztésére alkalmazott mozgás

III. Észlelésfejlesztés

1. Vizuális fejlesztés
2. Az alaklátás éf formaállandóság fejlesztése
3. A tapintásos észlelés fejlesztése
4. Mozgásos észlelés fejlesztése
5. A térészlelés – térbeli viszonyok felismerésének fejlesztése
6. Hallási észlelés fejlesztése
7. A keresztcsatornák fejlesztése

IV. Verbális fejlesztés

1. A tárgyak megnevezése
2. Térbeli viszonyok megnevezése
3. Az osztályozás fogalmainak megnevezése

4.sz. melléklet: Ének- zenei fejlesztés

1. A fejlesztés területei
2. Kis- középső csoportban
3. Nagy- középső csoportban

5. sz. melléklet: Eszközjegyzék

A felmérések, vélemények összegzése

(1. sz. melléklet)

1. A szülők véleménye az óvodában folyó nevelésről

a) az óvoda feladatáról

- Fejlessze a gyermekek értelmi képességét, hogy iskolai életre alkalmassá váljanak. (76,4%)
- A gyermekek gondozása, óvása, egészséges életmódjának biztosítása. (52,94%)
- Fejlessze a gyermekek személyiségét, nevelje őket. (52,94%)
- Alakítsa társ kapcsolatát, közösségi életét. (41,17%)

b) az óvodában folyó tevékenységekről

- A gyermekek gondozottságával meg vannak elégedve. (100%)
- A gyermekek mozgásszükségletét 81,25%-uk tartja kielégítőnek.
- Játéktevékenységüket a szülők 93,75%-a tartja megfelelőnek.
- Szokásrendszerüket 87,50%-uk tartja elfogadhatónak.
- A gyermekek fejlesztésével, a fejlesztés tartalmával 81,25%-ban vannak megelégedve.
- A szülői értekezletek tartalma 82,35%-ukat elégti ki.
- A szülői értekezletek gyakorisága 64,70% szerint elegendőnek.
- Az óvodai étkezés 64,70% szerint elfogadható.

c) az óvoda légköréről

- megértő (86,66%)
- együttműködő (81,25%)
- gondos (75%)
- együtt ösztönző (66,66%)
- oldott (66,66%)

d) még szükségesnek tartott tevékenységekről

- logopédiai foglalkozások biztosítása
- több mozgási és sportolási lehetőség
- nyelvtanulás (angol)
- több műsoros ünnep

e) a tevékenységek fontosságáról

Jelenleg a szülők a játékot és a mozgást tartják a legfontosabbnak, a többi tevékenység fontosságáról megoszlanak a vélemények. (ld. a mellékelt kérdőívet)

2. Az iskola véleménye az óvodai munkáról

a) az óvoda feladata (fontossági sorrendben)

- a gyermekek gondozása óvása, egészséges életmódjának biztosítása
- pozitív érzelmi nevelés biztosítása
- társas kapcsolatok formálása
- fejlessze a gyermekek értelmi képességét, hogy iskolai életre alkalmassá váljanak

b) az óvodában folyó tevékenységről

- A gyermekek gondozottsága, a mozgásszükséglet kielégítése, szokások kialakítása, az óvodai fejlesztés tartalma, a gyermekek fejlesztése és beszédkésztsége nagyon jó szintű.
- A gyermekek fejlettségi színte, valamint az óvoda és az iskola kapcsolata elfogadható.

c) az óvoda légköréről

- nyitott, konstruktív, megértő, gondos, oldott, együttműködő, szeretetteljes és meleg

d) a jelenleg szervezett tevékenységek fontossági sorrendje:

- a környezet tevékeny megismerése
- játék
- mozgás
- tanulás
- ének-zene, énekes játékok
- mese, vers
- rajz
- munka

e) a még szükségesnek tartott tevékenységekről

Az eddigiek tudatosabb, tervszerűbb használata.

Társadalmi, családi háttér

(2. sz. melléklet)

Bodrog község Kaposvár és Fonyód között fekvő, változatos környezeti adottságokkal (dombok, erdők, patak, halastó, rét, szántóföld) rendelkező kistelepülés. Bodrog- Bú honfoglalás kori múltjából fakadóan is (Bó nemzetségfő lakóhelye volt) még több felfedezésre és kiaknázásra váró régi és új értékkel rendelkezik: régészeti leletek feltárása (őskohó, XI. századi monostor és település maradványai); termálkincs hasznosítási lehetősége, idegenforgalmi szempontból kedvező elhelyezkedés (falusi turizmus); betelepülési lehetőség az üresen álló vagy a közeljövőben megüresedő telkekre, lakóházakba.

Nagyon alacsony a lélekszám (nem egészen 500 fő), ráadásul az itt élők nagy része idős, nyugdíjas korú. A falu életére mindig jellemző volt, hogy a lakosság többségét földművelésből, állattartásból megélni próbáló egyszerű parasztszaládok alkották. Kaposvári viszonylagos közelsége (22 km) jelentett a fiatalabb generációnak felemelkedési, ill. munkalehetőséget. Helyben a háztáji mezőgazdasági termelés, az időközben felbomlott termelészövetkezet, valamint a szomszédos települések adtak csekély számú munkalehetőséget. Az aktív munkaképes korosztály általában rendelkezett stabil munkahellyel, vagy talált alkalmi munkát, de a gazdasági élet kedvezőtlen változásai miatt egyre több család került nehéz szociális helyzetbe.

A nehezedő körülmények ellenére a fiatal házaspárok vállalták a gyermeknevelés terheit, de így is igen alacsony volt a születések száma. A faluban évtizedek óta nem működött semmilyen közoktatási intézmény. A gyermekeket a szomszédos településekre kellett utaztatni. Az orvosi ellátást is csak heti 2 alkalommal lehet igénybe venni. Rendhagyó azonban, hogy kiépült a földgáz- és telefonhálózat, az önálló ivóvízrendszer.

A Menedék Alapítvány megjelenése fokozatos változást idézett elő. A szinte teljes egészében szétrombolt hajdani Sárközi-Nádasdy kastély renoválásával négy nagy alapterületű lakást alakítottak ki, valamint közösségi terem és egyéb kiszolgáló helyiségek is helyet kaptak az épületben. Néhány év alatt 6 család költözött ide, akik 2-3 vérszerinti gyermekük mellett vállalták 5-5 állami gondozott gyermek befogadását és nevelését. A kastélyban egyszerre 3 család számára van hely, de a faluba kiköltöző családok helyébe érkehetnek újabb nevelőcsaládok. A negyedik lakrészben került sor az óvoda kialakítására 1989-ben. Az alapítvány fontosnak tartotta, hogy a befogadott halmozottan sérült gyermekek az óvodai nevelés során is a számukra érzelmi biztonságot nyújtó ismerős környezetben és a hozzájuk közelálló, őket jól ismerő nevelők gondozása által kellő védelemben és speciális személyiségfejlesztésben részesüljenek.

Az óvoda kezdettől fogva nyitva állt a faluban élő gyermekek előtt is. Az első években többségben voltak a befogadott (cigány származású) gyermekek. De mára ez az arány megváltozott. Az óvodásokból iskolások lettek, akik az 1994-ben létrehozott 4, 6, majd 8 osztályos általános iskolánkban tanultak tovább. Úgy ítéltük meg, hogy a helyileg már kialakult értékeink (keresztény szellemű nevelés, zeneóvodai nevelés) mellett a Komplex Prevenciók Óvodai Program az, amellyel sikeres nevelő és fejlesztő munkát végezhetünk úgy a befogadott, mint a vérszerinti, illetve a faluból érkező gyermekek körében. Ebben erősített meg bennünket az a tapasztalat is, hogy napjainkban egyre nagyobb az iskolai kudarcokkal küzdő gyermekek száma.

Az óvoda 2012- ben költözött át az időközben elkészült új oktatási intézménybe Bodrogi Oktatási Központba (BOK).

Fejlesztőprogram

(3. sz. melléklet)

I. Mozgásfejlesztés

1. Nagymozgások fejlesztése

Célzott testmozgásokkal, amelyeknél a mozgások tempója, ritmusa, iránya változik.

1.1. Járás

- a.) kis és nagy lépésekkel
- b.) különböző irányokba fordulással
- c.) változó szélességű sávok, vonalak között
- d.) különböző tárgyak megkerülésével, átlépésével, tartásával

1.2. Futás

- a.) különböző tempóban, majd közbeni tempóváltással
- b.) különböző irányokban, majd közbeni irányváltással
- c.) változó szélességű sávok között
- d.) különböző tárgyak megkerülésével, átugrásával, átlépésével

1.3. Ugrás

- a.) "távolugrás" (páros lábbal szökdelés) ugrás előre, hátra
- b.) "magasugrás"
- c.) ugróiskola, kicsiknél a legegyszerűbb formában
- d.) különböző alakzatú térbe beugrás-kiugrás (kör, négyzet, stb.)
- e.) szökdelés egy lábon, oldalirányba szökdelés
- f.) mélyugrás

1.4. Csúszás-kúszás, mászás különböző tempóban

- a.) különböző irányokba, majd irányváltással
- b.) különböző szélességű és formátumú helyeken és tárgyakon (mászóka, fa)
- c.) különböző tárgyak megkerülésével, átmászásával

2. Egyensúlyérzék fejlesztése

1. Állás:
 - a.) állás lábujjon - sarkon állás
 - b.) állás féllábon.
2. Egyensúlyozó járás: padon, földre helyezett szivacson, stb.
3. Kúszás egyenes padon
4. Body Roll hengergyakorlatok, különböző sportok, (roller, bicikli, korcsolya, stb.).
5. Forgások, fordulatok, testhelyzet változtatások.

3. Szem-kéz koordináció fejlesztése

- 3.1. Babzsák célba dobása változó nagyságú körbe, változó távolságról, különböző tárgyak fölött (szék stb.) Babzsák csúsztatás két vonal közé, dobása vízszintes és függőleges célra.

- 3.2. Karika-dobás változó irányokba, vízszintes, függőleges célra, változó távolságról.
- 3.3. Kugli-játék.
- 3.4. Labdajátékok: dobás és elkapás nagyobb, majd kisebb labdákkal változó távolságról, labda célba ütése bottal.

4. Szem-láb koordináció fejlesztése

- 4.1. Ugrókötéllal: kötél fölött átvágás, változó magassággal.
- 4.2. Karika különböző lábakkal belépés, kilépés, beugrás, kiugrás.
- 4.3. Lábbal különböző formák rajzolás, alkalmi felületen, homokba, padlóra, stb.
- 4.4. Ugróiskola, egyszerűbb és nehezebb formában.
- 4.5. Függeszkedés: átfogással tovahaladás.

5. Finommotorika fejlesztése

- 5.1. Gyurmázás (elsődlegesen az anyag tapintásos megtapasztalása, tetszés szerinti formák, alakzatok kialakítása).
- 5.2. Építőjátékokkal építés (összerakás, kirakás, eleinte minél nagyobb elemekkel, majd fokozatosan kisebbekkel).
- 5.3. Papírhajtogatás - papírfűzés, mintaalakítás.
- 5.4. Puzzle-játékok összerakása, fokozatosan növekvő elemszámokból.
- 5.5. Mintakirakás lyukastáblán, egyszerűbb formáktól a bonyolultabbig.
- 5.6. Vágás, domború vagy előrerajzolt mintákkal, kevésbé bonyolult formától a nehezebbekig.
- 5.7. "Papír-ceruza" feladatok
 - a.) rajzolás, festés nagy felületre (ujjal, zsírkrétával, színes ceruzával),
 - b.) sablonok kiszínezése kiugró hátlapon,
 - c.) sablonok nélküli színezés, a különböző formák előrerajzolt mintáinak átírása.
- 5.8. Kéziszergyakorlatok.

II. Testsémafejlesztés

1. A testrészek ismerete

- 1.1. Önmaga felismerése és azonosítása tükörgyakorlatokkal, játékos mondókákkal, jellegzetes külső tulajdonságainak megtanulásával (haj-, szemszín, kicsi-nagy ...).
- 1.2. Tevékenységek a testrészek megismerését célozva:
 - a) testrészek megérintése és megnevezése a felnőtt által
 - b) a gyermek megismétli saját testén az érintést és megnevezést
 - c) utasításra a gyermek megérinti és megnevezi a testrészt
 - d) a felnőtt megnevezi és a gyermek megérinti a másik gyermek testrészét
 - e) az előzőek megismétlése csukott szemmel.

Célszerű a főbb testrészekkel kezdeni, begyakorolni és csak ezután a testrészek részeinek hasonló módon való begyakorlása ...

- 1.3. Meghatározott testrészekre koncentráció
 - a) különböző testhelyzetekben (hason, hanyatt-fekve, ülve, állva, térdepelve) megtalálni a megnevezett testrészt, megérinteni és megnevezni, mozgásokat végezni.

- b) valamilyen tárgyat megérintve, ráülve, ráállva, átbújva rajta megtapasztalni a különböző testhelyzeteket a testrészek és a tárgyak (környezet) viszonylatában.

2. A test személyi zónájának alakítása

2.1. Az "oldalosság" tanítása

- a) színes szalaggal, (gumi pánttal) megjelölni a jobb-bal oldalt, kézen, lábon,
- b) különböző mozgásfeladatot teljesíteni jobb-balkézzel, (labdát gurítani, babzsákot dobni, karikát felemelni, stb.)
- c) lábra hasonló gyakorlatok: labdarúgás, ugrálás, emelés, stb.

2.2. A test elülső és hátulsó részeinek megismertetése játékos mozgásos feladatokkal:

- a) az eszközt helyezték maguk elé, hátuk mögé,
- b) feküdjének a hátukra, forduljanak hasra.

2.3. A test függőleges zónájának megtanítása:

- a) játékeszközök (karika, labda, babzsák) emelése a fej fölé, lehelyezése a lábra, vagy a lábak elé.

2.4. Az előző (1., 2., 3.) gyakorlatok elvégzése becsukott szemmel.

2.5. Adott tárgyakhoz viszonyított testhelyzetek gyakorlása (szék, pad, asztal alkalmazható).

- a) állj elé, mögé, rá, mellé, közé, mássz át, stb.
- b) ülj elé, mögé, rá, alá, mellé, közé, mássz át, stb.
- c) térdepelj elé, mögé, rá, mellé, közé, mássz át, stb.
- d) feküdj elé, mögé, rá, mellé, közé, mássz át, stb.

3. Testfogalom kialakítása

3.1. testrészek tudatos ismerete, a test és testrészek funkcióinak tudatos ismerete. A fejlesztés a testrészek ismerete szerint történik, nagyobb hangsúlyt adva a funkcióknak, a nyelvi megfogalmazásoknak.

3.2. Játékos gyakorlatok: megnevezett testrészekhez megmondani a funkcióját.

3.3. A funkció megemlékezése után felismerni a testrészt: lokalizálni, megmutatni önmagán és másokon, megszámolni. Képen, rajzon felismerni az egyes testrészeket, a hiányzókat megszámolni.

3.3. Részekből összeállítani az emberfigurát, testrészeivel együtt.

4. Az egyes testrészek fejlesztésére alkalmas mozgások

4.1. Fej

- a) fejfördítés és fejkörzés,
- b) csukott szemmel megérinteni a szemeket, füleket, orrot, haját, szemöldököt, váltott kézzel és egyszerre mindkét kézzel
- c) Csukott szemmel a fej fordítása egy adott hang irányába, majd már előre ismert helyzetű tárgy felé.

4.2. Törzs

- a) törzsfordítás lazán leengedett karral, illetve oldalsó- majd mellső-közép-tartásban tartott karokkal,
- b) a karokat magastartásba emelve törzshajlítás balra és jobbra, előre és föl.

4.3. Karok

- a) karkörzés előre és hátra,
- b) karok helyzetének utánzása,
- c) oldalsó középtartásban nyújtott karral tölcserkörzés először kis, majd nagy kör mentén,
- d) különböző karlengetések ritmusra,
- e) oldalsó vagy mellső középtartásból a kéz csípőre helyezése,
- f) oldalsó középtartásból karkeresztezés, majd ismét karnyújtás,
- g) karhúzás és tolás, páros munka.

4.4. Ujjak

- a) a kéz ökölbe szorítása,
- b) az ujjak ide-oda mozgatása,
- c) ujjak egyenkénti mozgatása ritmusra,
- d) a mozgások változatai mindkét kézzel, majd váltva.

4.5. Lábak

- a) a padlón fekvő lábemelés, először páros láb, majd váltott láb emelése gyorsan és lassan,
- b) a padlón fekvő lábkörzés a kis körtől a nagyig és vissza,
- c) állva láblengetés előre, hátra, oldalt és le,
- d) térdhajlítás és nyújtás, miközben a kezét a combon tartjuk,
- e) padon ülve a lábak hajlítása és nyújtása, páros láb emelése és leengedése,
- f) törzshajlítás bokafogással,
- g) szökdelés, ugrálás,
- h) szökdelés váltott lábbal, láblengetés.

4.6. Lábak és lábujjak

- a) Sarokemelés és leengedés,
- b) a lábfej visszafeszítése (az ujjak emelése, "pipálás"),
- c) járás sarkon és lábujjhegyen,
- d) a külső talpélen járás, a kartartás törzs mellett,
- e) ugrálás páros lábbal, egyik, másik lábon, váltott lábon,
- f) törzshajlítás előre,
- g) hanyattfekve vagy állva a lábbal vagy a nagylábujjal rámutatni adott célpontra,
- h) babzsák fölmarkolása lábujjal.

Néhány gyakorlatot ezek közül lehet zenére is végezni.

III. Észlelésfejlesztés (percepciófejlesztés)

Az észlelés pontosabb működését 3-4 éveseknél elsősorban a mozgás és testséma fejlesztésén keresztül érhetjük el. 5-6 éveseknél már célzott, direkter fejlesztés is szükséges.

A látott, hallott, tapintott dolgok mindkét szakaszában természetes velejárója a nyelvi fejlesztés; a látott, hallott, tapintott dolgok nyelvi kifejezésének megtanítása, a szókészlet bővítése.

A tanulási helyzetek többségében a vizuális észlelés összekapcsolódik valamilyen nyelvi (auditív) és motoros tevékenységgel.

1. Vizuális (látás) fejlesztés

Az olvasás elsősorban a jól funkcionáló balról jobbra irányuló szemmel követés és a finom szemmozgás ellenőrzésének függvényeként alakul. Célszerű, hogy a gyermekek gyakorolják a szemmozgás kontrollját.

1.1. A szemmozgás tudatos kontrolljának kialakítása és erősítése. Mozdgó tárgyak követése: balról jobbra, jobbról balra, fel, le, kör, diagonális, stb. A fej mozdulatlan marad, csak szemmel követi a mozgás irányát a gyermek. Könnyítésül kezdetben végtagmozgással is kísérheti, amely egyre kisebbedő, finomodó: karral, kézzel, ujjal. Az iránykövetést kísérje az irányok verbális megjelölése.

1.2. A szem fixációs működésének erősítése:

a) ismert játékok vagy használati tárgyak közül egy kiemelése és annak fixálása 10 mp-ig (fel, le mozgatjuk).

b) Egy ismert tárgynak, tárgy képének egy részletét megkeresni és azt fixálni 10 mp-ig.

A perifériás látás gyakorlására is igen alkalmas, ha a gyermeknek ilyen megfigyelési feladatot adunk.

1.3. Vizuális zártság - egészlegesség észlelésének alakítása: Mi hiányzik?

a) Ismert tárgyak, eszközök egy részletének hiányát felismertetni.

b) Hiányos képek felismertetése, mi hiányzik róla, mit ábrázolhat?

c) Rejtett figurák megtalálása (Dörmögő).

1.4. Vizuális időrendiség felismertetése: képeken elmesélt történetek kirakása: mi történt először, ... mi következik?

1.5. Vizuális ritmus: a legkülönbözőbb vizuális minták folytatása.

a) Tárgyakból kirakott - gyöngyök, kockák, rudak, kártyák - minták folytatása...

b) rajzos - képi - minták elrendezése (fekvő alak ..., ülő alak ..., álló ..., járó ...)

c) sorminták rajzolása.

1.6. Vizuális helyzet - pozíció felismertetése:

(pl a négymezős tábla; matematika foglalkozáson a szimmetria)

a) mágnestáblán a nevelő elhelyez egy alakzatot adott mezőbe,

b) a gyermekek sajátjukon ugyanoda helyezik azt,

c) az alakzatokat adott mezőben, más pozícióba elforgatni.

1.7. Vizuális memória fejlesztése:

a) Egyszerű testmozgást, bemutatás után emlékezetből leutánozni,

b) vizuális mintát rövid bemutatás után felismerni, felsorolni, kirakni, stb. (fokozatosan növelhető az elemszám és a bemutatás idejének csökkentése).

2. Az alaklítás és formaállandóság fejlesztése

- 2.1. A lehető legtöbb féle alak-forma-méret motoros kialakítása:
- Formaalakítás mozgással, (járás, futás, mászás, ugrás segítségével: felső végtagokkal való kialakítással, létrehozása testtel, testrésszel).
 - Padlóra rajzolt különböző alakzatok körbemozgása, végigmozgása.
 - Padlóra rajzolt alakzatok (különböző formák vagy azonos alakzatok más-más méretben) felhasználása különböző mozgásos feladatok elvégzésére.
- 2.2. Különböző tárgyak, alakok, formák, méretek felismertetése a gyerekek kör-nyezetében: bemutatása azonos megkeresése, párosítási, csoportosítási feladatok (lottó, dominó).
- 2.3. Adott vizuális minta kirakása: forma, méret, szín szempontjából különböző minták kirakása. (lyukas tábla, de alkalmazásában a fokozatosság elengedhetetlen: egyszerűbb formáktól a bonyolultabbig, először egyetlen szempont figyelembevételét követve, pl. csak szín, vagy csak forma stb. kevesebb elemtől az összetettebb formákig.)
- 2.4. Minták rajzolása, festése.
- 2.5. Részekből különböző alakzatok összerakása.

3. A tapintásos - sztereognosztikus - észlelés fejlesztése

- 3.1. Az alapvető gyurmázási technikák megtanítása: gömbölyítés, sodrás, lapítás, mélyítés, mintázás gyakorlásával plasztilin, agyag, nedves homok felhasználásával.
- 3.2. Különböző formák, méretek alakítása minta után.
- 3.3. Különböző formák, méretek megváltoztatása. "Varázsoljuk el!"
- 3.4. Ritmikus sorminta készítése, a minta folytatása. az említett fejlesztési módoknál főhangsúly a tapintásos tapasztalatszerzésen van. A vizualitás is jelen van, hiszen a kialakított formát látja is, vizuális benyomásokat szerezhet.

A taktilis csatorna fejlesztése a vizualitás kizárásával:

"Érzékelő zacskó", "Elvarázsolt zsákocská"

- Pusztán tapintással felismerni a tárgyakat! Mi lehet? milyen? mérete, formája, felülete, anyaga, stb.
- A tapintással felismert dolgokat: párosítani, sorbarendezni fokozatuk szerint, csoportosítani egy-egy minőségi jellemzőjük alapján.

4. Mozgásos (kinesztetikus) észlelés fejlesztése

- 4.1. Behunyt szemmel a gyermek bizonyos mozgásokat végez az óvodapedagógus segítségével: kézzel (kört ír le a levegőbe, stb.), lábbal (lépés előre, hátra, stb.) nyitott szemmel mozgásokat megismétel.
- 4.2. Hátára rajzolt formát kell mozgással megismételni, képi formáját felismerni.

5. A térészlelés - térbeli viszonyok felismerésének fejlesztése

- 5.1. Az alapvető téri irányok megismerése saját testrészeinek közvetítésével:

- a) Rácsos papíron, szöges táblán, lyukastáblán a két oldal megkülönböztetése nélkül a mellé helyezett kéz segítségével, a középvonal megjelölésével.
- b) A jobb-bal oldalirányok begyakorlása kiszínezéssel, színes korongok kirakásával.
- c) A négy fő iránymező megismertetése az említett módon.

5.2. Térbeli irányok, viszonyok megismertetése a körülötte lévő tárgyakkal:

- a) Ismert játékeszközök kirakásával a négy irány gyakoroltatása.
- b) A tárgyak egymáshoz való viszonyának megismertetése, mágneses táblán való kirakás, elhelyezés segítségével, mellette, előtte, mögötte, alatta, felette.
- c) Függőleges és vízszintes sorok kirakása különböző színekből, formákból.
- d) A fentiek segítségével a szögek (sarkok) érzékeltetése.

5.3. A téri viszonyokat jelentő verbális kifejezések megtanítása.

6. A hallási észlelés fejlesztése; a hangzási analízis-szintézis fejlesztése

6.1. Figyeltessük meg, milyen hangot hallunk mikor egy ember sóhajt, vagy tüsszent, különböző hangok működnek bennük. Figyeljünk a természet hangjaira. Az óvodapedagógus által bemutatott ritmus letapsolása vagy lekopogása. Kezdetben szabályos ritmusokat használunk, majd később szabálytalan ritmusokat.

6.2. Ritmusvisszaadás csukott szemmel.

6.3. Mondjunk olyan szavakat, amelyek azonos hangzókkal kezdődnek, pl. baba, bögre, bogár, béka, róka, rózsa, stb.

6.4. Hány szót tudsz felsorolni, melyek úgy kezdődnek: ma..., te..., si..., stb.

6.5. A megadott betűhangokból vagy fonémákból olyan, általuk ismert szót kell alkotniuk, amelyek tartalmazzák ezeket.

7. A keresztcsatornák fejlesztése

7.1. Vizuális-tapintásos interszenzoros működések fejlesztése:

- a) Tapintással exponált (felismert) tárgyat kell keresnie a vizuális mintákban,
- b) vizuálisan felismert tárgyat mintául véve, ki kell keresnie tapintással az "érzékelő zacskóból".
- c) Egyre finomabb különbségek felismertetésével gyakoroljuk a kétféle ingermodalitás átfordítását.

7.2. Vizuális-auditív interszenzoros működés fejlesztése:

- a) Mutassunk a gyerekeknek ismert tárgyakat, állatok képét, különböző hangforrások vizuális képét, és a megszólaltatott hanganyagban ismerje fel az adott hangforrás képét
- b) "Figyeljünk a hangokra!" A hallott hanganyaghoz keresse a hangforrást, "minek a hangja?". (társak megszólaltatása, hangjukról felismertetés)
- c) Auditív memória fejlesztése: dallamtöredék megismételtetése, különböző hangok megismételtetése, majd a hangforrás kerestetése.

7.3. Vizuális kinesztetikus interszenzoros működés fejlesztése:

- a) Bekötött szemű gyermek kezével formát rajzoljon a levegőbe és a hátára rajzolt formát felismerje a vizuális mintában.
- b) Mozgásos élményanyag, forma felismerése vizuális mintában, verbalizálva a formát.
- c) Vizuális-kinesztetikus megközelítés a későbbiekben a betűk vagy szavak közötti finom különbségek megfigyeltetésére, észrevétetésére is használható.

7.4. Hallási-tapintásos interszenzoros működés fejlesztése:

A gyermekeknek elmondással jellemezni kell azt a tárgyat, amit tapintás útján felismert és azonosított, vagy meg kell találnia tapintás útján azt a játékot vagy alakot, amit egy másik személy jellemez.

7.5. A szem-kéz koordináció fejlesztése:

A szem-kéz koordináció fejlesztésének finommotoros kontroll fejlettségével való összefüggését a Mozgásfejlesztés című fejezetben is tárgyaltuk. A következő szemmozgáshoz szükséges tevékenységekről pedig a percepció fejlesztésénél beszéltünk. Számos gyermek úgy érkezik az iskolába, hogy ezek a készségei megfelelően fejlettek ahhoz, hogy képesek legyenek alakok lemásolására, egyszerű képek rajzolására és festésére, s talán még ahhoz is elég fejlettek ezek a készségek, hogy elkezdjen írni tanulni. Fontos tehát felmérnünk, hogy melyik gyermeknek van szüksége ilyen jellegű fejlesztésre.

IV. Verbális fejlesztés

1. A tárgyak megnevezése

A lakásban, az óvodában és a közvetlen környezetben található tárgyak megnevezése:

a) Ruházat:

zokni, trikó, cipő, papucs, csizma, nadrág, farmernadrág, ruha, szoknya, ing, blúz, nyakkendő, kardigán, pulóver, dzseki, kabát, anorák, esőkabát, mellény, bugyi, fürdőruha (testséma)

b) Testrészek:

törzs, fej, arc, szem, fül, orr, száj, ajak, fogak, nyelv, szemhéj, szempilla, szemöldök, homlok, haj, áll, orca, orrlyuk, nyak, váll, mellkas, gyomor, kar, kéz, ujjak, hüvelykujj, könyök, csukló, tenyér, köröm, ujjpercek, derék, csipő, lábszár, lábfej, sarok, comb, hát, térd, (testséma).

c) Cselekvések:

sétál, gyalogol, menetel, szalad, szökdécsel, ugrándozik, lép, áll, elindul, mozog, elkezd, megáll, ül, fekszik, térdel, csúszik, (fel) mászik, kúszik, siklik, megcsúszik, csavar, hajlít, görbít, vágat, görbül, elterül, elnyúlik, elernyed, kanyarodik, felemel, leenged, lehúz, lesüllyeszt, lehalkít, tompít, beborul, pipiskedik, előrehalad, hátrál, taszít, hajt, húz, von, üt, ránt, dob, visszapattan, fog, rúg(dalózik), keresztez, megfordul, fon, sodor, fordít, bukfencezik, csöppen(t), koppint, tapsol, kiabál, füttyül, izeg, mozog, nyit, zár, dörzsöl, csurog, morajlik, tétovázik, sűrög-forog, mormol, beszélget, cseveg, fecseg, figyel (testvázlat nagy és finommozgások).

2. Térbeli viszonyok megnevezése

a) Irányok:

főnt, lent, alatt, át, keresztül, fel, hátra, fölött, fölé, rá, felé, előre, oldalt, jobbra, balra, végig, mindenfelé, körös-körül, felől, után, körül, köré, közel (valamihez), messzire, távol valamitől, emelkedő, felfelé haladó, süllyedő, lefelé haladó, közelebb, távolabb, keresztben, magasabban, alacsonyabban.

(Nagy és finommozgás készségek, testséma, laterális, vizuális diszkrimináció, sorozatba rendezés, stb.).

b) Helyzet:

-on, -en, -ön, -ról, -ről, -ból, -ből, -ban, -ben, kívül, belül, tetején, alján, közepén, középpontjában, között, fölé, felett, alá, lent, alul, alatt, lejjebb, le, túl, át, keresztül, előtt, mögött, mellett, együtt, valamire vonatkozóan, vízszintesen, magasan, alacsonyan, balról, jobbról, első, második, stb., utolsó, itt, ott, kívül, belül. (Nagy és finommozgások, testséma, laterális, időbeli sorrendiség, sorozat.)

c) Idő:

most, után, előbb, később, hamarosan, nappal, éjszaka, délelőtt, délután, este, hét, hónap, év, tél, tavasz, nyár, ősz, húsvét karácsony, kezdődik, befejeződik.

(Időbeli sorrendiség, nagy és finommozgások.)

3. Az osztályozás fogalmainak megnevezése

a) Alapformák:

Kör, körül, körbe, négyzet, téglalap alakú, ovális, hurkos, háromszögletű, kereszt, csillag, négyoldalú, vonal, pont, egyenes, görbe vonalú, cikcakk, csúcs, sarok, oldal, él, hajlás, ferde.

Az említett kifejezéseket mindig manuális, mozgásos tevékenységekhez kötötten használjuk.

b) Alapszínek:

piros, kék, sárga, zöld, fekete, fehér, barna, narancssárga, rózsaszín, bíbor (ibolya).

c) Méret, hasonlóság, különbözőség, ellentétesség:

Nagy, kicsi, hatalmas, apró, több, kevesebb, gyors, lassú, sebes, magas, alacsony, kövér, sovány, széles, keskeny, alsó, felső, hangos, halk, csendes, édes, savanyú, kellemes, érdes, finom, tele, üres, nehéz, könnyű, lágy, kemény, azonos, különböző, hasonló, eltérő, világos, sötét, az összes, néhány, elég egyenlő. (Sorozat, auditív-vizuális diszkrimináció, tapintás, gondolkodás, alap számfogalom.)

Ének-zenei fejlesztés

(4. sz. melléklet)

A foglalkozások célja:

- a zenei anyanyelv ápolása
- a befogadásra való képesség megalapozása
- aktivitás felébresztése

Feladatok:

A zenei készségek, képességek fejlesztése, fejlesztésük összehangolása más részképességek, pszichikus és gondolkodási funkciók fejlesztésével, a szocializációval. Ezeken keresztül a teljes személyiség fejlesztése.

A tevékenység tartalma:

- zenei élmény nyújtása
- a veleszületett képességek feltérképezése után fejlesztés a gyermekek, csoportok saját szintjéről

Területei:

- Metrum érzék
- Ritmusérzék (ritmus, szünetek helye, ütemhangsúly, 2-es, 3-as, 4-es lüktetés, tempó, motívum- és sorhangsúly, osztinató)
- Dinamikai érzék
- Hangmagasság-dallamérzék hangszínérezék
- Belső hallás
- Intonációs készség, hangképzés
- Tonalitásérezék
- Zenei memória
- Zenei improvizációs készség
- Érzelmek, hangulatok kifejezése a zenében

A zenei készségek egymásra épülnek munkánkban.

Érzelmek, hangulatok kifeje-
zése,
Improvizáció

Tonalitásérzék

Intonációs készség

Belső hallás

Ritmusérzék

Hangmagasság

Dinamika

Metrumérzék

Kicsiknél

1. Metrumérzék-fejlesztés

Ölbeli játékok (pedagógus-gyermek), páros játékok (pedagógus-gyermek), közös mondókázás (pedagógus látatja, hallatja az egyenletes lüktetést), a pedagógus és a gyerekek együtt éreztetik a metrumot (járás, szökdelés), mondóka, dal közben metrum megjelenítése játékos, szimmetrikus mozdulatokkal.

Részképességek mozgásban való fejlesztése:

Nagymozgás, egyensúly: kilendülések, egymás húzása, dülöngélés, hajlongás, kar, lábrendítés, integetés, egész testre kiható mozdulatok, utánzó, mímelő mozdulatsorok.

Keresztcsatornák működése: látás, hallás, hallás-látás-mozgás

Kapcsolódó fejlesztési területek:

mozgáskoordináció

anyanyelv: mondókázás, szótagolás, auditív zártság, magyaros hangsúly, tiszta artikuláció

2. Ritmusérzék-fejlesztés

Mondókázás szövegritmizálása indirekt módon előkészíti a ritmus kiemelését, a ritmus beszédben, szöveges visszhangjátékban jelenik meg, érzékelik a szélsőséges tempókülönbségeket.

Részképességek mozgásban való fejlesztése

Kapcsolódó fejlesztési területek: anyanyelv

3. Dinamikai érzék fejlesztése

A pedagógus látható hangos-halk jelzéseit a gyermekek utánozzák.

Részképességek mozgásban való fejlesztése: látás-hallás-mozgás koordináció

Kapcsolódó fejlesztési területek: matematika (növekedés, csökkenés, ellentétek)

4. Hangmagasság-dallamérzék, hangszínérzék

Megfigyeltetés: a pedagógus hangoztatja, térben mutatja a magasabb, mélyebb hangokon szóló szövegeket, megnevezi őket. Együttesen reprodukálják a nagy (kvint, oktáv) különbségeket, állathangot, zörejhangot utánoznak, mondókáznak magasabb, mélyebb hangon mozdulatokkal kísérve.

Felismertetés: szóbeli utasításra, vagy mozdulatról olvasva adnak mélyebb, vagy magasabb hangot. Recitálás elsajátítása vízszintes mozgással kísérve. Recitált szöveg megmozgatása (hullám) nagyon magasra és mélyre.

Részképességek mozgásban való fejlesztése: látás-hallás, a hallott információ mozgásban való megjelenítése, nagymozgások, testséma, finommotorika, irányok érzékelése

Kapcsolódó fejlesztési területek: anyanyelv (fogalmak jelentése, fogalomérték)

5. Tonalitás érzék, belső hallás

Ismert mondóka, dal felhasználásával felelgetős játék a csoport és az óvónő között (soronként váltakozva). Rövid szakaszok lehalkítása, kihagyása, elbújtatása. A felelgetős úgy változik, hogy a csoport éneklje a befejező motívumot, az óvónő a záró motívumot- és fordítva. Hosszabb szakaszok elbújtatása. (Az egyenletes lüktetés a fejlesztés alatt látványban, mozgásban vagy hangzásban folyamatosan érzékelhető.) 4-5 éves korban a folyamat azonos, a dalból, mondókából elbújtatott szakaszok hosszabbodnak.

Részképességek mozgásban való fejlesztése: látás- hallás- mozgás összekapcsolása.

6. Intonációs készség, hangképzés

Az intonációs képesség fejlesztése a recitáció elsajátítása után kezdődik. A recitációból kiindulva, a hangmagasság kimozdítása mindkét irányban. A fejlesztésbe tartozik az állat- és zörejhangok utánzása, hangképző gyakorlatok beiktatása, vitálkapacitás növelő gyakorlatok. Felhasznált hangkészlet: s-m, m-r-d, l-s-m, d-l,-s, és a lefutó pentakord. 4-5 éves korban: a folyamat azonos, a hangterjedelemmel 5-6 hangra bővül. Javasolt hangkészlet: s-m + lefutó, pentakord s-m-d, s-m-r-d, m-r-d, l-s-m-d, m-r-d-l.

Részképességek mozgásban való fejlesztése: nagymozgások, látás- hallás-mozgás összekapcsolása.

Kapcsolódó fejlesztési területek:

anyanyelv (beszédszervek ügyesítése)

matematika: növekedés- csökkenés, ellentétek, tagolódás, szerialitás

7. Zenei memória

Ritmizált, szöveges visszhangjáték (2 ütemes motívum). Rövid, kis hangkészletű dallamvisszhang (s-m, m-r-d, 2 ütem), egyszerű szöveggel. 4-5 éves korban: a folyamat azonos 4 ütemes motívumokkal, megfelelő ritmustartalommal. Javasolt hangkészlet: l-s-m, s-m-r-d, m-r-d-l.

Kapcsolódó fejlesztési területek: tudatos figyelem, emlékezet, auditív és verbális zenei emlékezet.

8. Improvizációs készség, zenei kérdés-válasz

Kérdés- felelet játékok ritmizált szöveggel, kérdés- felelet játékok rövid dallam motívumokkal (2 db 2- es ütem s-m, s-l-s, s-l-s-m, m-r-d motívumok). Kezdetben a gyermek a kérdés motívumát ismételve válaszol, csak szöveget improvizál.

4-5 éves korban: a zenei kérdés motívumát eleinte az óvónő, később a gyermek megfordítja, így jön létre a zenei válasz. (Pl. kérdés: d-d-r-r-m m: válasz: m-m-r-r-d d)

A motívumok hosszabbodnak, a hangkészlet bővül.

9. Érzelmek, hangulatok kifejezése a zenében

Nagyon szubjektív terület, szoros értelemben vett fejlesztésről nem beszélhetünk.

2 irányból közelíthető meg téma:

- a zene hatása a gyermekek érzelmeire (kifejezése verbálisan, testbeszéddel, táncal, kézmozdással, rajzban, történetben).
- a gyermekek érzéseinek, hangulatainak kifejezése, vagy elképzelt hangulatok, érzések eljátszása zenei megnyilvánulásokkal (mondóka, dal eljátszása mérgesen, szomorúan, vidáman, harciasan, álmodozóan vagy egy-egy szerepbe beleélve magukat saját zenei eszközeikkel fantáziajátékként)

Felhasználható zenei anyag- javaslat:

Mondóka: 5-7db (2-es lüktetés, max. 4 soros)

Dal+ énekes játék

Hangkészlet szerint: s-m 5-6 db

l-s-m 3-5 db

m-r-d 3-5 db

s-m 3-5 db, lefutó pentakorddal (s-f-m-r-d) dal és dalos játék.

Nagyoknál

1. *Metrumérzék-fejlesztés*

A kisebb csoport munkájára, elért fejlettségi szintjére építve is a metrum jelenléte továbbra is minden fejlesztéskor fontos (tá, ti vagy mindkettő). A metrum érzékeltetése különösen szünetek alatt, vagy dallambújtatáskor elhagyhatatlan.

Ritmushangszerek használata, 2-es, 3-as, 4-es lüktetés érzékeltetése, motívum és sorhangsúly kiemelése hangzásban és mozgással, térben máshova helyezve.

Részképességek mozgásban való fejlesztése:

keresztcsatornák működése: látás- hallás, hallás-látás, hallás-látás-mozgás

finommotorika: taps, ujjtaps

egyensúly: fejbillegetés, szem-kéz koordináció

interszenzoros érzékelés, észlelés: hallás-tapintás-látás

lateralitás

testséma

Kapcsolódó fejlesztési területek:

anyanyelv: artikuláció, auditív zárttság, fonológiai kódolás, magyaros hangsúly

mozgáskoordináció

matematikai tagolódás, számosság, sorozatok

A fejlődés várható szintje iskolába lépéskor:

A gyerekek képesek az egyenletes lüktetést átvenni, megjeleníteni, a kettes, hármas négyes lüktetést felimerik, érzékeltetik. Kiemelik a motívum és sorhangsúlyokat.l

2. *Ritmusérzék – fejlesztés*

Szövegritmus kiemelése ismert mondókából, dalból, helyettesítés egy szótagos halandzsával, a ritmus önálló megjelenítése hangzásban és mozgásban. A szünet helyének tudatosítása, kevésbé eltérő tempók megkülönböztetése. Iskolába készülőknel a ritmus és a metrum összekapcsolása hangzásban, mozgásban. Osztinató alkalmazása, „kétszólamú ritmusok”, kis tempókülönbségek észlelése.

Részképességek mozgásban való fejlesztése:

nagymozgások

egyensúly,

finommozgások, interszenzoros koordináció

testséma, lateralitás

Kapcsolódó fejlesztési területek:

anyanyelv (beszédszerv ügyesedése, tagolás, auditív zártság, magyaros hangsúly)

matematika

A fejlődés várható szintje iskolába lépéskor:

A csoport képes a ritmust szövegtől elvonatkoztatva megjeleníteni hangzásban és mozgásban. Képesek a ritmus és a metrum együttes hangoztatására, ritmus és osztinató összekapcsolására. Képesek két különböző ritmus együttes megjelenítésére.

3. Dinamikai érzék fejlesztése

A szélső dinamikai értékek közötti különbségek csökkennek, finomodnak.

Részképességek mozgásban való fejlesztése:

finommotorika

interszenzoros koordináció

Kapcsolódó fejlesztési területek:

anyanyelv – fogalmak jelentéstartalma

matematika- növekedés, csökkenés, ellentétek

A fejlődés várható szintje iskolába lépéskor

A csoport felismeri, megnevezi, produkálja a dinamikai különbségeket hangzásban, mozgásban.

4. Hangmagasság-, dallam- és hangszínérzék fejlesztése

A kiscsoporthoz hasonlóan folytatjuk a fejlesztést, de csökkenő hangmagasság különbséggel (nagycsoport végére szekund, terc különbségre lemegyünk). A recitált szöveg tisztán szól. A hangmagasság felismerését megpróbáljuk zörejhangokkal, ritmushangszerekkel is.

Részképességek mozgásban való fejlesztése

nagymozgások

finommotorika

látás-hallás-mozgás összekapcsolása

Kapcsolódó fejlesztési területek

matematika: ellentétek, haladási irány, írás irány

írás-olvasás előkészítése: balról jobbra haladás

A fejlődés várható szintje iskolába lépéskor

A csoport képes szóbeli utasításra egyszerű, ismert dallamot magasabb, mélyebb kezdőhangról elénekelni. Megkülönböztetik a terc-szekund távolság alsó és felső hangját. Megnevezik, kimozogják. Képesek dallamvonalat a levegőbe rajzolni.

5. Tonalitás érzék, belső hallás

Dalból, mondókából elbújtatott szakaszok hosszabbodnak, míg az egész dalt képesek belső hallással követni, a záróhangot énekelni (érezhető metrum vagy ritmus mellett). A csoport tisztán énekel.

Részképességek mozgásban való fejlesztése

látás-hallás-mozgás összekapcsolása

A fejlődés várható szintje iskolába lépéskor:

A gyermek a kezdő motívum óvónő vagy csoport általi hangoztatás után az egész dallamot eldugja, a befejezést éneкли, közben a ritmus v. a metrum végig érezhető.

6. Intonációs készség, hangképzés

A folyamat a korábbi évekre leírttal azonos, a hangterjedelem 6-8 hangra bővül. Javasolt hangkészlet: s-m-r-d, l-s-m-r-d, m-r-d-l-s, d_____d, l_____l,

Részképességek mozgásban való fejlesztése:

nagymozgások, látás- hallás-mozgás összekapcsolása.

Kapcsolódó fejlesztési területek:

anyanyelv (beszédszervek ügyesítése)

matematika: növekedés- csökkenés, ellentétek, tagolódás, szerialitás

A fejlődés várható szintje iskolába lépéskor:

A gyermek képes a fonémák tiszta megszólaltatására, hangja természetesen, erőlködés nélkül szólal meg, légvétele helyes, dallam 5-6 hang terjedelemben tisztán énekel, a hangnemből egy dalon belül nem lép ki, az alaphangot megtartja.

7. Zenei memória

A folyamat azonos a korábbi évekre leírttal.

Kapcsolódó fejlesztési területek: tudatos figyelem, emlékezet, auditív és verbális zenei emlékezet.

A fejlődés várható szintje iskolába lépéskor:

Gyermekdalokra jellemző dallamfordulatok, azok megjegyzése, motívumok (4 db 2-es ütemű, 2 db 3-as ütemű, 2 db 4-es ütemű) és a hozzájuk tartozó ritmustartalmak.

8. Improvizációs készség, zenei kérdés-válasz

A folyamat azonos a korábbi évekre leírttal, a motívumok hosszabbodnak, a hangkészlet bővül. Olyan énekes játékok alkalmazása, melyben lehetőség nyílik vagy szövegre dallam, vagy dallamra szöveg, vagy mindkettő önálló kitalálására.

A fejlődés várható szintje iskolába lépéskor:

A gyermek képes 2-4 ütemes motívumokkal ismert ritmusképlettel, ismert dallamfordulatokkal, önálló szöveggel éneklő, ismert motívumokból álló zenei kérdésre azt lezáró zenei választ rögtönözni.

9. Érzelmek, hangulatok kifejezése a zenében

Azonos a korábban leírtakkal, árnyaltabb kifejezéssel.

A fejlődés várható szintje iskolába lépéskor:

Nyitottság, árnyaltabb, természetes egyéni megszólalás az ilyen jellegű tevékenységben. Szívesen részt vesznek ilyen jellegű játékokban, képesek egymásra figyelni, összhangban lenni egymással.

Felhasználható zenei anyag- javaslat:

4-5 éves korban:

Mondóka: 8-10 db (2-es, 4-es lüktetéssel max. 4 soros)

Dal + énekes játék

Hangkészlet: s-m 5-6 db Lefutó pentakorddal
 s-m-r-d 6-8 db
 l-s-m 5-6 db lefutó pentakorddal
 d-l,s, 3-4 db, dal és dalos játék, valamint műdal.

5-6-7 éves korban:

Mondóka: 10-12 db (2-es, 4-es és 3-as lüktetéssel, max. 4 soros)

Dal + énekes játék

Hangkészlet: s-m-d+l, 5-6 db
 m-r-d -s, 3-4 db
 l-s-m-r-d-l, 3-4 db
 l-s-m-r-d-l,-s, 3-4 db
 d'-l-s-m-r-d 3-4 db
 l-s-f-m-r-d dal és dalos játék, valamint műdal.

Felhasználható kiadványok (bővithető!!!):

- Forrai Katalin: Ének a bölcsődében (EMB)
- Forrai Katalin: Ének az óvodában (EMB)
- Mendölyné Kiss Cecília: Ide hallgass! Zenehallgatás alapfokon (Flaccus Kiadó 2006)
- Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában (Zeneműkiadó)
- Antal Lundström Ilona: Kalandozások a hangok birodalmában
 Látható hangok, Vidám zenészek, Munkalapok (Argumentum 2006)
- Horváthné Schmid Anna: Csicsergő- Zeneóvoda (Romisuli)
 Csicsergő 1. Zenei olvasókönyv (Romisuli)
- Kovács Barbara: A zenei fejlesztő játékokról (NOVUM 2002)
- Miből lesz a cserebogár
- Balázs Gabriella: Legyél te is karmester (SZORT BT 2009)
- Gönczö Ferenc: Beszédfejlesztés és anyanyelvi nevelés (TKK)
- Horváth Guidóné Takács Judit: Utazás a zene birodalmában I.

Eszközjegyzék
A nevelési program végrehajtásához meglévő, a nevelőmunkát segítő
eszközökről és felszerelésekről
(5. sz. melléklet)

I. Helyiségek bútorzata és egyéb berendezési tárgyai:

1. Csoportszoba

- óvodai fektető (30 db)
- gyermekszék (30 db)
- gyermekasztal (8 db)
- szivacsmatrac üléshez (6 db)
- nagy falitükör (2 db)
- irattartó szekrény (2 db)
- ágynemű tároló szekrény (1 db)
- könyvszekrény (gyermekkönyveknek 2 db)
- játéktároló doboz vagy polc (17 db)
- fényvédő függöny (6 db)
- szőnyeg (4 db)
- falióra (2 db)
- hőmérő (2 db)
- fali virágtartó (3 db)
- szeméttartó (2 db)

2. Tornaszoba

- tornapad (2 db)
- tornaszőnyeg (1 db)
- bordásfal (2 db)

3. Játszóudvar

- homokozó (1 db)
- homokozó játékok
- famászókarendszer:
 - fedett torony (2 db)
 - csúszda
 - függőhíd
 - lengőkapaszkodó
 - kötélháló
 - mászórúd
 - csomós kötél
- libikóka (2 db)
- hinta (2 db)
- pad (2 db)
- 10 m-es húzókötel
- 2 m-es kötélletra
- frisbee (2 db)

4. Óvodavezetői iroda
 - íróasztal (1 db)
 - szék (2 db)
 - kanapé (1db)
 - telefon (1 db)
 - iratszekrény (2 db)
 - könyvszekrény (1 db)
 - lap-top(1 db)
 - nyomtató
 - fax
 - fénymásológép
5. Gyermeköltöző
 - öltözőpad cipőtárolóval (13 db)
 - fogas (30 db)
6. Gyermekmosdó, -WC
 - törölközőtartó (30 db)
 - falitükör (2 db)
 - fogmosó pohártartó polc (4 db)

II. Tisztálkodási és egyéb felszerelések

1. Tisztálkodó felszerelések: ruhakefe (1 db), körömkefe (2 db), folyékony szappan (2 db)
2. Törölköző (30 db)
3. Terítő (7 db)

III. A felnőttek munkavégzéséhez szükséges eszközök

1. Szennyesruha-tároló (1 db)
2. Mosottruha tároló (1 db)
3. Mosógép (1 db)
4. Centrifuga (1 db)
5. Vasaló (1 db)
6. Vasalóállvány (1 db)
7. Szárítóállvány (1 db)
8. Takarítóeszközök (1-1 db)
9. Kerti munkaeszközök, szerszámok (1-1 db)
10. Hűtőgép (1 db)
11. Porszívó (1 db)

IV. A nevelőmunkát segítő játékok és egyéb eszközök

1. Játékok, játékeszközök

a) Mozgásos játékok eszközei

- járművek (személy, teher, mezőgazdasági, vízi, légi)
- húzható játékszerek: csiga, kutya, kacsa
- kiskocsik
- autópálya
- nagyméretű munkagép
- nyomogató autóverseny
- farm-játék
- kombinált vasúti és autópálya+tartozékok

b) Építő-konstruáló játékok eszközei

- fa építőkockák
- Tüske építőkészlet
- Mega Block készlet
- Lego, Duplo (1-1 db)
- csavarozható szerelőjáték (műanyag) 2 db
- Babilon építőjáték
- szerszamos készlet

c) Szerepjátékok eszközei

- babák, babaruhák
- babaház
- babaágy (3 db), ágynemű
- babakocsi (2db)
- fürdető
- vasalóállvány, vasaló (2-2 db)
- konyhaszekrény, tűzhely (1-1 db)
- edények, evőeszközök
- tisztálkodási, testápolási, élelmiszeres flakonok
- táska (3 db), bőrönd (1 db) pénztárca (3 db)
- ékszerek, ruhák, fejdíszek
- telefon (3 db)
- bábok, plüss állatok
- orvosi táska (2db)

d) Az értelmi képességeket fejlesztő játékok eszközei

- kártyák (3 db)
- dominók: szín, szám, kép (4 db)
- társasjáték (5 db)
- memória játék (3 db)
- szám rulett (2 db)
- puzzle: mini-óriás, 3 db- 100 db, fa és papír (25 db)
- kombinált kocka kirakó: kép, szám, forma (1 db)

- mozaik képkirakó (1 db)
- táblás párkereső: kép-kép, kép-árnykép, színes formák (3 db)
- szivacs ABC: betűk+tábla (1 db)
- pár, ellentétpár (fogalom) „puzzle” (2 db)
- Bandolino, Mini Bandolino (1-1 db)
- műanyag számok
- színes pálcikák
- egymásba rakható kockák, hordók (1-1 db)
- Pötyi játék
- kreatív képalakító: filcből (2 db),szegelhető színes fa lapocskák (1 db)
- horgász játék (1 db)
- üveggolyók
- golyós számoló (1 db)
- Mini-mat: kacsa, nyúl, hal, tyúk (30-30 db)
- Szám-ház (1 db)

e) A mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök a csoportban

- felfújgumilabda (18db)
- tornakarika (18 db)
- ugrókötel (7 db)
- füles labda (2 db)
- elefánttalp-lépegető (2 pár)
- tornabot (10 db 1 m-es)
- váltóbot (10 db)
- mini trambulín (1 db)
- nagy egyensúlyozó korong (1 db)
- 4-m-es mászókötel (1 db)
- 2-m-es négyoldalú kötéllétra (1 db)
- harmonika-alagút (1 db)
- 3 m-es bordásfalra akasztható létra (1 db)
- Body Roll-hengerek (10 db)
- karszalag (10 db)
- tornaszalag (20 db)
- filclapok „mocsárjárás”-hoz (20 db)

f) Ének, zene, énekes játékok eszközei

- dob (műanyag 2 db), fém (1 db)
- csörgődob (1 db)
- dobverő (3 db)
- xilofon: fém, fa (1-1 db)
- ütő (2 db)
- triangulum (1 db)
- rumbacsörgő: műanyag (2 db), fém (3 db)
- csuklócsörgő (3 db)
- kasztanyetta: műanyag (2 db)
- szintetizátor, 4 oktávós
- zenélő játékok (2 db)

g) Az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei

- képgyűjtemény pl. „Mit visz a kis hajó?”, család kirakó, „Melyik családtag használja?” stb. játékokhoz
- mesekönyvek (10 db)
- képeskönyvek (20 db)
- diafilmek (20 db)
- „Zengő ábécé”
- „Tudod-e”
- „Szebben akarok írni” (íráselőkészítő munkafüzet)

h) Az ábrázoló tevékenységet fejlesztő anyagok, eszközök

- ceruzák: grafit, színes
- hegyező (3 db)
- zsírkréták
- filctollak
- vízfesték, tempera, testfesték
- ecsetek
- kréta: tábla, aszfalt
- nyomda készlet (3 db)
- különböző papírlapok: rajzoláshoz, nyomdázáshoz, festéshez
- színespapírok: kivágólapok, kreppapír, kartonok
- gyurma: egyszínű, többszínű
- gyurmázáshoz alátétek, formázó eszközök
- gipszöntő formák
- rajztábla állványos (1 db)
- kötény (10-10db)
- felnőtt méretű olló (1 db), gyermek olló: egyenes (10-10 db)
- ragasztók: folyékony, kenhető, szalag
- fűzhető gyöngyök: kis és közepes lyukú műanyag és nagylyukú fagyöngyök
- fonalak, spárgák
- vatta, szövetek
- hurkapálcák vékony huzal
- színező lapok

i) A természeti- emberi- tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök

Felhasználható az óvoda teljes eszközszerkezere, a különböző szemléltető tevékenységek, megfigyelések és szimulációs játékok alkalmával

- nagyító (2 db)
- távcső (2 db)
- „Világunk hangjai” című audiókazetta
- szemléltető tablók: gyümölcsök, házi- vadon élő állatok
- „Első pillantásra” sorozat (5 db)
- enciklopédiák: Usborne gyermek encikl., A titokzatos természet
- „Az emberi test”

- „Hogyan épülnek a dolgok?”
- „Séta erdőn, mezőn”
- „Négy évszak”
- „Óvodások tankönyve”
- 3 dimenziós képeskönyvek (4 db)

j) Logikai képességeket fejlesztő eszközök

- „Mit gondolsz?”
 1. Összefüggés
 2. Analógia
 3. Elvonás, összehasonlítás, rendezés
- „Rajzos számtan
- „Játékos matematika 1-2-3.
- „Ugyanannyi”
- „Fejlesztő feladatlapok gyűjteménye

k) Munka jellegű tevékenységek eszközei

- takarító eszközök (1-1 db)
- talicska (1 db)
- kerti szerszámok (gereblye 5 db, ásó 5db, kapa 5db, lombseprű 1 db)
- locsolók (2 db)

2. A nevelőmunkát segítő egyéb eszközök

- cd lejátszó (1 db)
- diavetítő (1 db)
- lap- top (1 db)
- projektor (1 db)